

Brožura pro rozvoj debatních dovedností a advokačních schopností mezi mladými lidmi se znevýhodněním

DIDA

Disability Inclusive
Debate and Advocacy

Spolufinancováno
Evropskou unií

Brožura pro rozvoj debatních dovedností a advokačních schopností mezi mladými lidmi se znevýhodněním

Vyvinuto v rámci projektu **DIDA: Disability-inclusive debate and advocacy** (2024-2-NL02-KA220-YOU-000281524).

Autoři: Alex Steinmetz, Daan Welling, Menno Verburg, Maja Jotić

Z anglického originálu TRAINING MODULE: Booklet for developing debating skills and advocacy among young people with disabilities přeložili a český text redigovali Barbora Lacinová, Štěpán Matuška a Martin Rác.

Únor 2026

Zúčastněné organizace:

Financováno Evropskou unií. Vyjádřené názory a stanoviska jsou však pouze názory autora či autorů a nemusí nutně odrážet postoje Evropské unie ani Národní agentury. Evropská unie ani Národní agentura za ně nemohou nést odpovědnost.

Co-funded by
the European Union

DIDA

Obsah

Úvod k brožurě	8
Co v brožurě najdete	8
První část: Průvodce metodou debatování	11
1. Úvodní aktivita	12
2. Úvod do debaty	13
Debata jako výuková metoda.....	13
Základní rysy metody debatování.....	14
Přínosy metody.....	15
3. Klíčová slova v debatě.....	17
4. Průvodce debatou a jeho role	18
5. Aktivita: Otevřená debata.....	19
Teze	19
Zásady pro tvorbu tezí.....	19
Otevřená debata	19
Pravidla otevřené debaty	20
Realizace otevřené debaty.....	20
Po otevřené debatě: Reflexe a zpětná vazba	20
6. Aktivita: Rychlé argumenty.....	21
7. Teorie: Budování argumentu.....	22
Model SEXI - Tvrzení, vysvětlení, důkaz	22
Příklad argumentu.....	22
8. Aktivita: Budování argumentu	23
9. Teorie: Jak reagovat na argument.....	24
Příklad vyvracení.....	24
10. Aktivita: Jak reagovat na argument.....	25
Debata podle pravidel	26
Reflexe a zpětná vazba	27
11. Dovednosti průvodce	28
Teorie: příprava lekce.....	28
<i>Model PITT</i>	28
Doporučení pro tvorbu lekcí	29
Jak poskytovat zpětnou vazbu	30

Příklad zpětné vazby podle BIG.....	31
Teorie: Posilování silných stránek.....	31
12. Příklady tezí.....	32
13. Rychlá referenční karta.....	33
Úmluva o právech osob se zdravotním postižením	34
Užitečné zdroje k Úmluvě	35
Další užitečné zdroje.....	35
Nic o nás bez nás.....	36
Znalost vašeho národního kontextu.....	36
Druhá část: Školící kurz.....	37
Tipy pro obsahové úpravy lekcí.....	38
Obecná doporučení pro zpřístupnění aktivit.....	39
Kognitivní, vývojové a neurovývojové potřeby	39
Fyzické znevýhodnění a chronické onemocnění	40
Sluchové znevýhodnění, neslyšící a nedoslýchaví účastníci	41
Zrakové znevýhodnění, nevidomí a slabozrací účastníci.....	42
Psychosociální a emoční obtíže	43
Lekce 1: Úvod do debatování.....	46
Cíle učení.....	46
Potřebné materiály.....	46
Uspořádání místnosti.....	46
Struktura lekce	47
Doporučené teze	49
Pedagogické tipy a doporučení	49
Volitelné / alternativní aktivity	50
Lekce 2: První kroky v zastávání názorů	51
Cíle učení.....	51
Potřebné materiály.....	51
Uspořádání místnosti.....	51
Struktura lekce	52
Návrhy témat pro debatu	54
Tipy pro výuku a vedení lekce.....	54
Další materiály a pracovní listy	54
Krátké příběhy.....	54

Příklad rybího diagramu.....	56
Lekce 3: Tvorba argumentů	57
Cíle učení.....	57
Potřebné materiály.....	57
Uspořádání místnosti.....	57
Struktura lekce	58
Návrhy tezí.....	59
Lekce 4: Hledání argumentů	60
Cíle učení.....	60
Potřebné materiály.....	60
Struktura lekce	60
Doporučené návrhy pro aktivitu	62
Pedagogické tipy a doporučení	62
Volitelné / alternativní aktivity	62
Lekce 5: Reakce na argumenty	64
Cíle učení.....	64
Potřebné materiály.....	64
Uspořádání místnosti.....	64
Struktura lekce	65
Formát debaty	66
Návrhy tezí.....	66
Volitelné / Alternativní aktivity.....	66
Lekce 6: Pronášení projevů	67
Cíle učení.....	67
Potřebné materiály.....	67
Uspořádání místnosti.....	67
Struktura lekce	68
Možná témata	69
Pedagogické tipy a doporučení	69
Lekce 7: Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením	71
Cíle učení.....	71
Potřebné materiály.....	71
Struktura lekce	71
Scénáře	74

Lekce 8: Jak prosazovat práva v České republice?	75
Cíle učení	75
Potřebné materiály	75
Uspořádání místnosti	76
Struktura lekce	76
Dodatečné materiály / pracovní listy	79
Lekce 9: Strategický výběr argumentů	80
Cíle učení	80
Potřebné materiály	80
Uspořádání místnosti	80
Návrhy tezí	83
Lekce 10: Příprava na veřejnou debatu	84
Cíle učení	84
Potřebné materiály	84
Uspořádání místnosti	85
Struktura lekce	85
Návrhy tezí	88
Tipy pro úpravy a zpřístupnění při veřejné debatě	88
Naplánujte přizpůsobení předem	88
Nácvik	88
Strach z veřejného vystupování	88
Týmová podpora	89
Fyzické zpřístupnění	89
Smyslové zpřístupnění	89
Podporujte sebeobhajobu	89
Přílohy	90
Příloha I: Teze	91
Teze pro začátečníky	91
Středně náročné teze	92
Teze pro pokročilé	93
Příloha II: Formát debaty Arena debate	95
Průběh debaty formátu Arena debate	95
Poznámky k formátu	96

Třetí část: Průvodce turnajem	97
Co je debatní turnaj	98
Před turnajem: plánování a příprava	98
Časový horizont pro konání turnaje a výběr termínů	98
Finance	98
Místo konání	99
Harmonogram	99
Nábor účastníků a propagace akce	99
Kdo se podílí	100
Zařídte vše potřebné na místě	100
Navštivte místo konání předem (pokud je to možné).....	100
Jídlo	100
Ceny.....	101
Sestavte a zkontrolujte týmy	101
Závěrečná kontrola	101
Připravte materiály na den konání.....	101
Mějte po ruce kontaktní údaje	101
Den turnaje: průběh vaší akce	101
Po turnaji: evaluace	102
Účastníci.....	102
Organizační tým	102
Dotace/Sponzoring/Financování	102

Úvod k brožurě

Tato brožura je zaměřena na rozvoj debatních dovedností a sebeobhajování zejména u mladých lidí se znevýhodněním. Je proto určena zejména pracovníkům s mládeží nebo s lidmi se znevýhodněním. Může však také být dobrou pomůckou mladým lidem, kteří chtějí podporovat ostatní vrstevníky v učení debatních a advokačních dovedností nebo organizacím, které do svých aktivit mladé lidi se znevýhodněním chtějí zapojit.

Brožura je tedy spíše úvodem do metody debatování a shrnutím základních principů pro práci s lidmi se znevýhodněním, než odborným textem specializujícím se na konkrétní skupinu lidí nebo znevýhodnění. Je tak spíše rozcestníkem, ve kterém se setkává několik směrů (debatování, práva lidí se znevýhodněním a sebeobhajování), které tato brožura propojuje a nabízí je pro podrobnější rozvinutí a práci. Pro člověka, který nemá s debatováním nebo prací s lidmi se znevýhodněním zkušenosti, je brožura dobrým začátkem a je určena především pro něho.

Pokud byste se rádi dozvěděli více o základním rámci a obecně platných zásadách pro zapojení lidí se znevýhodněním, naleznete je v rámci projektu DIDA v již vytvořeném *Průvodci realizací inkluzivních aktivit práce s mládeží*.

Co v brožurě najdete

V první části brožury naleznete připravené školení debatních dovedností pro všechny, kdo by metodu debatování chtěli přinést do své práce a skupiny, ať už jste pracovník s mládeží nebo pracujete s lidmi se znevýhodněním.

Školení je vytvořeno tak, aby jím i lektor bez zkušeností s metodou debatování mohl provést ostatní kolegy. Chystáte-li se tedy například pracovat s metodou debatování napříč vaší organizací, je možné s podporou příručky uspořádat školení pro pracovníky. Pokud však chcete metodu vyzkoušet pouze sami, je možné si první část příručky jen přečíst. Školení vám pomůže zjistit, jak provázet ostatní debatováním. Poskytne vám teoretické znalosti i praktické zkušenosti, které vám pomůžou provázet lidi debatováním a naučit se debatovat.

Ve školení se seznámíte se základy debatování, argumentace, poskytování zpětné vazby, vytváření tezí (témat) či zásadami pro vytváření debatních lekcí.

Ve druhé části je připravených 10 lekcí, které se zaměřují na rozvoj již zmíněných tří hlavních oblastí: debatní dovednosti (vytváření jasných argumentů, naslouchání a respektující reakce), práva (porozumění právům osob se zdravotním znevýhodněním a tomu, jak se tato práva projevují v každodenním životě) a dovednosti sebeobhajování.

Každá lekce obsahuje

- název lekce a její délku,
- vzdělávací cíle,
- potřebné materiály a uspořádání místnosti,
- aktivity krok po kroku i s časovým vymezením,
- návrhy na reflexi a diskuzi,
- možné úpravy pro účastníky s různým znevýhodněním.

Těchto 10 lekcí lze realizovat jako celý kurz, nebo si můžete vybrat a kombinovat ty, které se hodí pro vaše prostředí. Některé lekce však na sebe navazují, a je proto třeba zajistit, aby měli účastníci možnost seznámit se s informacemi z lekcí, které jsou základem pro ty následující.

Jedna lekce je přibližně na hodinu (60 minut) pro maximálně 15-20 účastníků. Většina lekcí lze realizovat již v počtu 4-6 účastníků. Pokud to však vaše skupina potřebuje, doporučujeme vám vyhradit si na aktivity více času nebo lekci rozdělit do více setkání.

Vy znáte svou skupinu nejlépe. Klidně upravujte, zjednodušujte nebo doplňujte prvky tak, aby vše odpovídalo potřebám mladých lidí, se kterými pracujete.

Můžete

- se každý týden věnovat jedné lekci a postupně je všechny projít,
- vybrat si pouze některé lekce, které můžete přidat do svého běžného programu,
- upravit příklady, příběhy a témata debat v kontextu své země, jazyka nebo konkrétní skupiny,
- použít texty pro školení vašich kolegů nebo dobrovolníků.

Doporučujeme

- začít u zájmů, silných stránek a potřeb vaší skupiny,
- využívat návrhy na úpravy: upravit čas, formáty (ústní, psané, vizuální) a role tak, aby se mohli zapojit všichni,
- získávat od účastníků zpětnou vazbu: ptejte se, co jim pomáhá se vyjádřit, a co jim to naopak ztěžuje.

Tato brožura vychází z myšlenky, že každý mladý člověk si zaslouží být zapojen – bez ohledu na typ znevýhodnění, potřebu podpory nebo předchozí zkušenosti.

To znamená

- používejte srozumitelný a přístupný jazyk,
- nabízejte více možností, jak se zapojit (mluvení, psaní, kreslení, práce ve dvojicích nebo malých skupinách),
- hledejte způsoby pro zapojení mladých lidí se smyslovým, fyzickým, kognitivním, psychosociálním nebo chronickým onemocněním,
- vybírejte témata zaměřená na skutečný život: škola, veřejná doprava, digitální přístupnost, zdraví, práce, společnost.

Když se mladí lidé se znevýhodněním naučí: pojmenovat problémy, které vidí, porozumět svým právům, vytvořit silné argumenty a oslovit lidi, kteří mohou něco změnit, stávají se z nich dobří sebeobhájci.

Doufáme, že vám tato brožura pomůže provázet je na této cestě.

Používejte ji, upravujte a sdílejte a pomozte tím více mladým lidem, aby se vyjadřovali k dění ve světě, kolem sebe a ovlivňovali ho.

První část: Průvodce metodou debatování

Tento průvodce vás seznámí se základy debatování a pomůže vám, jak debatou provázet ostatní. Je postavený tak, že žádná předchozí zkušenost s debatováním není potřeba.

Pokud chcete toto školení realizovat i pro ostatní kolegy, budete potřebovat:

- místnost se židlemi, které lze přesouvat,
- flipchart nebo bílou tabuli s fixy,
- časovač nebo stopky,
- papír a tužky pro všechny účastníky,
- zvonek nebo pro signalizaci času (volitelné, ale užitečné),
- tento tréninkový manuál.

1. Úvodní aktivita

Jaké dovednosti by měl mít dobrý lektor?

Účastníci se rozdělí do stejně početných skupin a obdrží toto zadání: *Jaké dovednosti by měl mít dobrý lektor? Vaším úkolem je vymyslet alespoň 5 nebo 7 dovedností.* Dejte skupinám 5 minut na přípravu.

Poté dejte skupinám druhý úkol: *dohodnout se na 3 podle nich nejdůležitějších dovednostech, které by dobrý lektor měl mít.* Poté své 3 dovednosti odprezentují ostatním skupinám. Svůj výběr také odůvodní.

Hlavním cílem této aktivity není zmapovat charakteristiky dobrého lektora, ale spíše je zde důležitý proces výběru. Proto, aby se skupiny respektujícím způsobem dohodly, totiž potřebují využít debatu. Účastníci pravděpodobně:

- Hledali argumenty pro a proti jednotlivým dovednostem.
- Pokud se neshodli, museli se snažit prosadit svůj názor.
- Hledali ideální řešení nebo kompromis.

Na závěr aktivity proběhne diskuze. Ptejte se například: „Jak vypadal váš proces domluvy? Shodli jste se hned? Co jste dělali, když jste se neshodli?“

Vyvodte z této reflexe závěr: Debata je nástroj, který každý den používáme v běžné komunikaci, abychom vyřešili problém nebo našli jeho řešení.

Orientační délka: 15 minut

2. Úvod do debaty

Co podle vás znamená debata? Diskutujte!

Zamyslete se každý sám (nebo ve skupinách), co je podle Vás debata, co ji charakterizuje a kdy, nebo v jakých situacích, se používá.

Odpověď, ke které by měla diskuze směřovat:

Debatování je druh komunikace, který v běžném životě každý den používáme. Tak jako každá komunikace má i debatování svůj cíl.

Cílem rozhovoru o počasí může být zabránit trapnému tichu, anebo vychází z potřeby poradit se, co si mám vzít zítra na sebe. Cílem sdílení útrap z práce u rodinné večeře je získat od ostatních podporu. Co je cílem debaty?

Podstata debatování tkví v hledání argumentů pro a proti a v jejich střetu. Debatu přátel v hospodě i debatu politiků v Poslanecké sněmovně spojuje to, že účastníci v ní zastávají různé názory (jsou buď pro, nebo proti), a ty pomocí argumentů obhajují. Debat se pak účastníme zpravidla proto, abychom dosáhli některého z těchto cílů:

- **Přesvědčit druhého** – ať už proto, že máme pocit, že náš názor je více opodstatněný, nebo proto, že chceme druhému pomoci (třeba, aby neudělal něco špatného).
- **Utvdit se ve svém názoru, nebo ho změnit** – v nejistotě často o svém stanovisku nebo názoru debatujeme s jinými, abychom získali pohled i z jiné strany.
- **Najít řešení problému** – hledáme u navrhovaných řešení pro a proti, abychom mohli vybrat v dané situaci to nejlepší.
- **Udělat dobré rozhodnutí** – debatovat můžeme i sami se sebou, při rozhodování hledáme pro a proti.

Debata jako výuková metoda

V této příručce se budeme věnovat debatování jako výukové metodě. Tato metoda je ve světě poměrně hojně využívaná především ve školách. Má dlouhodobou tradici a strukturovanou metodologii.

Velmi často je organizována jako soutěž a pořádají se v ní turnaje, které mají svá předem daná pravidla. O vítězích debat rozhodují kvalifikovaní rozhodčí. V naší příručce však od soutěžního charakteru odhlédneme a budeme se soustředit spíše na jiné rysy této metody.

Výuková metoda debatování je především navržena tak, aby přitažlivou formou účastníky vedla k rozvoji a tréninku dovedností. Využívá k tomu navíc běžné komunikační situace z každodenního života, do kterého potom také nabyté dovednosti přenáší.

Základní rysy metody debatování

Debatu jako výukovou metodu odlišují od běžné debaty (nebo diskuse) především **přesně daná pravidla**. Ta udávají hlavně: kolik účastníků debatuje, jaké role mají a jak dlouho účastníci mluví. Také je zde vždycky někdo, kdo účastníky debatou provází (facilituje ji a dává v ní zpětnou vazbu). Právě i existence pravidel pomáhá účastníkům v rozvoji dovedností.

Konkrétně pak proti sobě v debatě stojí dva týmy. Těmto týmům je zadáno téma, o kterém debata bude (nebo jej sami společně vymyslí). Jeden z týmů má za úkol pomocí argumentů téma podpořit nebo jej obhájit. Druhý tým mu má za úkol oponovat, hledat a prezentovat takové argumenty, které dané téma zpochybňují nebo s ním nesouhlasí. Jeden tým je tak **PRO** a druhý **PROTI**.

Tématům debat někdy také říkáme teze. Jsou formulována jako oznamovací věta a jako tvrzení, které poskytuje dostatek argumentů pro stranu PRO i PROTI. Kdyby bylo téma příliš jednostranné a na jedné straně nabízelo argumentů méně, nedalo by se o něm debatovat.

Příklady témat

- Měli bychom zavést daň na potraviny, které škodí zdraví.
- Přílišná opatrnost přináší více škody než užitku.
- Každý člověk by měl mít možnost mít a vychovávat děti.

Kromě účastníků debaty je přítomen také **průvodce**, který má různé role:

- moderuje debatu (uděluje slovo, hlídá časové limity),
- pomáhá účastníkům orientovat se v debatě,
- uděluje slovo,
- pomáhá účastníkům spolupracovat a dosahovat cílů,
- podporuje účastníky v tvorbě argumentů a vzájemném porozumění,
- po debatě poskytuje zpětnou vazbu,
- v případě soutěžního charakteru je zároveň rozhodčím, který volí podle pravidel vítězný tým.

Zpětná vazba je velmi důležitou součástí debaty, protože pomáhá účastníkům zafixovat, co se jim podařilo, a zlepšit, co se jim podařilo méně.

Cílem snažení týmů je být co nejpřesvědčivější v obhajobě svého stanoviska. Nezáleží přitom, zda s daným stanoviskem vnitřně souhlasí nebo ne.

Přínosy metody

Debata jako výuková metoda, rozvíjí velké množství dovedností:

Argumentace

Hlavním cílem účastníků debat je obhájit své stanovisko pomocí argumentů. Učí se tedy formulovat věcné, etické a logické argumenty a ty také podporovat důkazy nebo příklady. Argumenty jsou pro nás v běžné komunikaci prostředkem přesvědčivosti. Jsou to důvody, které nám pomáhají vysvětlit, že má náš názor váhu. Debata je pro tvorbu argumentů tréninkem.

Kritické myšlení

Při debatách se učíme přemýšlet o problémech do hloubky a v souvislostech. Střídání argumentů pro a proti, a přitom setrvání u stále stejného tématu, nám pomáhá dostat se blíž k jeho podstatě. Aby naše argumenty byly srozumitelné, snažíme se je pak uvádět do kontextů a souvislostí, které si musíme uvědomit.

Veřejné vystupování bez trémy

Mnoho lidí má obavu mluvit před ostatními. Debata poskytuje prostor pro nácvik projevu v bezpečném prostředí. Učí vyjadřovat se jasně a sebevědomě.

Aktivní naslouchání

Abychom mohli reagovat na někoho jiného, musíme mu pozorně naslouchat. Debata učí mladé lidi věnovat pozornost tomu, co říkají ostatní a přemýšlet o tom.

Příprava a práce s informacemi

Témata, která jsou pro nás nová nebo důležitá, je vhodné podpořit konkrétními informacemi. Účastníci debat se na ně proto často předem připravují tím, že si dohledávají informace a vhodně s nimi doplňují své argumenty.

Práce v týmu

Debata je týmovou aktivitou. Členové týmu se společně na debaty připravují, vymýšlí argumenty, rozdělují si role, pomáhají si a podporují se. Zkouší různé způsoby, jak se v týmu naladit na stejnou vlnu a společně debatu zvládnout. Tuto dovednost mohou přenést mimo prostředí debaty.

Empatie a porozumění

Jedním z pravidel debaty je, že o tom, který z týmů bude PRO a který PROTI rozhodne los. Stranu si tedy týmy nevybírají a je možné, že někdo v debatě bude argumentovat za stranu, která není v souladu s jeho vlastním přesvědčením. Teze jsou ale postavené tak, aby argumenty na obou stranách mohly být vždy objektivní. Pro účastníky je velmi dobrou zkušeností, když na sobě zažijí, co si myslí někdo s opačným názorem. Tomuto názoru potřebují porozumět a respektovat ho, aby ho mohli v debatě v rámci tréninku obhajovat.

Občanství a zapojení

Debatuje se o důležitých společenských tématech. Mladí lidé se učí, že jejich hlas má význam, a nabývají dovednosti, které jim pomáhají zapojit se do debat o takových tématech ve společnosti.

3. Klíčová slova v debatě

POJEM V AJ	ČESKÝ PŘEKLAD	VÝZNAM
 Motion	Téma debaty (teze)	Téma debaty. Věta, se kterou týmy mohou souhlasit nebo nesouhlasit.
 Proposition	Tým PRO	Tým, který podporuje téma debaty. Říká ANO.
 Opposition	Tým PROTI	Tým, který je proti tématu debaty. Říká NE.
 Argument	Argument	Důvod pro podporu svého stanoviska. Obsahuje tvrzení, vysvětlení a příklad.
 Rebuttal	Odpověď na argument	Odpověď na argumenty druhého týmu. Vysvětlujete, proč je jejich argument chybný nebo nedůležitý.
 Judge	Rozhodčí	Osoba, která poslouchá debatu a rozhoduje, který tým vyhrává.
 Facilitator	Průvodce	Osoba, která debatu moderuje a během debaty účastníkům pomáhá.
 Floor debate	Otevřená debata	Jednoduchý formát debaty, kde každý může přispět krátkým příspěvkem.
 Speech	Řeč, projev	Delší vystoupení, kde jeden člověk mluví po stanovenou dobu. Většina debatních formátů zahrnuje několik projevů z obou stran.

4. Průvodce debatou a jeho role

Jako průvodce debatou máte několik důležitých úkolů:

Pomáhejte účastníkům objevovat vlastní nápady

Vaším úkolem je pomoci účastníkům objevovat vlastní nápady. Přicházejte s navodnými otázkami a dávejte užitečnou zpětnou vazbu, aby účastníci na vhodné argumenty přišli sami.

Vytvořte bezpečné prostředí

Debata může být zpočátku stresující. Účastníci se mohou obávat, že budou vypadat hloupě nebo udělají chybu. Zajistěte, aby místnost byla bezpečným prostorem, kde si každý může vše vyzkoušet, nemusí se bát udělat chybu a učit se.

Udržujte férovost

Dohlízejte také, aby všichni dodržovali pravidla. Pokud to jde, oběma týmům poskytněte k debatování stejný čas nebo zohledněte jejich potřeby, aby měli možnost debatovat jako všichni ostatní.

Při posuzování nikomu nestraňte a nepromítejte do hodnocení svá vlastní přesvědčení (například, jaký osobní názor na téma máte).

Poskytněte kvalitní zpětnou vazbu

Po debatě účastníci potřebují zpětnou vazbu: co se jim podařilo, co mohou zlepšit. Zároveň, pokud nechceme brát debatu jako soutěž, důležitou rolí je také pomoci skupině zhodnotit si, jaké argumenty měly pro druhé váhu a proč. Dobrá zpětná vazba by měla být konkrétní, laskavá a užitečná. O zpětné vazbě si povíme více v jedné z následujících kapitol.

5. Aktivita: Otevřená debata

Teze

Nejprve s účastníky společně vyberte téma debaty (tezi). V první fázi nechte účastníky volně diskutovat o tématech, o kterých by chtěli debatovat. Pravděpodobně budou zaznívat témata, která je potřeba pro účely metody debatování ještě dál upravovat (např.: „krize bydlení,“ nebo: „práva lidí se znevýhodněním“). Poté z návrhů formulujte konkrétní tezi.

Zásady pro tvorbu tezí

- **Teze je celá věta, která jasně určuje směr debaty.**
  - ✓ Pozitivní diskriminace je vhodným způsobem, jak řešit problémy menšin.
  - ✗ Menšiny
- **Teze je oznamovací věta. U otázky nelze poznat, které stanovisko zastává strana PRO a které PROTI.**
  - ✓ *Právo na bezplatnou zdravotní péči by mělo být omezeno.* → PRO souhlasí s tezí a říká, že mělo. PROTI nesouhlasí a říká opak.
  - ✗ *Mělo by být právo na bezplatnou zdravotní péči omezeno?* → Kdo bezplatnou péči podporuje a kdo jí oponuje? Je strana PRO pro *právo na péči*, nebo pro *omezení práva*?
- **Teze musí poskytovat dostatek argumentů pro stranu PRO i PROTI.**
  - ✓ *Měly by být zavedeny kvóty na přijímání zaměstnanců se znevýhodněním ke všem zaměstnavatelům.*
  - ✗ *Všichni lidé by měli mít stejná práva.* – Toto téma rezonuje nejen s lidmi se znevýhodněním a je důležitou společenskou otázkou, ale je vhodné spíše na volnou diskuzi. V debatě jeden tým musí povinně trénovat tvorbu argumentů proti tezi. Avšak objektivně neexistují argumenty pro obhajobu tvrzení, že by lidé stejná práva mít neměli.
- **Teze obsahuje jen jednu centrální myšlenku.**
  - ✓ Volby by měly být povinné.
  - ✗ Volby by měly být povinné a hlasovací právo by měli mít občané starší 16 let. – Debata se roztříští do dvou různých rovin.
- **Teze by měla být pro konkrétní debatující zajímavá.** Buď by jim měla být blízká, aby se mohli zabývat něčím, na čem jim záleží. Nebo se naopak může týkat něčeho nového, aby měli účastníci chuť zjistit si o tématu víc.

Otevřená debata

Otevřená debata je jen jednou částí debaty s pravidly (Arena debate), kterou v této příručce používáme. Je to ale hlavní a nejdelší část debaty, která je zároveň pro začátečníky nejlépe uchopitelná. Zástupci obou týmů v ní na sebe totiž navzájem napřímo reagují. Proto si nejprve v praxi vyzkoušíte jen tuto část debaty.

Kromě otevřené debaty se formát Arena debate skládá ještě z úvodních a závěrečných projevů obou týmů, kterým se však pro tuto chvíli věnovat nebudeme.

Utvořte dvě skupiny: Tým PRO a tým PROTI. Účastníci se mohou do týmů PRO a PROTI rozdělit sami, nebo si každý může vylosovat, jaké stanovisko bude obhajovat.

Pravidla otevřené debaty

- Pouze krátké příspěvky (cca 30 sekund každý).
- Zvedněte ruku, chcete-li mluvit.
- Průvodce uděluje střídavě slovo týmu PRO a týmu PROTI. Z týmu, který je na řadě, vybírá vždy jednoho z přihlášených účastníků.
- Účastníci mluví k průvodci, nikoli přímo k druhému týmu.
- Zůstaňte respektující - žádné osobní útoky.
- V místnosti mluví vždy jen jedna osoba.

Čas na přípravu: 5 minut

Realizace otevřené debaty

Začíná tým PRO, poté se týmy střídají.

Průvodce pomáhá účastníkům různými doplňujícími otázkami, pokud to potřebují, například:

- „Můžeš o tom říct víc?“
- „Proč si myslíš, že je to důležité?“
- „Můžeš uvést příklad?“

Průvodce zajistí, aby každý mluvil alespoň jednou. Příspěvky by měly být krátké.

Orientační délka: 10 minut

Po otevřené debatě: Reflexe a zpětná vazba

Reflexní otázky pro účastníky:

- Jak jste se cítili během debaty?
- Co bylo obtížné?
- Co se podařilo?

Po diskusi poskytne průvodce zpětnou vazbu: nejprve vyzdvihne silné stránky, poté oblasti pro zlepšení.

Další úvaha: Jak by to šlo realizovat s vaší cílovou skupinou?

Orientační délka: 10 minut

Tipy pro průvodce

- Buďte důslední ohledně časových limitů.
- Napište téma debaty na tabuli, aby ho všichni viděli a mohli se k němu vracet.
- Pro první debatu vyberte jednodušší téma, na které má každý svůj názor.

6. Aktivita: Rychlé argumenty

Vytvořte argument v jedné větě k něčemu, co máte rádi:

- „Proč je [vaše oblíbené hobby] nejlepší hobby?“
- „Proč je [vaše oblíbené roční období] nejlepší roční období?“

Až každý odprezentuje svůj argument, zeptejte se skupiny, zda je tyto argumenty přesvědčily (např. pokud někdo říkal, že nejlepší hobby je pletení, protože si člověk může uplést něco hezkého na sebe, zeptejte se, zda si po tomto vyjádření ostatní také myslí, že pletení je nejlepší hobby). Pravděpodobné odpovědi budou, že ne.

Diskutujte o tom, proč nebyly tyto argumenty přesvědčivé.

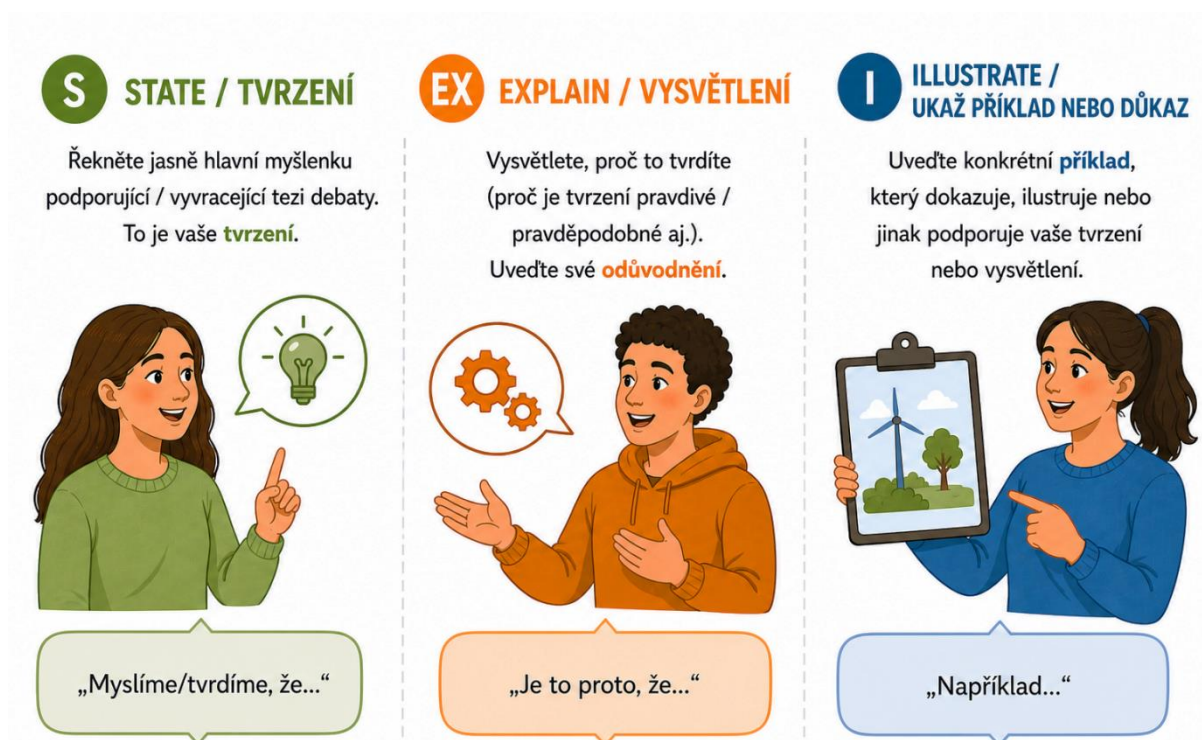
Výsledkem diskuze by mělo být, že argument nemůže být strohý. To, co účastníci odprezentovali, nebyly ve skutečnosti argumenty, ale pouhá tvrzení, která sama o sobě ještě nic nedokazují (například: *Proč by měl vznik oblečení znamenat nebo dokonce dokazovat, že je pletení ze všech hobby úplně nejlepší?*). Jako posluchači očekáváme od argumentů něco jiného. Aby nás přesvědčily, musí být jejich tvrzení podpořena složitějšími vysvětleními. Jinými slovy a z opačné strany: aby nás někdo pochopil, musíme mu pořádně vysvětlit, proč něco tvrdíme.

7. Teorie: Budování argumentu

BRAINSTORMING: Co dělá argument přesvědčivým?

Model SEXI – Tvrzení, vysvětlení, důkaz

SEXI je zkratka složená z počátečních písmen anglických slov, která vysvětlují, jak vybudovat přesvědčivý argument.

Příklad argumentu

Teze: Vyučování by mělo začínat později.

S: Žáci jsou v dnešní době často unavení (proto by vyučování mělo začínat později).

Ex: Brzký začátek školy znamená pro spoustu žáků vstávat hodně brzy ráno. Když začíná škola v 8, ti, co dojíždí, musí vstávat třeba už v pět. Unavený žák se hůř soustředí, a proto se mu ve škole hůř učí. Může kvůli únavě třeba i pokazit test, a pak mít horší známky.

I: Mnoho pedagogů i rad ze sociálních sítí zmiňuje dostatek spánku jako jeden z důležitých předpokladů, abychom se dobře připravili na zkoušky nebo měli dobré známky.

8. Aktivita: Budování argumentu

Rozdělte se do dvojic nebo do skupin.

Každá skupina dostane tezi.

Například:

- „Měli bychom zakázat pití alkoholu“
- „Fast food by měl být dražší“
- „Veřejná doprava ve městě by měla být zdarma“

Úkol: Vytvořte **jeden argument** pro podporu svého stanoviska pomocí modelu SEXI a napište ho.

Otázky, které vám pomohou vytvořit přesvědčivý argument:

- „Jaká je vaše hlavní myšlenka (co tím chcete říct)?“
- „Můžete uvést příklad?“
- „Je váš argument dostatečně pochopitelný?“
- „Proč je to důležité (proč na tom záleží)?“
- „Čeho tím chceme dosáhnout?“

Každá skupina představí svůj argument nahlas ostatním.

Čas na prezentaci: 1-2 minuty na skupinu.

Po prezentaci poskytují zpětnou vazbu školitel i ostatní účastníci:

- Dodržela skupina SEXI?
- Podpořil příklad vhodně argument?
- Působil argument přesvědčivě? Proč?

ZLEPŠETE SVŮJ ARGUMENT

Každá skupina má 5 minut na vylepšení argumentu na základě zpětné vazby.

Diskuse o tom, jak lze argumenty vždy zlepšovat.

DALŠÍ ÚVAHA: Jak by to šlo realizovat s vaší cílovou skupinou?

TIPY PRO ŠKOLITELE:

- Napište SEXI na flipchart a mějte ho viditelný po celou dobu lekce.
- Začněte příkladem, než požádáte účastníky, aby vytvořili vlastní argument.
- Nejtěžší části jsou obvykle **vysvětlení a příklad** - zde poskytujte extra podporu.

9. Teorie: Jak reagovat na argument

Protiargument (rebuttal) je reakce na argument druhého týmu. Argument lze napadnout mnoha způsoby, nejčastěji však těmito třemi:

Dobry protiargument ukazuje, proč argument druhého týmu není přesvědčivý.

Příklad vyvracení

Teze: Jednorázové plastové tašky by měly zůstat zdarma.

Strana PRO říká: „Zákaz plastových tašek škodí malým podnikům.“

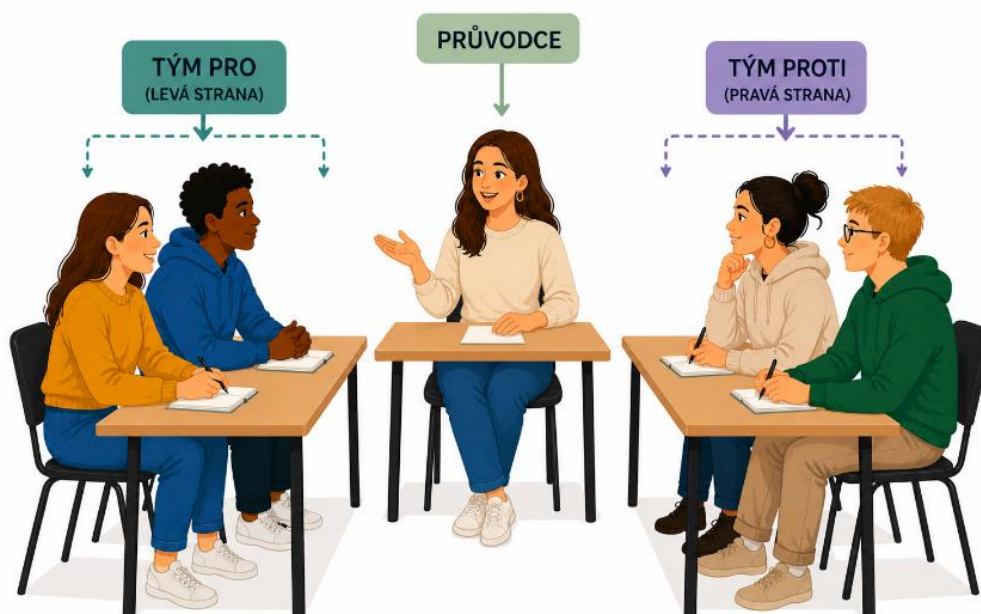
Protiargument (zdůrazňující důležitost): „Ano, pořídit tašky z jiných materiálů může být drahé. Ale ekologická škoda způsobená plasty je mnohem důležitější než malé krátkodobé náklady pro podniky.“

10. Aktivita: Jak reagovat na argument

Když teď už vy i vaše skupina umíte nejen argumentovat, ale také reagovat, vyzkoušíte si obě dovednosti najednou ve formě plnohodnotné debaty podle pravidel. K otevřené debatě, kterou jste si už zkusili, se přidají také úvodní a závěrečné řeči.

Uspořádání místnosti

Naproti sobě připravíme dva stoly se židlemi nebo pouze dvě řady židlí pro oba týmy, tak aby seděly naproti sobě. Průvodce si sezení umístí do čela, aby měl jednu skupinu po pravé a druhou po levé straně.

PŘÍPRAVA NA DEBATU

- Debaty se účastní dvě skupiny: PRO tezi a PROTI tezi. Průvodce skupiny rozdělí náhodně a zajistí, aby byly přibližně stejně velké.
- Průvodce oznámí téma.
- Příklad: „Veřejná doprava by měla být ve městě zdarma.“
- Týmy mají 10 minut na přípravu.

Instrukce pro týmy:

- Vyberte, kdo pronese úvodní projev.
- Vyberte, kdo pronese závěrečný projev.
- Připravte 2-3 hlavní argumenty.
- Přemýšlejte, co by mohla říct druhá strana.
- Připravte možné protiargumenty nebo reakce.

Debata podle pravidel

Debata probíhá podle tohoto formátu:

FÁZE DEBATY	ČASOVÝ LIMIT
1 Přípravný čas	10 minut
2 Úvodní projev strany PRO	2 minuty
3 Úvodní projev strany PROTI	2 minuty
4 Otevřená debata	8 minut (lze zkrátit i prodloužit)
5 Porada týmů před závěrečnými projevy	2 minuty
6 Závěrečný projev strany PROTI	2 minuty
7 Závěrečný projev strany PRO	2 minuty

Průvodce hlídá čas. Po vypršení času má řečník asi 15 sekund na dokončení věty.

Během otevřené debaty zajistěte, aby se zapojili všichni. Pokud jeden tým mlčí, můžete je navést pomocí obecnějších otázek, které neprozradí konkrétní argument („Je nějaký argument, na který můžete reagovat?“ „Napadlo vás ještě něco během přípravy?“). Dávejte pozor, abyste skupině nikdy neprozradili konkrétní argumenty („Možná byste mohli říct, že to pomůže chudým lidem?“ – Toto není vhodná pomocná otázka). Pokud tým stále nechce nic dodat, slovo se vrací zpět druhé straně. V případě, že podporujete například skupinu lidí s intelektovým znevýhodněním, můžete se jich více doptávat nebo je podporovat v tom, jak vytvořit argument. Můžete také ještě někoho přizvat a své role si rozdělit, jeden bude debatou provázet, druhý bude podporovat lidi ve skupině v argumentování a zapisovat hlavní argumenty a protiargumenty na tabuli nebo na flipchart.

Reflexe a zpětná vazba

Reflexní otázky pro účastníky:

- Jak jste se v průběhu debaty cítili?
- Co bylo nejtěžší?
- Jak se vám dařilo prezentovat vlastní argumenty?
- Jak se vám dařilo reagovat na oponenta?

Zpětná vazba průvodce by se měla zaměřit na strukturu projevu a kvalitu a srozumitelnost argumentů a reakcí.

Další úvaha

Jak by se to dalo použít s vaší cílovou skupinou? Je tento formát debaty vhodný pro začátečníky? Změnili byste něco?

Jak udržíte debatu férovou a respektující? Co když je jeden tým mnohem silnější než druhý? Jak byste s tím pracovali a jak byste dávali zpětnou vazbu?

Tipy pro průvodce

- Použijte zvonek nebo tlesknutí k signalizaci času. Je to jasnější než jen říct „čas“.
- Povzbuzujte pasivní účastníky během otevřené debaty.
- Pro začátečníky napište na tabuli, jak by mohly začínat jednotlivé věty (například podle počátečních slov struktury argumentu).
  - „*Tvrdíme, že...*“ → pomůže mluvčím představit základní myšlenku argumentu.
  - „*Myslíme si to, protože...*“ → pomůže mluvčím vysvětlit, co si myslí, aby jim posluchač porozuměl.
  - „*Náš argument je důležitý, protože...*“ → pomůže mluvčím ukázat, proč má jejich argument váhu.

11. Dovednosti průvodce

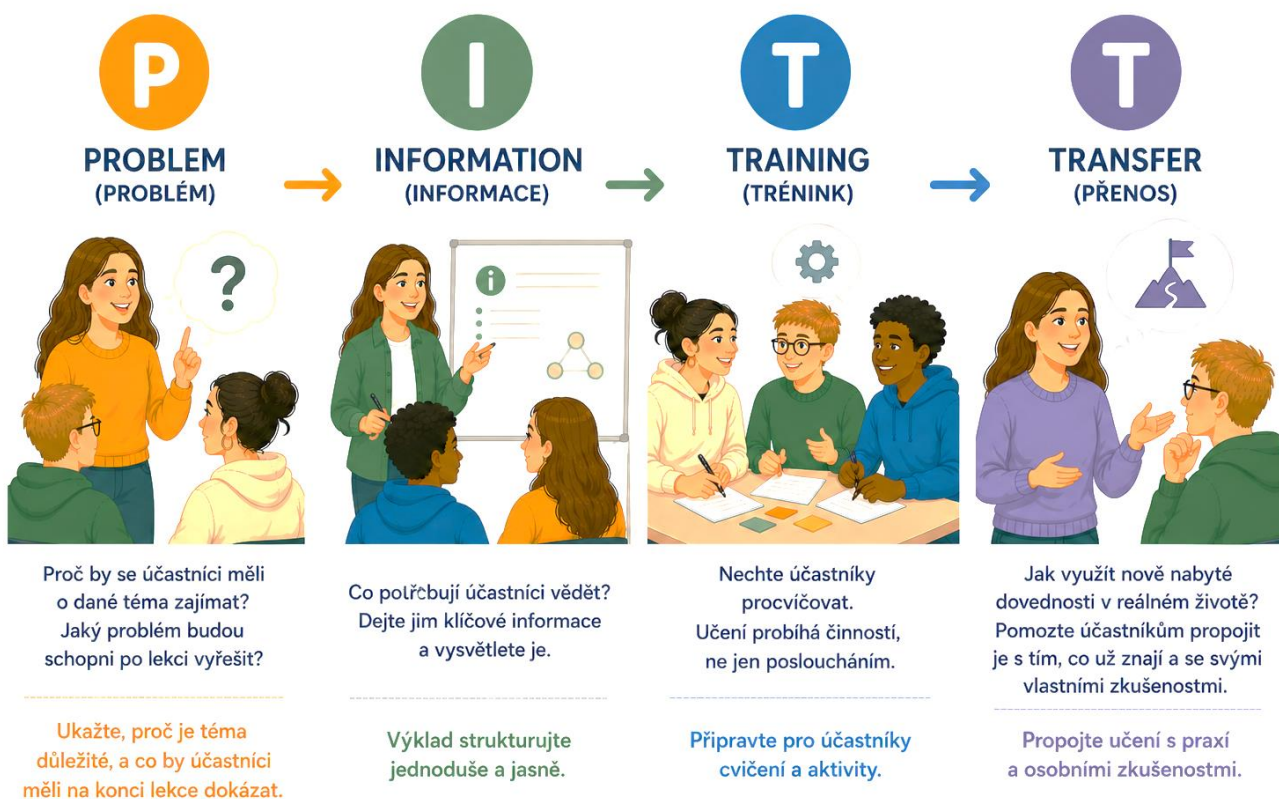
V předchozí části jsme se dozvěděli podstatné body pro metodu debatování:

- Co je to debata, jaký je její přínos a jaká má pravidla.
- Klíčová slova v debatě.
- Role průvodce debatou.
- Jak správně vytvořit tezi nebo téma debaty.
- Teorie budování argumentu a jak na argument reagovat nebo jej vyvrátit.
- Jaké jsou části (fáze) debaty.

Toto školení bychom na tomto místě rádi doplnili o pomůcku, která vám pomůže lépe navrhnout lekci pro skupinu, se kterou pracujete. Zároveň bychom zde rádi sdíleli několik doporučení pro vaši práci.

Teorie: příprava lekce

Model PITT

Když plánujete vlastní lekci, zeptejte se sami sebe:

- **PROBLÉM:** Proč na tom bude účastníkům záležet?
- **INFORMACE:** Co je minimem, které potřebují vědět?
- **TRÉNINK:** Jaké cvičení jim pomůže procvičit si to?
- **PŘENOS:** Jak to použijí ve svém vlastním životě?

Důležité poznámky:

Poměr mezi informacemi a tréninkem by měl být asi **1 ku 3**. To znamená: na každých 10 minut vysvětlování naplánujte asi 30 minut praxe. Účastníci se více naučí vlastním tréninkem a zapojením než posloucháním.

Doporučení pro tvorbu lekcí

Na co nezapomenout při vedení jednotlivých aktivit:

Uveďte cíl

Řekněte účastníkům, co se naučí nebo čeho dosáhnou. („*V tomto cvičení si procvičíte tvorbu protiargumentů.*“)

Vysvětlujte krok za krokem

Nedávejte všechny instrukce najednou. Popište jeden krok, ověřte porozumění, a pak vysvětlete další krok.

Používejte konkrétní příklady

Pokud je to možné, předvedte, co po účastnících chcete. Ukažte konkrétní příklad.

Ověřujte porozumění

Neptejte se jen „Rozumíte?“. Lidé často řeknou ano, i když nerozumí. Místo toho se zeptejte: „*Jak má proběhnout první část aktivity? Řekněte mi to prosím svými slovy,*“ nebo: „*Jaké máte otázky?*“

Informujte o čase

Vždy říkejte účastníkům, kolik mají na daný úkol času a čas opravdu sledujte. Můžete napsat čas na tabuli nebo přímo promítnout odpočet. Je dobré také upozornit na to, že čas na danou aktivitu brzy (vždy uveďte konkrétní časový údaj) vyprší.

Budte k dispozici během cvičení

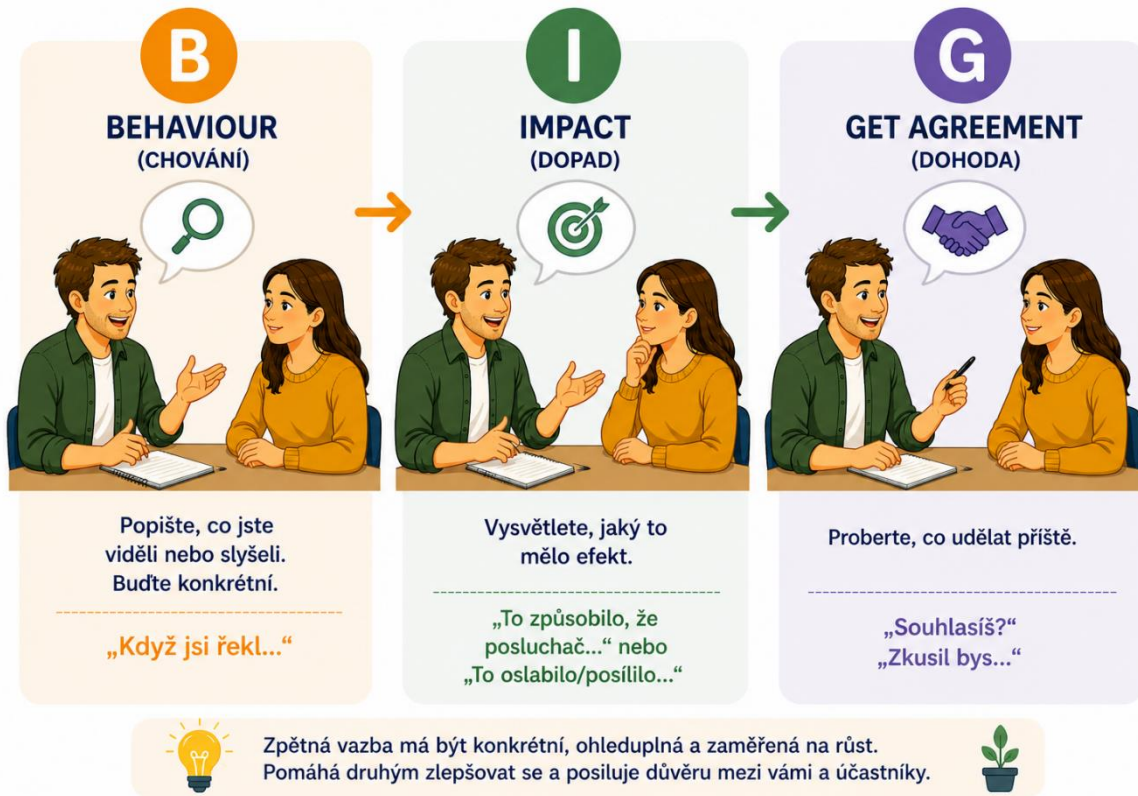
Procházejte se kolem účastníků. Odpovídejte na otázky. Podporujte ty, kdo to potřebují.

Na konci udělejte shrnutí

Cvičení vždy zakončete diskuzí. Zeptejte se: Co se stalo? Co jste se naučili? Jak to využijete.

Jak poskytovat zpětnou vazbu

V poslední části školení bychom se rádi věnovali poskytování zpětné vazby. Pomůckou pro dávání zpětné vazby může být metoda **BIG**.

B – Behaviour (Chování)

Popsište, co jste pozorovali. Buďte konkrétní. Používejte fakta, ne názory.

- „Když jsi navázal oční kontakt s publikem...“
- „Když jsi na konci mluvil velmi rychle...“
- „Když jsi použil příklad o školních uniformách...“

I – Impact (Dopad)

Vysvětlete, jaký měl tento projev chování účinek.

- „...působilo to sebejistě a zaujalo to posluchače.“
- „...někteří lidé nezachytili tvůj argument.“
- „...tvůj bod byl díky tomu mnohem srozumitelnější.“

G – Get agreement (Dohoda)

Vyzvěte člověka k zamyšlení. Dohodněte se společně na dalším kroku.

- „Zkusil bys tohle používat i v dalších debatách?“
- „Myslíš, že bys mohl zkusit zpomalit?“
- „Jaké další příklady bys mohl použít?“

Příklad zpětné vazby podle BIG

„Když jsi začal svůj projev otázkou na publikum (**Behaviour**), hned to upoutalo pozornost všech a vzbudilo to zvědavost dozvědět se více informací o tvém argumentu (**Impact**). Zkusil bys tuto techniku použít i ve svém dalším projevu? (**Get agreement**)“

Teorie: Posilování silných stránek

Chyby je často snadnější rozpoznat a také je zájem na tom, aby o nich účastník věděl a dál je neopakoval. Často však může účastníka zaměření se na vyjmenovávání chyb demotivovat.

Proč se zaměřit na silné stránky?

- Silné stránky se rozvíjejí rychleji než ty slabé.
- Pozitivní zpětná vazba motivuje k dalšímu úsilí.
- Pochvala posiluje sebevědomí, které vede k lepším výkonům.
- Pozitivní prostředí pomáhá všem učit se.
- Někteří lidé nejsou zvyklí, že by je někdo za něco chválil nebo uměl něco ocenit.

Jak to vypadá v praxi?

- Každou zpětnou vazbu začněte tím, co se povedlo.
- Za každou zmíněnou slabinu uveďte alespoň jednu silnou stránku.
- Než vyjádříte svůj názor, zeptejte se účastníků, co si myslí, že udělali dobře.
- K tipům přidávejte návaznost na silné stránky: „Už jsi dobrý v X, tak můžeš zkusit i Y.“
- Oslavujte pokrok, i ten pro vás malý, může být pro někoho velký.

A co problémy?

Zaměřit se na silné stránky neznamena ignorovat problémy. Znamená to:

- Vybrat si, co je opravdu důležité zlepšit, jednu nebo dvě věci. Nepřehlcojte výčetem chyb.
- Podávat zpětnou vazbu pozitivně: „Zkus víc dělat X“ místo „Přestaň dělat Y“.
- Být konkrétní v tom, co má být jinak.

12. Příklady tezí

Zde jsou návrhy tezí, které můžete použít při školení. Jsou rozdělené podle věku a všechny jsou teze pro začínající debatéry. V příloze tréninkového manuálu najdete seznam, který obsahuje i teze pro mladé lidi s větší debatní zkušeností.

Náročnost tezí je však potřeba hodnotit vzhledem k charakteru konkrétních účastníků debat. Zde se předpokládá, že debatéry jsou mladí lidé (do 18 let) a nemají předcházející zkušenosti s metodou debatování. Pokud však budete debatovat s dospělými, teze ze školního prostředí pro ně mohou být těžší než třeba teze o zdravotní péči nebo politických otázkách, protože ve školním prostředí už se dlouho nepohybují, zatímco o úhradu zdravotního pojištění se zajímají.

Teze můžete vytvořit i sami s vaší skupinou, podle toho, co je pro ni zajímavé nebo v danou chvíli důležité. Nezapomínejte při tom na to, aby se dalo o tezi debatovat. Nesmí být příliš jednostranná, aby existovaly argumenty pro i proti.

Jednoduché teze (do 14 let):

- Domácí úkoly by měly být zakázány.
- Školní uniformy by měly být povinné.
- Videohry jsou pro mladé lidi dobré.
- Sociální média způsobují více škody než užitku.
- Nezdravé jídlo by mělo být ve školách zakázáno.
- Zoologické zahrady by měly být zrušeny.
- Každý by se měl naučit vařit.

Střední obtížnost (14–18 let):

- Veřejná doprava by měla být zdarma pro všechny.
- Volební věk by měl být snížen na 16 let.
- Násilné videohry by měly být zakázány.
- Školy by měly učit finanční gramotnost.
- Zkoušky by měly být nahrazeny jinými formami hodnocení.
- Rychlé občerstvení by mělo být více zdaněno.
- Všechny budovy by měly být přístupné lidem se znevýhodněním.

Náročnější teze (16+):

- Společnosti sociálních médií by měly být odpovědné za obsah na svých platformách.
- Změna klimatu je největší hrozbou pro naši budoucnost.
- Změna chování jednotlivců by neměla být hlavním řešením environmentálních problémů.
- Zdravotní péče by měla být zdarma pro všechny.
- Soukromí je důležitější než bezpečnost.
- Umělá inteligence působí více škody než užitku.

13. Rychlá referenční karta

Tuto stránku si vytiskněte jako pomůcku pro sebe i účastníky.

RYCHLÁ REFERENČNÍ KARTA

1 Stavba argumentu (SEXI)

S = Uved' svůj hlavní bod.

EX = Vysvětli, proč to tak je.

I = Uved' příklad.

2 Dávání zpětné vazby (BIG)

B Popiš chování.

I Vysvětli, jaký to mělo dopad.

G Dohodni se na dalších krocích.

3 Plánování lekcí pomocí PITT

P Ukaž problém.

I Řekni potřebné informace.

T Nech účastníky trénovat nebo procvičovat.

T Pomoz jim přenést to do praxe.

4 Reakce na argument (rebuttal)

Pravda – Je to opravdu pravda?

Důležitost – Je to vůbec podstatné?

Exkluzivita – Platí to jen pro jejich stranu?

Pamatujte

- Praxe je důležitější než teorie. Nechte účastníky pracovat, ne jen poslouchat.
- Začínajte silnými stránkami. Budujte sebevědomí dřív, než opravíte chyby.
- Snažte se účastníky zaujmout. Snažte se, aby je to bavilo. Debata má být příjemná, ne stresující.
- Buďte flexibilní. Přizpůsobte se potřebám své skupiny.
- Pokračujte v učení. Každé školení vás naučí něco nového.

Hodně štěstí při vašem školení!

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením

Lidé se znevýhodněním mají stejná práva jako všichni ostatní, přesto jsou na svých právech stále omezováni a některá jejich práva nejsou stále naplňována.

Přístup založený na lidských právech by měl být vždy prvním krokem při výuce o právech lidí s postižením.

OSN 13. prosince 2006 schválila Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením. Mezi prvními signatáři byla i Česká republika. V České republice je platná od 28. října 2009.

Účelem Úmluvy je podporovat plné a rovné užívání všech lidských práv všemi osobami se zdravotním postižením.

Úmluva pomáhá měřit, jak jsou v jednotlivých státech naplňována práva lidí s postižením. Nevytváří práva nová, ale upřesňuje, jak se stávající lidská práva vztahují na osoby s postižením a co musí státy dělat, aby rovnost fungovala i v praxi.

Úmluva je tedy základním dokumentem, o který se můžeme opřít. I když úmluvu podepsaly a ratifikovaly všechny země EU, míra jejího skutečného uplatnění v praxi se v jednotlivých zemích liší.

Státy slíbily, že budou dělat všechno pro to, aby lidé s postižením mohli dělat stejné věci jako ostatní. Například se starat o domácnost, vzdělávat se a mít zdravotní péči. Státy by měly psát zákony spolu s lidmi s postižením.

Základem Úmluvy jsou tyto klíčové principy:

- Lidé se mohou rozhodovat sami.
- Nikdo nesmí být diskriminován.
- Lidé se znevýhodněním mají stejné právo žít ve společnosti jako všichni ostatní.
- Lidé se znevýhodněním musí být respektováni takoví, jací jsou. To znamená, že mají být přijati mezi ostatní.
- Všichni mají mít v životě stejné příležitosti.
- Každý má právo mít přístup do budov, v dopravě a k informacím jako ostatní. Vše by mělo být přístupné a srozumitelné.
- Muži a ženy mají mít stejné příležitosti.
- Děti s postižením mají být respektovány takové, jaké jsou.

Tyto principy platí ve všech oblastech života a měly by ovlivňovat fungování institucí, odborníků i komunit.

Dne 23. září 2021 přijala Česká republika Opční protokol, který dává možnost lidem se znevýhodněním napsat stížnost, když došlo k porušení Úmluvy v jejich zemi.

Užitečné zdroje k Úmluvě

Originální anglický text Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a opční protokol si můžete [stáhnout a přečíst zde](#).

Český překlad textu ratifikované Úmluvy si můžete [stáhnout a přečíst zde](#).

Mezinárodní Úmluva o právech lidí s postižením ve snadném čtení ke stažení [zde](#).

Originální anglický text Úmluvy spolu s oficiálním českým překladem, který následuje za anglickou verzí, byl zveřejněn ve Sbírce mezinárodních smluv. [Stáhnout a podívat se na dokument můžete zde](#).

Více informací o Úmluvě naleznete

na webu <https://umluva.cz/>

Úmluva.cz slouží k výkladu jednotlivých článků Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením.

Web je zpracován v jednoduchém stylu proto, aby byl co nejvíce přístupný i lidem, kteří mají se čtením a porozuměním textu potíže.

Další články Úmluvy budeme postupně doplňovat a ty stávající aktualizovat.

Další užitečné zdroje

[Ministerstvo práce a sociálních věcí k Úmluvě \(zejména procesu přijímání, monitorování, jednotlivé zprávy a doporučení Výboru OSN\)](#)

ombudsman
veřejný ochránce práv

[Co dělá veřejný ochránce práv \(ombudsman\)](#)

[Veřejný ochránce práv \(ombudsman\) a monitorování Úmluvy \(včetně odkazu na obecné komentáře ke článkům Úmluvy\)](#)

[Evropská pravidla pro tvorbu snadno srozumitelných informací](#)

Nic o nás bez nás

„Nic o nás bez nás“ je základním principem hnutí za práva osob se zdravotním postižením. Tento výraz má kořeny v politických bojích za inkluzi sahajících až do Evropy 16. století, ale silně jej převzali aktivisté se zdravotním postižením na konci 20. století jako reakci na rozhodování o lidech se zdravotním postižením bez jejich účasti.

Rozhodnutí o zákonech, politikách, službách, výzkumu nebo programech, které se týkají lidí se zdravotním postižením, je musí aktivně zapojovat v každé fázi – od návrhu až po realizaci a vyhodnocení. Tento princip se odráží v Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením, zejména v povinnosti států úzce konzultovat a aktivně zapojovat osoby se zdravotním postižením a organizace, které jejich hlas reprezentují.

Znamená to také zapojovat osoby se zdravotním postižením jako školitele, spolutvůrce a rozhodující aktéry, nejen jako účastníky nebo příjemce. Také to znamená věnovat pozornost diverzitě, mocenské dynamice, přístupnosti a spravedlivému odměňování.

Znalost vašeho národního kontextu

Když učíte mladé lidi o jejich právech, potřebujete jasně rozumět právnímu rámci ve vlastním národním kontextu. Zatímco mezinárodní standardy poskytují důležitý základ, skutečná změna se odehrává na národní a regionální úrovni.

Jak již bylo uvedeno výše, všechny země EU Úmluvu ratifikovaly. Musíte vědět, jaké zákony týkající se zdravotního postižení ve vaší zemi existují, jaká práva a ochranu poskytují a které instituce jsou odpovědné za jejich provádění. Dobrým výchozím bodem pro získání informací jsou webové stránky zastřešujících organizací pro práva osob se zdravotním postižením nebo informační portály vaší vlády.

Kromě rozdílů v mezinárodním právu a národní implementaci však existují také rozdíly mezi tím, co je právně vyžadováno, a tím, jak věci vypadají ve skutečnosti. Měli byste také podporovat kritickou reflexi tohoto rozdílu mezi právem a realitou. I tam, kde existují silné právní rámce, nemusí být práva v praxi plně naplňována kvůli slabému prosazování, nedostatku zdrojů, omezenému povědomí nebo diskriminačním postojům. Uvědomění si těchto mezer vám i vašim účastníkům pomáhá posunout se od právních znalostí k advokacii, monitorování a konkrétním krokům.

Druhá část: Školící kurz

Deset lekcí pro práci nejen s mladými lidmi

Níže naleznete obsah deseti lekcí, které jsou zaměřeny na rozvoj debatních dovedností a schopností prosazovat své zájmy nejen u mladých lidí se zdravotním znevýhodněním.

Lekcím předchází také kapitola o tom, jak zpřístupnit lekce lidem s různým druhem znevýhodnění. Text se snaží mapovat jejich potřeby a nabídnout možné úpravy jak obsahu, tak celého kontextu, ve kterém se lekce odehrávají.

Tipy pro obsahové úpravy lekcí

Pokud se rozhodnete realizovat jen několik lekcí a ne všech 10, níže najdete několik možností kombinací, které na sebe navazují nebo spolu dobře fungují. Každá lekce začíná rozehříváčkou (aktivizačním cvičením). Pokud se rozhodnete lekce slučovat, můžete se rozhodnout, zda budete realizovat jen jednu rozehříváčku na začátku (třeba tu z lekce, která je chronologicky první), nebo zařadíte rozehříváčky i doprostřed lekce a budou z nich pak tzv. energizery (aktivity pro relaxaci, méně zaměřené na pozornost). Doporučujeme s účastníky hodnotit každé cvičení zvlášť, ale samozřejmě můžete provést hodnocení až na konci celé lekce.

1. Pro jakoukoliv skupinu, která je v debatování nová, je nezbytná první lekce. Tuto lekci lze snadno spojit s jakoukoli lekcí zaměřenou na debatu.
2. Všechny lekce o argumentaci spolu dobře fungují. Pokud se chcete zaměřit na argumentaci více, můžete kombinovat lekce 3, 4, 5 a 9.
3. Můžete také zaměřit jedno sezení na advokacii. K tomu potom spojte lekce 2, 7 a 8.
4. Lekci 6 lze spojit téměř s jakoukoli jinou lekcí. Je však důležité udělat tuto lekci před představením a realizací strukturovaného formátu debaty s pravidly a debatními řečmi.
5. Pokud chcete pouze připravit svou skupinu na jejich první turnaj, dobrou kombinací jsou lekce 1, 3, 6 a 10.

V příloze pak naleznete seznam doporučených tezí. Není vaší povinností je využít, můžete se svou skupinou připravit teze sami. Mladí lidé mohou více motivovaní debatovat o tématech, která se jich bezprostředně týkají nebo je zajímají. Můžete se tak například účastníků zeptat, o čem by chtěli debatovat. Poté je jen potřeba z návrhů vytvořit vhodnou a funkční formulaci konkrétní teze podle zásad uvedených v první části příručky.

Obecná doporučení pro zpřístupnění aktivit

Tato doporučení slouží jako přehled možných úprav pro účastníky s různými znevýhodněními. Není nutné používat všechna opatření vždy. Vhodné je vycházet z potřeb konkrétní skupiny a **ptát se účastníků, jaká forma podpory jim nejlépe vyhovuje**.

Zpřístupnění by nemělo být vnímáno jako „úleva“ nebo výjimka z pravidel, ale jako způsob, jak umožnit rovnocennou účast. Mnoho úprav, například jasné instrukce, písemné zadání, strukturované pracovní listy, předvídatelný průběh nebo možnost různých forem zapojení, pomáhá celé skupině.

Před začátkem aktivit účastníkům nabídněte různé možnosti zapojení a dejte jim prostor říct, co potřebují. Neptejte se na diagnózu ani detaily zdravotního stavu, ale na to, jakou podporu nebo úpravu pro rovnocennou účast účastníci uvítají.

Kognitivní, vývojové a neurovývojové potřeby

Používejte jednoduchý, konkrétní a srozumitelný jazyk. Složitě pojmy, pravidla a instrukce rozdělte na menší kroky a podle potřeby je opakujte. Ověřujte porozumění průběžně, ne až na konci aktivity.

Zadání, teze a materiály zjednodušte tam, kde je to potřeba. Místo většího množství argumentů nebo informací nabídněte nejpodstatnější výběr, například tři argumenty místo pěti. Pokud je to vhodné, používejte jednoduché teze, pracovní listy ve snadném čtení nebo jednostránkové přehledy shrnující hlavní postupy.

Podporujte strukturovanou přípravu. Pomoci mohou začátky vět (*Myslím si, že...*, *Říkám to, protože...*), šablony pro tvorbu argumentů, pracovní listy s doplňováním, vizuální mapy argumentů, ikony, obrázky, karty scénářů, karty práv nebo jiné vizuální pomůcky. Užitečné je také ukázat vzorovou odpověď nebo příklad hotového argumentu.

Poskytněte více času na přípravu, zpracování informací a odpovědi. Nevyvolávejte účastníka okamžitě po zadání otázky, pokud potřebuje delší čas na promyšlení.

Pomozte účastníkům orientovat se v čase a průběhu lekce. Vhodný je vizuální plán aktivity, kde je jasně vidět, co bude následovat a jak dlouho jednotlivé části potrvají. Užitečný může být také vizuální časovač.

Předem vysvětlete, co přesně znamená „dobře splněný úkol“. Může pomoci krátký příklad: jak vypadá jednoduchý argument, jak má vypadat výstup skupiny nebo co stačí splnit.

Umožněte různé způsoby ověření porozumění. Účastník může instrukci zopakovat vlastními slovy, zeptat se průvodce stranou nebo dostat individuální dovysvětlení bez toho, aby byl nucen vystoupit před celou skupinou.

Pokud účastníkům dělá potíže princip debatování, tedy obhajovat i názor, který není jejich vlastní, vysvětlete ho pomocí přirovnání k hraní role nebo divadlu. Můžete

společně probrat situace, kdy už někdy předstírali, že jsou někým jiným. Můžete je motivovat tím, že když dokážou prezentovat argumenty člověka s jiným názorem, dokáží mu také lépe porozumět a lépe se s ním domluvit.

U neurovývojových potřeb zvažte další úpravy. Někteří účastníci například na autistickém spektru mohou být silní v logickém uvažování, ale citliví na hluk, chaos nebo nepředvídatelné situace. Pomáhá menší skupina, klidnější prostor, možnost sedět na méně rušném místě, použití sluchátek tlumících hluk, jasná struktura aktivity a předvídatelný průběh.

U účastníků s ADHD mohou pomoci aktivizační prvky, například práce s kartičkami, rozdělení rolí ve skupině, vizuální časovač a jasně vymezené dílčí úkoly.

Podporu může poskytnout také vrstevník nebo může pomoci práce ve dvojici, zejména při přípravě argumentu, čtení zadání, třídění kartiček nebo prezentaci.

Fyzické znevýhodnění a chronické onemocnění

Zajistěte fyzickou přístupnost prostoru. Ověřte, zda se účastníci mohou bezpečně pohybovat po místnosti, zda je dost prostoru pro vozík nebo jiné pomůcky, zda jsou přístupné cesty mezi stanovišti a zda se účastník s vozíkem nebo berlemi dostane ke skupině, flipchartu, stolu či kamkoliv jinam.

Myslete i na přístupnost prostoru mimo samotnou učebnu. **Důležité mohou být dostupné toalety, výtah, místo k odpočinku, možnost uložit zdravotní pomůcky, přístup k vodě nebo možnost vzít si léky.**

Umožněte účast vsedě. Debata, prezentace, práce u flipchartu i další aktivity by měly být proveditelné bez nutnosti stát. Účastník může dát najevo, že chce mluvit, zvednutím ruky, kartičkou, gestem nebo jiným domluveným signálem.

Nabídněte role, které nevyžadují dlouhé stání, pohyb po místnosti nebo fyzickou manipulaci s materiály.

Umožněte asistivní technologie a alternativní způsoby psaní či prezentace. Účastníci mohou používat notebook, tablet, klávesnici, převod řeči na text, převod textu na řeč, audionahrávku, zapisovatele, asistenta nebo poprosit o pomoc jiného účastníka, který zapíše jejich nápady a manipuluje místo nich s kartičkami či papíry.

Nabídněte méně náročné formy účasti. Účastník může mít kratší vystoupení, předem nahraný příspěvek, písemný argument místo ústního projevu, možnost připravovat se ve dvojici místo v celém týmu nebo možnost nechat svůj argument přečíst někým jiným.

Počítejte s únavou, bolestí nebo kolísáním energie. Umožněte flexibilní časové limity, přestávky, vzdálenou nebo online účast, dřívější odchod, pozdější příchod nebo možnost dočasně se nezapojit. Pokud je to možné, plánujte přestávky předem, aby o ně účastníci nemuseli individuálně žádat.

Pokud to povaha lekce dovoluje, nabídněte také hybridní nebo vzdálenou účast. Může jít o připojení online, zaslání písemného příspěvku předem nebo zapojení do části aktivity jinou formou.

Pokud aktivita pracuje s kartičkami, papíry nebo přesouváním předmětů, ověřte, zda to pro nikoho není překážkou. Je možné pracovat digitálně, například přes společnou obrazovku nebo projektor, případně může s fyzickou manipulací pomoci jiný člen skupiny.

Při zpětné vazbě zajistěte, aby ostatní nehodnotili prvky projevu, které účastník nemůže ovlivnit kvůli svému znevýhodnění, například držení těla, křeče, tiky, způsob pohybu nebo práci s hlasem.

Sluchové znevýhodnění, neslyšící a nedoslýchaví účastníci

Poskytujte všechny klíčové instrukce písemně. Zadáání, pravidla, otázky, teze, kritéria, časový plán a hlavní body debaty mohou být na pracovním listu, slajdu, tabuli, flipchartu nebo sdíleném digitálním dokumentu.

Důležité informace neříkejte pouze ústně nebo „mimochodem“. Změny zadání, časové limity, pořadí řečníků nebo instrukce k další aktivitě vždy potvrďte také písemně nebo vizuálně.

Zajistěte titulky, přepis, speech-to-text technologii nebo tlumočení do znakového jazyka, pokud je to možné a pokud to účastník potřebuje. U videí používejte titulky. U týmové práce zajistěte, aby diskuse ve skupině byla tlumočená nebo zapisovaná.

Zptejte se účastníka na preferovanou formu komunikace. Někteří účastníci preferují znakový jazyk, jiní odezírání, psaný text, titulky, přepis nebo kombinaci více možností. Nepředpokládejte, že jedno řešení vyhovuje všem.

Dbejte na viditelnost toho, kdo zrovna mluví. Mluvčí by měl stát nebo sedět čelem ke skupině, neměl by si zakrývat ústa a měl by mluvit zřetelně, běžnou rychlostí a neměl by křičet. Důležité je také dobré osvětlení obličeje mluvčího, pokud například vystupuje na pódiu.

Pokud je přítomen tlumočník, mluďte k neslyšícímu účastníkovi, ne k tlumočnickovi. Počítejte také s mírným zpožděním při tlumočení nebo přepisu a dávejte účastníkovi dostatek času na reakci.

Při diskusi zajistěte, aby mluvila vždy jen jedna osoba. Pomoci může „mluvící předmět“ (např. ten, kdo má slovo a zrovna mluví, drží v ruce míček), jasné střídání řečníků, domluvená pravidla diskuse nebo moderátor, který uděluje slovo.

Používejte vizuální signály. Mohou sloužit k žádosti o slovo, střídání řečníků, měření času, ukončení aktivity nebo upozornění na změnu. Vhodné jsou kartičky, gesta, zvednutí ruky, světelný signál nebo předem domluvený znak.

Zapisujte hlavní body diskuse na tabuli, slajd nebo sdílený dokument, aby bylo možné sledovat průběh debaty i bez plného přístupu ke zvuku.

Umožněte písemnou nebo textovou formu účasti. Pokud má účastník potíže s mluvením, může napsat svůj argument, využít text-to-speech nebo požádat spoludebatéra, aby jeho příspěvek přečetl.

Dejte dostatek času na zpracování písemných informací, zejména pokud pracujete s delšími texty, pravidly, právy nebo kartami scénářů. Pokud je to účastníkovi příjemné, může se zapojit také formou zpětné vazby k neverbálním částem prezentace.

Omezujte hluk na pozadí. Důležité instrukce nedávejte během přesouvání účastníků, při skupinovém šumu nebo v hlučné části místnosti.

Zrakové znevýhodnění, nevidomí a slabozrací účastníci

Poskytujte materiály v přístupných formátech. Podle potřeby nabídněte digitální text, text kompatibilní se čtečkou obrazovky, velké písmo, braillovo písmo nebo jinou domluvenou podobu textu. Pokud je to možné, sdílejte materiály předem.

U digitálních materiálů dbejte na jejich technickou přístupnost. Používejte skutečný text místo obrázků textu, správné nadpisy, popisky obrázků, dostatečný kontrast, čitelné písmo a jednoduché tabulky. Pokud používáte PDF nebo slajdy, měly by být kompatibilní se čtečkou obrazovky.

Vše, co je napsané na tabuli, slajdech, kartičkách nebo flipchartu, čtěte nahlas. Nepoužívejte formulace jako „tady“ nebo „jak vidíte zde“ bez vysvětlení. Jasně řekněte, co ukazujete a k čemu se vztahujete.

Slovně popisujte vizuální obsah. To zahrnuje obrázky, grafy, ikony, mapy argumentů, obrázkové karty scénářů, neverbální příklady, uspořádání místnosti i pohybové aktivity. Pokud používáte obrázkovou verzi materiálů, zajistěte popis obrázku nebo textovou alternativu.

Nepředávejte důležité informace pouze barvou, gestem nebo rozmístěním v prostoru. Například pokyny typu „červená skupina jde doleva“ nebo „argumenty napravo jsou silnější“ vždy doplňte slovním vysvětlením.

Před začátkem mluvení uvádějte jména řečníků. Účastníci tak vědí, kdo má slovo a na koho navázat. Při skupinovém sdílení jasně označujte, o kterém argumentu, kartě nebo bodu se právě mluví.

Používejte jasné zvukové a slovní pokyny při pohybu v místnosti, rozdělování týmů nebo aktivitách typu „souhlasím/nesouhlasím“. Pokud se aktivita běžně provádí pohybem po prostoru, nabídněte alternativu, například slovní odpověď, zvednutí ruky nebo ústní sdělení postoje.

Verbálně oznamte, kdy má účastník mluvit, kdy se střídají role, kdy začíná a končí příprava a jaký je další krok aktivity.

Zajistěte bezpečný a předvídatelný prostor. Popište uspořádání místnosti, udržujte nábytek na stabilních místech, odstraňte překážky z cest a domluvte se, jak bude

účastník bezpečně procházet mezi stanovišti. Pokud je to možné, nabídněte orientační prohlídku prostoru před začátkem lekce.

Pokud aktivita vyžaduje třídění kartiček nebo práci s vizuálním materiálem, může účastník sdělit pořadí nebo obsah ústně a jiný člen skupiny kartičky podle toho uspořádá.

Psychosociální a emoční obtíže

Vytvářejte bezpečné, respektující a předvídatelné prostředí. Na začátku nastavte jasná pravidla diskuse, například respektující naslouchání, žádné zesměšňování, konstruktivní nesouhlas a kritika pouze argumentů, ne mluvčího samotného. Pravidla mějte během aktivity viditelně k dispozici.

Předem vysvětlíte strukturu lekce: úvod, hlavní aktivita, příprava, vystoupení, zpětná vazba a závěr. Vyhněte se náhlým změnám; pokud jsou nutné, jasně vysvětlíte proč.

Pokud se budou probírat citlivá témata, a to třeba i formou teze, upozorněte na ně předem. Může jít například o témata spojená s osobní zkušeností, diskriminací, násilím, zdravím, rodinou nebo identitou. Nabídněte možnost zvolit alternativní téma, jinou roli nebo jinou formu zapojení.

Jasně řekněte, že osobní sdílení je dobrovolné. V advokačních aktivitách se může snadno stát, že účastníci začnou mluvit o vlastních zkušenostech. Nikdo by neměl být nucen sdílet osobní příběh, diagnózu ani důvod, proč je pro něj téma citlivé.

Vyhnete se zbytečnému tlaku při hodnocení nebo veřejném vystupování. Nenuťte účastníky mluvit před celou skupinou, pokud nechtějí nebo jsou velmi nervózní. Nabídněte zapojení v menší skupině, ve dvojici nebo třeba písemně.

Umožněte různé úrovně zapojení. Účastník může mluvit, psát, kreslit, pozorovat, připravovat podklady, přispět přes lepící papírky, vložit anonymní příspěvek do krabičky, pracovat samostatně nebo se do části aktivity nezapojit.

Nabídněte role s nižší zátěží, například zapisovatel, časoměřič, pozorovatel nebo tvůrce podkladů pro argumentaci nebo samotných argumentů bez veřejného vystoupení.

Umožněte odchod z aktivity nebo krátkou pauzu, pokud je účastník přetížený, úzkostný nebo se necítí bezpečně. U neplnoletých účastníků může být vhodné domluvit možnost odejít s důvěryhodnou dospělou osobou. Nabídněte tichý prostor, krátké zklidňující cvičení nebo aktivitu pro uzemnění, například vědomé dýchání nebo protažení.

Zvažte možnost předem domluveného signálu, kterým účastník dá průvodci najevo, že potřebuje pauzu, nechce odpovídat nebo potřebuje podporu. Může to být kartička, gesto nebo jiná nenápadná domluva.

Průvodce by měl aktivně hlídat dynamiku skupiny. Je potřeba nenechat dominantní účastníky přebírat prostor, zastavit zesměšňování nebo příliš ostrou konfrontaci a chránit účastníky, kteří jsou terčem nepřiměřené kritiky.

Po náročných aktivitách zařaďte krátkou reflexi a pozitivní zpětnou vazbu. Pokud se objeví úzkost, přestimulování nebo výrazná nejistota, doptávejte se individuálně a citlivě. Po lekci se můžete soukromě zeptat, jak se účastník cítil, co mu pomohlo a co by příště potřeboval jinak. Připomeňte také konkrétně, co se mu podařilo.

Při zpětné vazbě nastavte jasná očekávání. Hodnoťte argumenty, strukturu a práci s obsahem, ne osobní charakteristiky účastníka. U účastníků s úzkostí nebo nízkým sebevědomím pomáhá jemnější formulace, konkrétnost a vždy i pojmenování toho, co se podařilo.

ZPŘÍSTUPNĚNÍ AKTIVIT – PŘEHLED DOPORUČENÍ

Tato doporučení jsou přehledem možných úprav. Ne všechny je nutné použít vždy. Vycházejte z potřeb konkrétní skupiny a ptejte se účastníků, jaká podpora jim nejlépe vyhovuje. Zpřístupnění není úleva ani výjimka, ale cesta k rovnocenné účasti. Mnohá opatření pomáhají celé skupině.

 OBECNÁ DOPORUČENÍ	<ul style="list-style-type: none"> • Nabídněte různé možnosti zapojení hned na začátku aktivit. • Ptejte se na potřebnou podporu, ne na diagnózu nebo zdravotní detaily. • Jasně instrukce, písemné zadání, struktura a předvídatelný průběh prospívají celé skupině. • Úpravy mají umožnit rovnocennou účast, ne snižovat nároky.
 KOGNITIVNÍ, VÝVOJOVÉ A NEUROVÝVOJOVÉ POTŘEBY	<ul style="list-style-type: none"> • Používejte jednoduchý, konkrétní jazyk a dělení instrukcí do menších kroků. • Ověřujte porozumění průběžně, ne až na konci aktivity. • Pomáhá zjednodušené zadání, snadné čtení, šablony, vizuální mapy, ikony a vzorové odpovědi. • Dejte více času na přípravu a odpověď; pomůže i vizuální plán a časovač. • Užitečná může být práce ve dvojici, menší skupina, klidnější prostor a jasně rozdělené role.
 FYZICKÉ ZNEVÝHODNĚNÍ A CHRONICKÉ ONEMOCNĚNÍ	<ul style="list-style-type: none"> • Zajistěte fyzickou přístupnost prostoru, včetně prostor mimo školící místnost (např. WC, výtah). • Umožněte účast v sedě a nabídněte role bez dlouhého stání nebo přesunů. • Podporujte asistivní technologie a alternativní způsoby psaní či prezentace. • Nabídněte kratší nebo písemný příspěvek, flexibilní čas, přestávky a podle potřeby i hybridní nebo online účast. • Při zpětné vazbě zohledněte projevy související se znevýhodněním, které účastník nemůže ovlivnit.
 SLUCHOVÉ ZNEVÝHODNĚNÍ, NESLYŠÍCÍ A NEDOSLYCHAVÍ ÚČASTNÍCI	<ul style="list-style-type: none"> • Všechny klíčové instrukce, změny a časové údaje poskytněte také písemně. • Podle potřeby zajistěte titulky, přepis, speech-to-text nebo tlumočení do znakového jazyka. • Zeptejte se na preferovanou formu komunikace a dbejte na viditelnost mluvčího. • Při diskusi by měla mluvit vždy jen jedna osoba; pomáhají i vizuální signály. • Zapisujte hlavní body diskuse, umožněte textovou účast a omezujte hluk na pozadí.
 ZRAKOVÉ ZNEVÝHODNĚNÍ, NEVIDOMÍ A SLABOZRAČÍ ÚČASTNÍCI	<ul style="list-style-type: none"> • Poskytněte materiály v přístupných formátech a technicky přístupné digitální dokumenty. • Vše z tabule, slajdů, kartiček nebo flipchartů čtěte nahlas. • Slovně popisujte obrázky, grafy, ikony, uspořádání místnosti i pohybové aktivity. • Nesdělujte důležité informace pouze barvou, gestem nebo rozmístěním v prostoru. • Uvádějte jména řečníků, oznamujte změny a zajistěte bezpečný, předvídatelný prostor.
 PSYCHOSOCIÁLNÍ A EMOČNÍ OBTÍŽE	<ul style="list-style-type: none"> • Vytvářejte bezpečné, respektující a předvídatelné prostředí s jasnými pravidly. • Předem vysvětlíte strukturu lekce a upozorněte na citlivá témata. • Osobní sdílení má být vždy dobrovolné; nabídněte různé úrovně zapojení. • Umožněte menší skupinu, písemné zapojení, role s nižší zátěží nebo krátkou pauzu. • Domluvte diskretní signál pro podporu, hlídejte dynamiku skupiny a dávejte citlivou, konkrétní zpětnou vazbu.

Co pomáhá nejčastěji všem: srozumitelnost, struktura, předvídatelnost, více forem zapojení a respekt k individuálním potřebám.

Lekce 1: Úvod do debatování

Délka: 60 minut

Cíle učení

Na konci této lekce budou účastníci schopni:

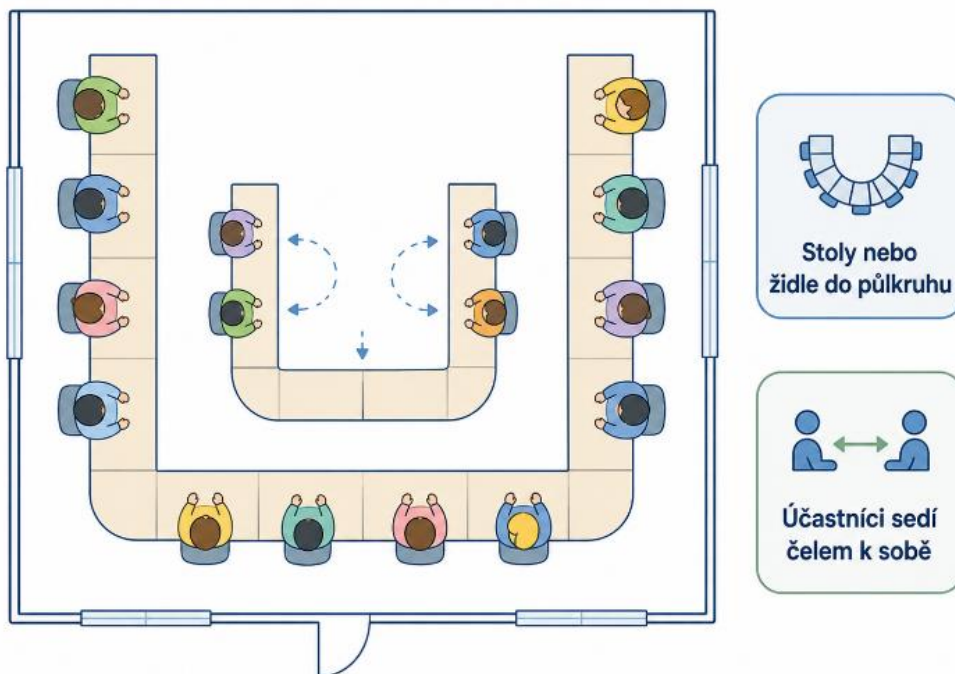
- Přinést základní příspěvky do otevřené debaty o jednoduché tezi.
- Porozumět základní terminologii týkající se debaty, jako „motion“ (teze/téma), „proposition“ (tým PRO), „opposition“ (tým PROTI) a „rebuttal“ (vyvracení).
- Uvědomit si, že v debatě existují různé typy vyjádření (argument, vyvracení, obrana) a podle toho strukturovat svůj projev.

Potřebné materiály

- Prezentace a projektor, nebo
- Tabule/flipchart a fixy/křídly

Uspořádání místnosti

Umístěte stoly nebo židle do půlkruhu, aby účastníci seděli čelem k sobě.

Struktura lekce

00:00-00:10 Rozehřívačka: Nouzové přistání

Popište debatérům následující scénář: *Jste astronauti na misi NASA a letíte na Měsíc. Bohužel vaše vesmírná loď selže a zůstanete uvězněni na Měsíci. Je na vás, abyste přežili, dokud nepřijde pomoc. K tomu máte k dispozici následujících osm předmětů:*

- FM přijímač
- Krabička zápalek
- 20 litrů vody
- Kompas
- Konzervované jídlo
- Kyslíkové láhve
- Lékárnička
- Hvězdná mapa

Vy a váš tým máte za úkol seřadit tyto předměty od nejdůležitějšího po nejméně důležitý pro váš pobyt na Měsíci.

Nechte týmy diskutovat asi pět minut.

Nechte každý tým představit svůj seznam. Povzbuďte je, aby uvedl důvody, proč předměty seřadil právě takto.

Níže vidíte správné pořadí předmětů:

- Kyslíkové láhve: bez kyslíku je přežití nemožné
- 20 litrů vody: po kyslíku je voda základní potřebou
- Hvězdná mapa: nejdůležitější nástroj pro určení směru
- Konzervované jídlo: nutný denní příjem
- FM přijímač: spojení s mateřskou lodí
- Lékárnička: cenná při zraněních
- Kompas: na Měsíci nejsou magnetické póly, takže je nepoužitelný
- Krabička zápalek: na Měsíci je příliš málo kyslíku, oheň nelze zapálit

Závěr: Skupiny musely debatovat. Hledaly společně důvody – argumenty, na základě, kterých se rozhodly, na jakou pozici položku umístit. Toto je podstatnou součástí debatování. Využijte tuto zkušenost účastníků o tom, co debata je. Vracejte se k jejich zážitku při nouzovém přistání: ptejte se, jak k pořadí došli, jak vypadala jejich domluva, jak spolu komunikovali. Z procesu můžete vyvodit, co je debata a k čemu je užitečná.

00:10-00:15 Co je debata?

Diskutujte s účastníky, co si myslí, že je debata. Poté vysvětlete:

Nejprve po diskuzi vyjasněte, jak vypadá debata v reálném světě a v našem každodenním životě. Vycházet můžete z úvodu v první části příručky.

Poté se věnujte debatě jako výukové metodě. *Debata je strukturovaná diskuse s určitými pravidly. Debatují spolu dva týmy, které jsou buď PRO, nebo PROTI tezi (vyjádřené pomocí oznamovací věty), se kterou lze souhlasit nebo nesouhlasit. V debatě se nesnažíte přesvědčit druhý tým – ten stejně nezmění svůj postoj. Vaším*

cílem je přesvědčit rozhodčího, osobu, která rozhoduje, kdo debatu vyhrál. V debatě je důležité přicházet s argumenty (důvody), proč s tezí souhlasit nebo nesouhlasit. Argument není jen jedna věta, ale celé vysvětlení. V debatě ne vždy obhajujete svůj vlastní názor. Vaše pozice PRO nebo PROTI v debatě je vám přidělena.

Pokud máte čas, zeptejte se účastníků, co podle nich tvoří dobrou debatu. Typicky má dobrá debata tyto charakteristiky:

- Argumenty vysvětlené do hloubky, nad rámec pouhých tvrzení nebo domněnek.
- Týmy, které se skutečně poslouchají a reagují přímo na body druhé strany.
- Řečníci, kteří respektují všechny přítomné a dodržují pravidla uvedená v další části.

00:15–00:25 Příprava na otevřenou debatu

Rozdělte účastníky do týmů: PRO a PROTI. Vysvětlete pravidla otevřené debaty: Účastníci dostanou čas na přípravu argumentů pro svou stranu. Poté všichni stojí, pokud je to možné, a sednou si až poté, co přispějí do debaty. Průvodce udělujte slovo, po jednom projevu střídá tým PRO a tým PROTI. Příspěvky nesmí být delší než 30 sekund, ale měly by být delší než 10 sekund. Když každý promluví alespoň jednou, debata může pokračovat. Pokud chce nějaký účastník přispět znovu, může zvednout ruku, aby mu průvodce dal slovo. Tezi oznamte až po instrukcích. Několik vhodných jednoduchých tezí najdete v další sekci lekce.

Stručně proberte základní pravidla otevřených debat. Patří mezi ně:

- Průvodce (vy) určuje(te), kdo kdy mluví.
- Vždy mluví jen jeden účastník.
- Účastníci mluví přes průvodce (ne „ty se mylíš“, ale „Průvodce, všimněte si, tým PROTI se mylí“)
- Účastníci se k sobě chovají s respektem a osobní útoky či jakákoli agresivní vyjádření nejsou dovolena.

Pomáhejte účastníkům s přípravou, když je to potřeba. Nenapovídejte jim argumenty, ale ptejte se na otázky, které jim pomohou dojít k vlastním závěrům. Například: Jaký problém si myslíte, že tato teze řeší? Nebo: Co si myslíte, že se stane, když tezi zavedeme?

00:25–00:40 Otevřená debata

Začněte otevřenou debatu popsanou výše. Požádejte všechny účastníky, aby stáli, pokud je to možné, a střídavě dávejte slovo týmu PRO a PROTI. Účastníci mohou zvednout ruku, pokud chtějí mluvit. Pokud má účastník velmi krátký příspěvek nebo neví, jak pokračovat, můžete mu položit otázky, které mu pokračovat pomohou.

00:40–00:45 Hodnocení a reflexe

Zeptejte se účastníků, jak se jim debata líbila a jak se při ní cítili. Debata pravděpodobně byla dost chaotická, protože se účastníci ještě nenaučili, jak strukturovat argumenty. Po jejich vlastní reflexi přidejte svůj pohled. Co šlo dobře? Co by příště mohlo být lepší?

00:45–00:50 Vysvětlení

Vysvětlete účastníkům následující:

Během vašeho příspěvku v debatě je důležité vědět, na koho reagujete. Proto je dobré začít každý příspěvek rychlým oznámením toho, co budete dělat. Můžete udělat tři věci:

- Vyvrátit argument soupeře. Pak řeknete: „Vyvracím [...] argument o [...]. Řekli, že [...]. Nesouhlasíme, protože [...]“
- Podpořit argument svého spoludebatéra. Řekněte: „Můj kolega už vysvětlil, že [...]. Rád bych dodal, že [...]“
- Přinést nový argument. Řekněte: „Rád bych přinesl nový argument o [...].“ Poté argument vysvětlete.

00:50–00:60 Závěr + příprava na další lekci

Krátce se s účastníky ohlédněte za lekci. Jaké výzvy zažili? Co šlo lépe, než čekali? Na co se zaměřit příště? Narazili účastníci na nějaké překážky?

Zakončete krátkým oznámením tématu příští lekce, která bude o advokacii a popisování problémů, kterým čelíte v každodenním životě.

Doporučené teze

Soutěže krásy by měly být zakázány.

Studenti se zdravotním znevýhodněním jsou na tom lépe v běžných školách než ve speciálních školách pro studenty se znevýhodněním.

Pedagogické tipy a doporučení

Zvláště u úplných začátečníků je důležité přizpůsobit zpětnou vazbu úrovni účastníka. Pro některé je už samotné pronesení pár slov během debaty obrovský úspěch. Jiní už mohou řešit pokročilé debatní techniky a snažit se je vhodně a strategicky užívat. Vždy se snažte posunout účastníky o jeden krok dál, než kde právě jsou.

Zejména na začátku buďte přísní ohledně pravidel. Debatování je samo o sobě stresující aktivita. Pokud účastníci začnou mluvit přes sebe nebo být neuctiví, tlak se ještě zvýší. Proto je vhodné pečlivě sledovat dodržování pravidel stručně uvedených výše.

Volitelné / alternativní aktivity

Pro účastníky, kteří mají potíže s psanými informacemi, použijte obrázky předmětů v aktivitě Nouzové přistání. Můžete je také poskytnout na malých kartičkách, aby je skupiny mohly fyzicky seřadit podle toho, jaké pořadí považují za správné.

Lekce 2: První kroky v zastávání názorů

Délka trvání: 60 minut

Cíle učení

Na konci této lekce budou studenti schopni:

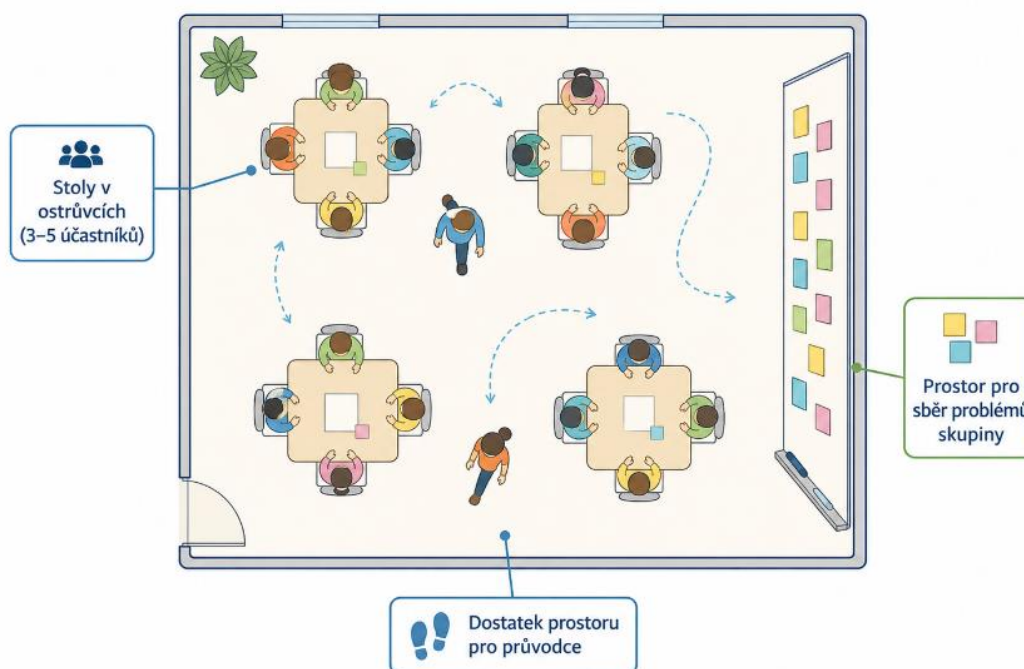
- Uvést alespoň tři problémy, se kterými se oni nebo lidé kolem nich setkávají v každodenním životě.
- Vybrat jeden problém a jasně ho popsat jednou větou („Náš problém je...“).
- Použít jednoduchý rybí diagram (fishbone diagram) k prozkoumání možných příčin tohoto problému.

Potřebné materiály

- Flipchart nebo tabule + fixy
- Lepicí papírky (sticky notes) nebo kousky papíru
- Papír formátu A4/A3 (alespoň jeden list na skupinu)
- Tištěné krátké příběhy (viz sekce na konci) – jedna sada na skupinu
- Předkreslený rybí diagram (fishbone) na flipchartu pro vysvětlení
- Prázdné šablony rybího diagramu pro skupiny (na A3, nebo si mohou nakreslit vlastní)
- Pero / fixy pro každou skupinu

Uspořádání místnosti

Stoly uspořádané do ostrůvků (3-5 účastníků u stolu). Jeden volný prostor na zdi nebo tabuli pro sběr problémů skupiny na lepících papírcích. Dostatek prostoru pro průvodce, aby se mohli pohybovat mezi stoly a podporovat skupiny.

Struktura lekce

00:00 - 00:05 | Úvod

Průvodce pro vysvětlení kontextu říká něco v tomto smyslu:

„Dnes se podíváme na problémy, se kterými se setkáváme v každodenním životě, a pokusíme se pochopit, proč se dějí. Příště se naučíme, jak vytvořit silné argumenty, abychom mohli chtít něco změnit. Tato lekce k tomu pokládá základy.“

Krátká skupinová dohoda (jen 2-3 body):

- *Nasloucháme jeden druhému.*
- *Nevysmíváme se problémům ostatních.*
- *Sdílíme jen tolik, kolik nám je příjemné.*

00:05 - 00:20 | Úvod do teorie pomocí krátkých příběhů

Cíl: Začít s bezpečnými, fiktivními příklady, než přejdeme k osobním situacím.

1. *Každé skupině dejte jeden krátký příběh (ze sady níže).*
2. *Požádejte je, aby si ho přečetli společně (nahlas, ve dvojicích nebo potichu). Podpořte ty, kteří potřebují pomoc se čtením.*
3. *Na malý kousek papíru nebo lepící papírek odpoví na tři otázky:*
  - a. *Jaký je hlavní problém v tomto příběhu?*
  - b. *Koho se problém týká?*
  - c. *Co by hlavní postava chtěla změnit?*
4. *Volitelné (pokud máme více času) krátké sdílení:*

Skupiny mohou přečíst název svého příběhu a říct jednu větu o problému a jednu větu o tom, co by chtěly změnit.

„Tohle jsou každodenní problémy. Advokacie často začíná právě zde – u něčeho, co nám nepřipadá spravedlivé a co bychom chtěli změnit.“

00:20 - 00:25 | Brainstorming: Problémy v naší skupině

Instrukce: Zamyslete se nad svým každodenním životem, včetně zkušeností doma, ve škole, v sousedství a při využívání různých služeb. Jaké problémy vidíte, které se zdají nespravedlivé nebo ztěžují život vám či lidem kolem vás?

Účastníci mohou své nápady napsat na tabuli nebo můžete použít aplikaci Mentimeter, která umí jednotlivé nápady seskupit do kategorií.

Sběr nápadů lze přizpůsobit potřebám a úrovni pohodlí skupiny. Pokud se někteří účastníci cítí nervózně při mluvení před ostatními, pozvěte je, aby sdíleli své nápady psaním, kreslením nebo pomocí anonymních lístků. Pokud skupina potřebuje více struktury, podporu při udržení pozornosti nebo má potíže generovat nápady individuálně, sbírejte nápady společně, přičemž průvodce řídí proces a zaznamenává příspěvky tak, aby je všichni viděli.

00:25- 00:30 | Příprava na skupinovou práci

1. Rozdělte účastníky do malých skupin (pokud již nejsou u stolů).
2. Každá skupina si vybere jeden problém z tabule, který podle nich:
  - je důležitý,
  - je dostatečně konkrétní, aby mu rozuměli,
  - je blízký jejich životům.

Skupina napíše vybraný problém jasnou, jednoduchou větou na papír formátu A4: „Náš problém je, že...“

Průvodce jim pomáhá problém konkretizovat (např. ne: „Všechno je špatně“, ale: „Mládežnické centrum nemá rampu, takže se nemůžeme dostat dovnitř.“).

00:30 - 00:50 | Skupinová práce: Rybí diagram (Fishbone diagram)

1. Na flipchartu nebo prezentaci má průvodce nakreslený velký rybí diagram.

Instrukce: Problém napíšeme do hlavy ryby. Na každou kost ryby pak zapíšeme možné příčiny, proč tento problém existuje. Neexistuje jedno správné řešení - zkoumáme různé úhly pohledu. U každé kosti se ptáme PROČ? Proč se tento problém děje?

(Doporučuje se, aby průvodce připravil konkrétní příklad předem pro vysvětlení rybího diagramu.)

2. Každá skupina dostane šablonu rybího diagramu na A3 (nebo si nakreslí vlastní). Napíší svůj problém do hlavy ryby. Po dobu 10-15 minut diskutují a zapisují možné příčiny na kosti. Neustále se ptají „PROČ?“

Podporujte je, aby se nebáli krátkých frází nebo obrázků - nemusí to být perfektně napsané. Pomozte jim vyhnout se obviňování jednotlivců („tenhle člověk je líný“) a zaměřit se na širší souvislosti (pravidla, systémy, kultura).

Podpořte tišší účastníky, aby se zapojili (např. nechat je psát na lepící papírky místo mluvení).

00:50 - 00:58 | Shrnutí a příprava na další lekci

Každá skupina má přibližně 2 minuty na sdílení:

- Prohlášení o problému (hlava ryby).
- Jedna nebo dvě hlavní příčiny z různých kostí.

00:58 - 00:60 | Shrnutí a příprava na další lekci

Rekapitulace toho, co jsme se naučili, a představení dalšího tématu.

„Dnes jsme našli problémy, které jsou pro nás důležité, a zkoumali jsme, proč se dějí. Příště se naučíme, jak z toho vytvořit silné argumenty - jak vysvětlit problém a jeho příčiny tak, aby to mohlo přesvědčit ostatní, že je třeba něco změnit.“

Návrhy témat pro debatu

Diskuze a příklady by měly vycházet z konkrétních příběhů, které se týkají účastníků.

Tipy pro výuku a vedení lekce

- Normalizujte frustraci: „Když vás něco každý den blokuje, nejde o stěžování si, ale o možný důvod pro sebeobhajobu.“
- Používejte konkrétní jazyk a vyhýbejte se odborným výrazům; velká slova jako „politika“ přeložte jako „pravidla a rozhodnutí, která dělají lidé u moci.“
- Pravidelně ověřujte, zda účastníci rozumí a jaká je jejich energie; nabídněte přestávku nebo klidný prostor, pokud se diskuze o překážkách stane emočně náročnou.
- Pokud s nimi budete příště pracovat, schovejte u sebe vyplněné rybí diagramy. Budou u vás v bezpečí a problémy skupin se nedostanou k nikomu jinému, zároveň nevznikne riziko, že je příště skupiny zapomenou.

Další materiály a pracovní listy

Krátké příběhy

PŘÍBĚH 1: CHYBĚJÍCÍ RAMPA

Leo používá invalidní vozík. Jeho kamarádi ho pozvali na týdenní workshop v místním komunitním centru. Workshop je zdarma a Leo se těší, že se naučí nové dovednosti.

V první den Leo přijde a uvědomí si, že u vchodu je velké schodiště a žádná rampa. Není zde ani výtah. Jeho kamarádi a lektor jsou uvnitř, ale on se do budovy nemůže dostat.

Když jeho kamarád požádá personál, jestli by mohli workshop přesunout do místnosti v přízemí, zaměstnanec odpoví: „Vždy jsme používali tuto místnost. Změna by byla příliš komplikovaná.“

PŘÍBĚH 2: ZAMKNUTÉ MLÁDEŽNICKÉ CENTRUM

Sara a Mark rádi chodí do místního mládežnického centra. Je tam počítač, hudba a klidná místnost, kde se Sara může uklidnit, když se cítí přetížená.

Minulý měsíc centrum změnilo otevírací dobu. Teď je otevřeno jen od 10:00 do 13:00, kdy jsou Sara a Mark ve škole. Odpoledne je vždy zavřeno.

Když se zeptali pracovníka s mládeží proč, odpověděl: „Nemáme dost personálu a obec chce, abychom během dne pořádali programy pro mladší děti.“

Sara a Mark nyní nemají žádné bezpečné místo, kde by mohli trávit čas po škole.

PŘÍBĚH 3: NEVIDITELNÉ INFORMACE

Kaya se chce přihlásit na školení o pracovních dovednostech. Slyšela o něm od kamaráda, ale nemůže najít jasné informace. Plakát má velmi malý text; není tam žádná webová stránka, jen telefonní číslo.

Kaya má problém mluvit po telefonu, zvláště s cizími lidmi. Raději by měla informace písemně nebo možnost přihlásit se online. Když jde do kanceláře, dveře jsou zamčené a na ceduli je napsáno: „Pro všechny dotazy volejte toto číslo.“

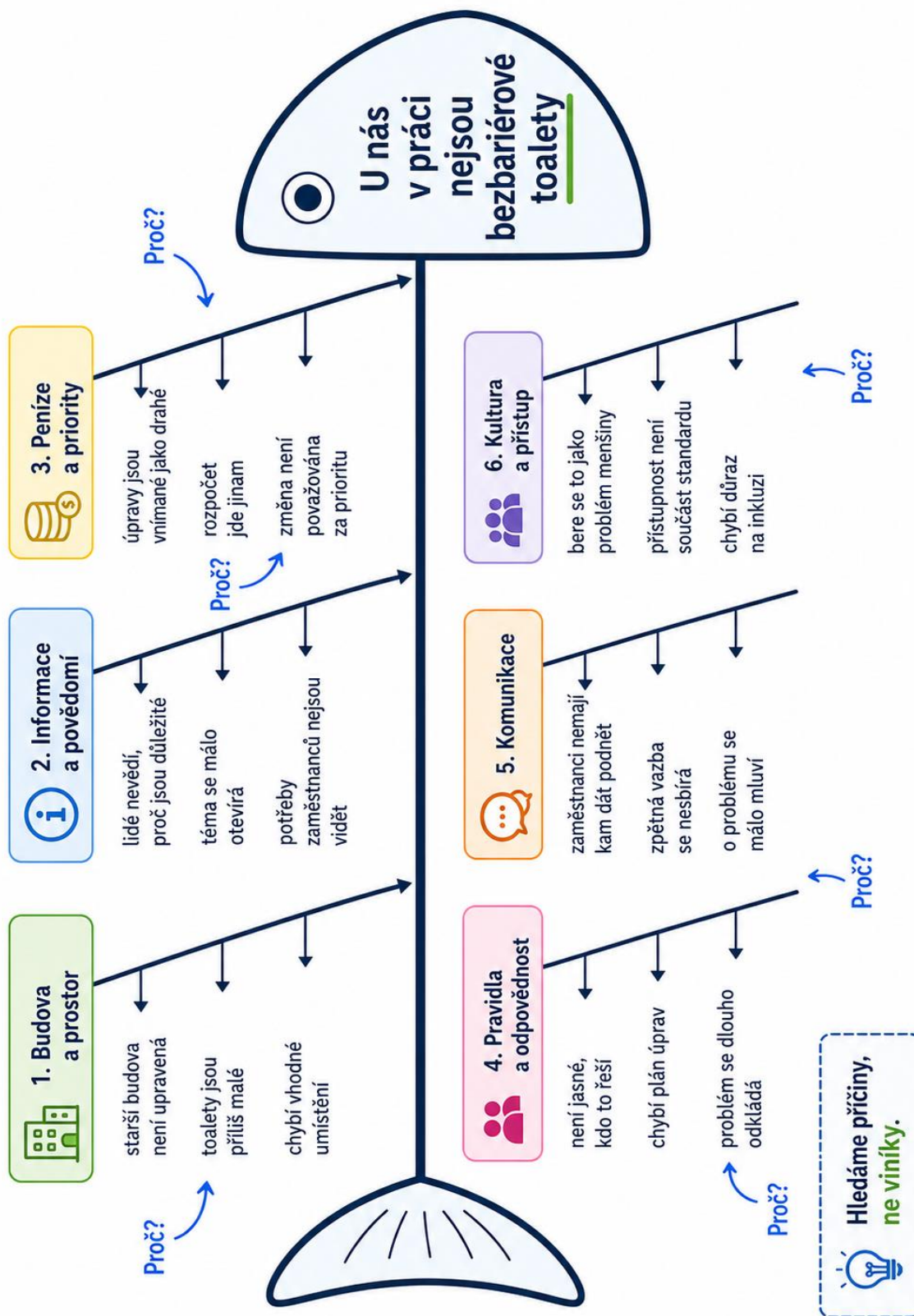
Kaya je vystresovaná a myslí si: „Možná tento kurz není pro lidi jako já.“

PŘÍBĚH 4: STUDENT, KTERÉHO SE NIKDY NEPTAJÍ

Armin chodí do školy, kde učitelé často žádají studenty o názory na projekty a školní akce. Ptají se na nápady na výlety, workshopy a nová pravidla.

Když se ale konají schůzky o přístupnosti nebo o tom, jak podporovat studenty s dodatečnými potřebami, Armin není nikdy pozván, i když používá asistivní technologie a ví, co mu vyhovuje.

Místo toho dospělí mluví mezi sebou a rozhodují za něj. Armin se o rozhodnutích dozví až později.

Lekce 3: Tvorba argumentů

Délka trvání: 60 minut

Cíle učení

Na konci této lekce budou účastníci schopni:

- Pochopit složky silného argumentu (jasné tvrzení, odůvodnění a důkazy).
- Sestavit základní argument, který podpoří dané stanovisko pomocí logického uvažování.
- Jasně a přesvědčivě vyjádřit argument ve skupinové diskusi nebo krátké debatě.

Potřebné materiály

- Tabule nebo flipchart a fixy (pro brainstorming a strukturování argumentů).
- Ukázkový pracovní list nebo prezentace (s příkladem tvrzení a podpůrných důkazů/odůvodnění).
- (Volitelné) Projektor pro zobrazení vizuálních podnětů nebo krátkého videa ilustrujícího argument.

Uspořádání místnosti

Židle uspořádejte do půlkruhu směrem k tabuli a prostoru pro mluvčího. Zajistěte místo pro uživatele na vozíku a dobrý výhled na vizuální pomůcky pro všechny. Pokud je k dispozici **mikrofon** a je vás na místě hodně, použijte jej, aby se účastníci dobře slyšeli. Udržujte volný prostor pro osoby s pohybovými pomůckami.

Struktura lekce

00:00 – 00:05 | Zahříváčka/Icebreaker

„Souhlasíš, nebo nesouhlasíš?“ – Přečtěte několik jednoduchých tvrzení (např. „Léto je lepší než zima“). Nechte skupinu přesunout se na jednu stranu místnosti, pokud souhlasí, a na opačnou stranu, pokud nesouhlasí. Vyberte jednoho nebo dva dobrovolníky, kteří *krátce uvedou argument na podporu své strany*. Tato aktivita skupinu povzbudí a uvede myšlenku zdůvodňování vlastních názorů. (Úprava: Ti, kteří mají omezenou pohyblivost, mohou místo přesunu zvednout barevné kartičky pro souhlas/nesouhlas.). Pokud chcete aktivitu udělat zajímavější, ale také abstraktnější, můžete zvolit místo jednoduchých tvrzení složitější zábavná dilemata: „Raději byste do konce života poslouchali už jen svou nejoblíbenější písničku (jděte doprava), nebo byste raději poslouchali cokoli, ale svou nejoblíbenější písničku už byste nikdy poslouchat nesměli (jděte doleva)?“

00:05 – 00:15 | Úvod do teorie

Představte, co tvoří přesvědčivý argument. Vysvětlete tři základní části: **Tvrzení** (hlavní myšlenka nebo názor), **Vysvětlení** (proč tomu věříte) a **Příklad/Důkaz** (podpůrná fakta nebo ilustrace). Použijte jednoduchý příklad, který je relevantní pro mladé lidi (např. „Školní uniformy by měly být dobrovolné, protože uniformy omezují sebevyjádření, a například studenti se cítí pohodlněji a sebejistěji v oblečení, které si sami vyberou.“). Zdůrazněte, že *argument není jen názor* – musí být patřičně odůvodněn. Použijte vizuální pomůcky nebo krátké hraní rolí k ukázce slabého argumentu versus silného argumentu.

Poznámka: K lepší ilustraci argumentu můžete použít akronym. V angličtině se nejčastěji používají: **SEXI** → State - Explain - Illustrate / Tvrzení - Vysvětlení - Příklad

00:15 – 00:25 | Skupinová práce s návodem

Rozdělte účastníky do malých skupin nebo dvojic. Každé skupině dejte jednoduché téma nebo tvrzení, se kterým budou pracovat (např. „Domácí úkoly by měly být zakázány“ nebo: „Každá veřejná budova by měla být bezbariérová“). Každá skupina si zvolí postoj (pro nebo proti) a vytvoří jeden argument, který jejich názor podporuje. Na tabuli poskytněte jednoduchou šablonu: „Věříme, že [Tvrzení], protože [Vysvětlení], a například [Příklad/Důkaz].“ Procházejte mezi skupinami a pomáhejte jim, nabízejte začátky vět nebo vizuální schéma argumentu podle potřeby. Povzbuzujte skupiny, aby svůj argument napsaly nebo použily obrázky, pokud jim to pomůže lépe uspořádat myšlenky.

00:25 – 00:40 | Prezentace a diskuse před skupinou

Svolejte zpět všechny skupiny. Každá skupina (nebo dobrovolník z každé skupiny) představí svůj argument všem. Po každém argumentu krátce vyzvete publikum, aby položilo jednu otázku nebo nabídlo opačný názor (např. „Dokáže někdo z jiné skupiny položit otázku nebo vyjádřit opačný pohled?“). Diskuse by měla zůstat přátelská a nenucená. Dbejte na pravidla střídání – mluví vždy jen jeden účastník, aby byli

všichni slyšet. Pokud je někdo tichý nebo plachý, umožněte mu, aby jeho argument přečetl kolega nebo průvodce, případně aby ho prezentoval jiným způsobem (např. ukázkou obrázku nebo napsaného plakátu).

00:40 - 00:50 | Zpětná vazba a diskuse

Ved'te skupinovou reflexi o tom, co způsobilo, že byly argumenty přesvědčivé. Zdůrazněte dobrou strukturu: Uvedl mluvčí jasně své tvrzení? Přidal také důvod a příklad? Zeptejte se skupiny, které argumenty je přesvědčily a proč. Posilujte pozitivní stránky: například poukažte, pokud někdo použil kreativní příklad nebo mluvil srozumitelně. Adekvátně situaci prodiskutujte oblasti, které je možné zlepšit, například lépe vysvětlit část argumentu pomocí „protože“.

00:50 - 00:55 | Shrnutí hlavních bodů

Shrňte lekci: argument = tvrzení + vysvětlení + příklad/důkaz. Zdůrazněte, že **vytváření argumentů** je dovednost, která se zlepšuje praxí. Povzbud'te účastníky, aby si zapamatovali tyto stavební kameny. Můžete udělat krátký kvíz (např. „*Jaké jsou tři části argumentu?*“ a nechat účastníky odpovědět).

00:55 - 01:00 | Závěr a další kroky

Poděkujte všem za účast. Spojte tuto lekci s tím, co přijde dál: vysvětlíte, že v následujících lekcích se účastníci naučí, jak vytvářet více argumentů (Lekce 4) a jak reagovat na argumenty oponenta (Lekce 5). Prozatím je povzbud'te, aby si v každodenním životě všímali argumentů a přemýšleli o tom, jaká jsou tvrzení a vysvětlení nebo důvody. Ukončete pozitivní poznámkou o tom, jak jim vyjadřování vlastních myšlenek může pomoci prosazovat sebe sama i druhé.

Návrhy tezí

Domácí úkoly by měly být ve školách zakázány.

Všechny budovy, včetně starých památek, by měly být přístupné pro osoby se znevýhodněním.

Sociální sítě zlepšily komunikaci mezi mladými lidmi.

Lekce 4: Hledání argumentů

Délka: 60 minut

Cíle učení

Na konci lekce budou účastníci schopni:

- Rozlišovat mezi relevantními a nerelevantními argumenty.
- Najít relevantní argumenty pro podporu teze.
- Spolupracovat v týmu při přípravě na debatu.

Potřebné materiály

- Prezentace (slidy)
- Projektor
- Tabulka k doplnění pro model WISE

Struktura lekce

00:00 – 00:05 Zahájení a reflexe

Krátce se vraťte k předchozí lekci: cítí účastníci, že už dokážou vytvářet argumenty? Poté představte dnešní téma. Dnes se nebudeme soustředit na stavění argumentů, ale na hledání dobrých argumentů.

00:05 – 00:20 Vysvětlení modelu WISE

Běžný způsob přípravy na debatu je model WISE, který má čtyři kroky:

- **Wording (formulace):** Přečtěte každé slovo v tezi. Rozumíte všemu? Jsou některá slova otevřená různým výkladům? Tým PRO může rozhodnout, jak návrh vyloží. Pokud je výklad velmi nepřiměřený, Tým PROTI ho může zpochybnit.
- **Issue (problém):** Debata by měla být o něčem důležitém. Proto je třeba určit hlavní problém, kterého se teze týká. Jaké problémy chce návrh v tezi řešit? Proč jsou důležité? Pokud jste tým PROTI, můžete tvrdit, že tyto problémy nejsou významné. V debatách o znevýhodnění lze použít problémy zjištěné v lekci 2.
- **Solution (řešení):** Jakmile určíte hlavní problémy, je čas najít řešení. Tým PRO vysvětluje, proč řešení problémy vyřeší. Tým PROTI vysvětluje, proč řešení nebude fungovat nebo problémy nevyřeší.
- **Effects (dopady):** Návrh v tezi může mít i nečekané důsledky, pozitivní nebo negativní. Tým PRO tvrdí, že negativní důsledky nejsou tak velké jako přínosy. Tým PROTI tvrdí opak.

Z těchto čtyř částí lze vytvářet argumenty, například o různých řešeních problému nebo o možných pozitivních či negativních důsledcích.

Příklad

Teze: Měli bychom úplně zakázat alkohol.

Jsmo tým PRO.

Wording (formulace):

- Alkoholem myslíme všechny alkoholické nápoje běžně určené k pití. Čisticí prostředky nebo ústní voda jsou povoleny.
- Úplný zákaz znamená vysoké pokuty pro výrobce a prodejce. Konzumace by byla také nelegální, ale s nižší pokutou.

Issue (problém):

- Alkohol je návyková látka škodlivá pro zdraví.
- Nemoci způsobené alkoholem zatěžují zdravotní systém.
- Alkohol mění chování lidí, často zvyšuje agresivitu a zhoršuje bezpečnost.
- Alkohol škodí i duševnímu zdraví – lidé se izolují a těžko překonávají závislost.

Solution (řešení):

- Zákaz alkoholu by výrazně snížil jeho spotřebu, protože by nebyl snadno dostupný.
- Menší spotřeba znamená menší tlak na zdravotnictví a bezpečnější prostředí.

Effects (dopady):

- Lidé si nebudou moci dát alkoholický nápoj. To je menší problém ve srovnání s velkými přínosy.
- Může vzniknout nelegální obchod. Ten však ovlivní méně lidí než současná konzumace alkoholu a lze ho řešit policií.

00:20 – 00:40 Cvičení ve dvojicích

Rozdělte účastníky do dvojic a promítněte návrh na projektoru. Úkolem je vytvořit jeden argument pro propozici a jeden pro opozici podle modelu WISE. Během práce chodte mezi účastníky a pomáhejte otázkami.

Tip: Nedávejte odpovědi přímo. Ptejte se například: „Proč si myslíte, že je to pravda?“ „Co by na to asi řekl tým PROTI“

00:40 – 00:55 Diskuse ve skupině

Každá dvojice představí své argumenty. Společně hledejte co nejvíce dobrých odpovědí na jednotlivé otázky. Nakonec krátce proberte, jak z těchto odpovědí vytvořit samostatné argumenty.

00:55 - 01:00 Závěr

Diskutujte, co bylo nejdůležitější ponaučení z dnešní lekce. Zeptejte se, co bylo snadné a s čím měli účastníci potíže. Krátce představte téma příští lekce - reagování na argumenty.

Doporučené návrhy pro aktivitu

Ohňostroje by měly být zakázány.

Lidé by měli mít právo instalovat na svém pozemku nebezpečné pasti proti zlodějům.

Pedagogické tipy a doporučení

Pokud mají účastníci s modelem WISE potíže, rozdělte cvičení podle jednotlivých písmen. Nejprve diskutujte první část a poté ji proberte společně s celou skupinou.

Podle úrovně skupiny můžete buď společně projít uvedený příklad a poté ukázat správné odpovědi, nebo vysvětlit správné odpovědi sami.

Volitelné / alternativní aktivity

Rozdělte části modelu WISE mezi dvojice. Jedna dvojice se zaměří na W, další na I atd. Účastníci tak budou mít více času na přemýšlení.

Kontrolní tabulka WISE

Pro práci s tezí / řešením

Wording - Přečtěte každé slovo teze. Rozumíte všemu? Je potřeba některá slova definovat?

Issue - Jaké problémy chce teze řešit?

Solution - Jak teze tyto problémy řeší? Proč řešení funguje nebo nefunguje?

Effects - Jaké důsledky teze přinese? Proč jsou dobré nebo špatné?

Lekce 5: Reakce na argumenty

Délka: 60 minut

Cíle učení

Na konci lekce budou účastníci schopni:

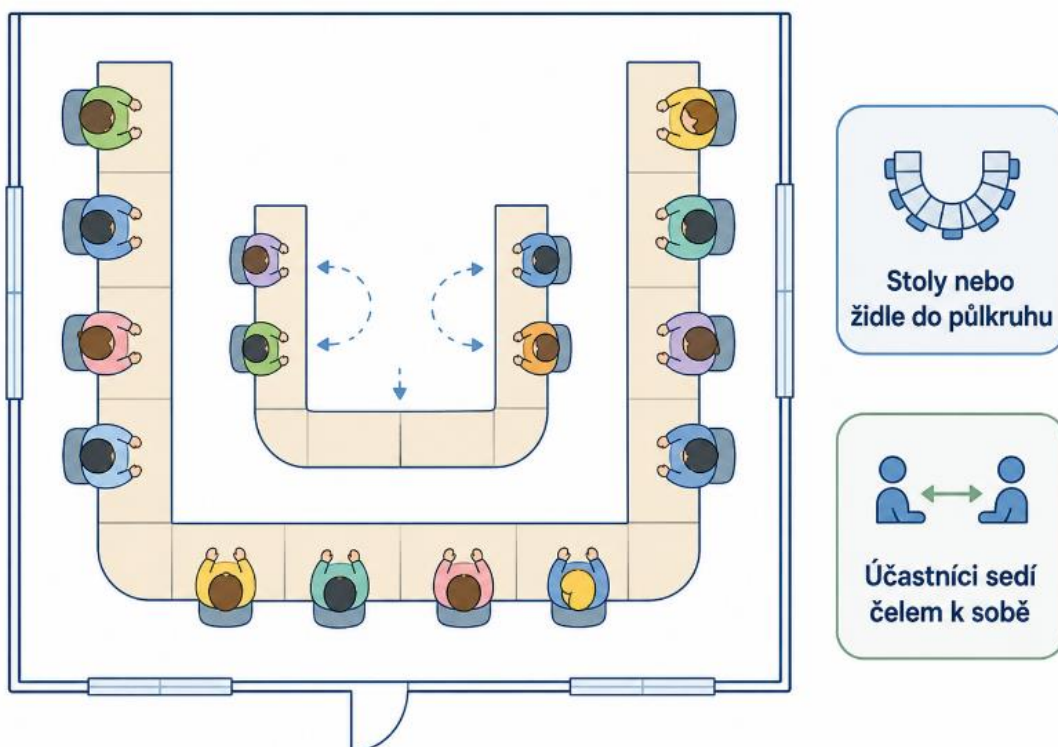
- Najít slabiny a problematické předpoklady v argumentaci.
- Účinně a s respektem reagovat na argumenty oponenta.
- Posoudit pravdivost, význam a výlučnost argumentů.

Potřebné materiály

- Prezentace (slidy)
- Projektor
- Pracovní listy

Uspořádání místnosti

Umístěte stoly nebo židle do půlkruhu, aby účastníci seděli čelem k sobě.

Struktura lekce

00:00 - 00:10 Zahájení a reflexe

Krátce se vraťte k předchozí lekci: mají účastníci pocit, že už dokážou najít přesvědčivé argumenty? Poté představte dnešní téma. Dosud jsme se soustředili na hledání a vytváření argumentů. Nyní se naučíme reagovat na argumenty druhé strany. Oba týmy mohou mít dobré argumenty, ale bez reakce na sebe navzájem nevznikne skutečná debata.

00:10 - 00:20 Vysvětlení vyvracení argumentů

K vyvracení argumentů lze použít jednoduchý seznam kontrolních otázek. Reakce na argumenty mají za cíl oslabit argument druhé strany. Zaměřujeme se na tři věci: pravda, důležitost a exkluzivita.

- **Pravda**
Vysvětlíte, proč je argument druhé strany nepravdivý. Nemusíte napadat každý krok argumentu. Často stačí zpochybnit jednu část, aby celý argument přestal fungovat. Například pokud není pravda, že zákaz alkoholu sníží jeho spotřebu, pak není pravda ani to, že zlepší veřejné zdraví.
- **Důležitost**
I když je argument pravdivý, nemusí být důležitý. Můžete například říct, že problém, který chce druhá strana řešit, není tak velký. Nebo že jeho řešení není relevantní. Jinými slovy: argument může být pravdivý, ale nesouvisí s tezí. Například pokud někdo mluví o tom, proč je demokracie důležitá, ale teze zní: „Měli bychom zavést povinnou účast ve volbách,“ samotné vysvětlení významu demokracie nestačí.
- **Exkluzivita**
Argument může být pravdivý a důležitý, ale nemusí pomoci vyhrát debatu. Přesvědčivý argument musí podporovat pouze vaši stranu, ne obě strany. Například, teze je o zákazu alkoholu a vy jste PROTI. Když řeknete: „Podporujeme silné vzdělávání o nebezpečí alkoholu“, není to silný argument, protože s tím může souhlasit i tým PRO. Alkohol může být zakázán a zároveň může existovat dobré vzdělávání. Tento argument tedy nedává posluchači důvod přiklonit se k opozici.

00:20 - 00:30 Příprava na debatu

Hledání argumentů si účastníci vyzkouší formou debaty. Dejte účastníkům deset minut na přípravu. K otevřené debatě se ale tentokrát přidají i úvodní a závěrečné řeči, takže se bude jednat o kompletní formát Arena debate. Úvodní a závěrečné řeči však budou pro účely prvního seznámení s nimi o minutu kratší (každá 1 minutu).

Podpořte účastníky, aby přemýšleli o tom, jaké argumenty pravděpodobně použije tým oponentů a jak na ně budou reagovat, i to by měli při přípravě promyslet.

Během přípravy by měli také rozhodnout, kdo pronese úvodní a závěrečnou řeč (ideálně dva různí členové týmu).

00:30 - 00:45 Otevřená debata s úvodními projevy

Začněte debatu. Pokud je to možné, požádejte účastníky, kteří pronášejí úvodní a závěrečnou řeč, aby stáli před skupinou. Během otevřené debaty zůstávají všichni na svém místě. Postaví se (nebo jinak naznačí, že chtějí mluvit) a vy vyberete, kdo dostane slovo.

Pokud jsou příspěvky příliš krátké nebo nedovysvětlené, můžete pomoci otázkou, například: „Proč je to důležité?“ „Můžete uvést příklad?“

V závěrečném projevu by účastníci neměli přidávat nové argumenty. Měli by shrnout, jaké argumenty zazněly a proč byly argumenty jejich týmu silnější.

00:45 - 00:55 Reflexe debaty

Reflektujte debatu. Zeptejte se účastníků, co si všimli při vyvracení argumentů. Použili model pravda-význam-vylučnost? Co se povedlo? Co bylo obtížné? Jaké byly nejlepší reakce na argumenty?

00:55 - 01:00 Závěr

Diskutujte, co bylo hlavním ponaučením z této lekce. Krátce představte téma další lekce - jak pronášet projevy.

Formát debaty

Otevřená debata s úvodními a závěrečnými řečmi

- 10 minut příprava
- 2 minuty úvodní řeči (zde 1 minuta pro každý tým)
- 8 minut otevřená debata
- 2 minuty závěrečné řeči (zde 1 minuta pro každý tým)

Návrhy tezí

Celebrity by neměly veřejně sdílet své politické názory.

Veřejná doprava by měla být zdarma pro všechny.

Velká mezinárodní letiště by měla být přesunuta do řídky obydlených oblastí.

Volitelné / Alternativní aktivity

Pokud mají účastníci stále potíže s vyvracením argumentů v debatě, můžete jim dát několik argumentů a požádat je, aby je vyvraceli ve dvojicích nebo skupinách. Debatu pak nahradte tímto cvičením.

Lekce 6: Pronášení projevů

Délka: 60 minut

Cíle učení

Na konci lekce budou účastníci schopni:

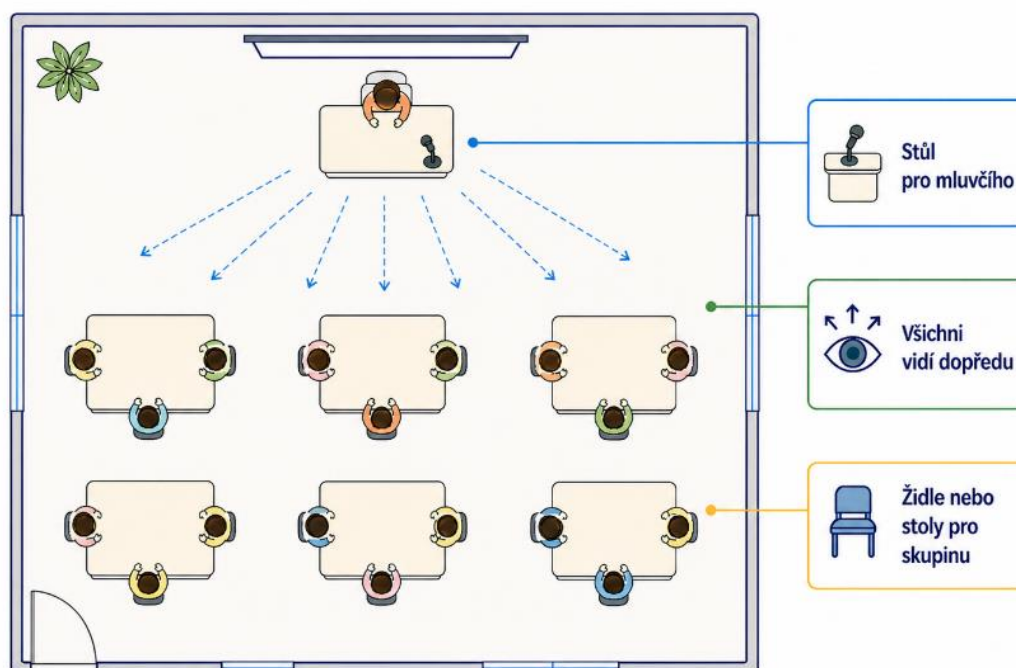
- Napsat dobře strukturovaný projev o délce asi dvou minut.
- Přednést projev s ohledem na řeč těla, jazyk a hlas.
- Poskytnout konstruktivní zpětnou vazbu ostatním účastníkům.

Potřebné materiály

- Prezentace (slidy)
- Projektor
- Pracovní list s prvky projevu

Uspořádání místnosti

Postavte stůl v přední části místnosti, odkud budou účastníci mluvit ke skupině. Ostatní stoly nebo židle uspořádejte tak, aby na tento stůl všichni viděli.

Struktura lekce

00:00 – 00:05 Zahájení a reflexe

Krátce se vraťte k předchozí lekci. Poté představte dnešní téma. Dosud jsme se soustředili hlavně na argumenty a obsah debaty. Nyní se zaměříme na prezentaci. I nejlepší argument je přesvědčivý jen tehdy, když ho někdo přednese přesvědčivě.

00:05 – 00:20 Vysvětlení struktury a prezentace

Pomocí prezentace účastníkům vysvětlíte, jak strukturovat projev. Navrhujeme následující přístup:

1. **Úvod:** Pozdravte porotu, představte téma debaty a vysvětlíte tezi.
2. **Přehled (roadmap):** Řekněte porotě, co ve svém projevu dokážete. Uveďte seznam argumentů, které představíte.
3. **Vysvětlení:** Podrobně vysvětlíte jednotlivé argumenty a využijte poznatky z lekce 3.
4. **Závěr:** Na konci shrňte, co jste dokázali, a zakončete projev silnou závěrečnou větou.

Poté dejte účastníkům rady, jak projev prezentovat. Pokud někdo nemůže projev přednést, může použít jiný způsob, například krátký rozhovor nebo napsat své body na papír. Pokud mohou účastníci projev přednést, měli by věnovat pozornost:

- Neverbální komunikaci: Stůjte otevřeně a používejte gesta rukou k zdůraznění myšlenek. Nedívejte se stále do poznámek, ale snažte se navazovat oční kontakt s lidmi v místnosti.
- Hlasu: Měňte hlasitost a tempo řeči, aby byl projev zajímavý. Při vysvětlování složitých věcí mluvte pomaleji. V důležitých momentech můžete mluvit rychleji nebo hlasitěji. Mluvte zřetelně.
- Jazyku: Používejte jazyk vhodný pro publikum. V debatě je vhodný formálnější styl. Projev můžete oživit například metaforami.

00:20 – 00:35 Psaní projevu

Rozdělte účastníky do skupin po třech. Mají připravit projev na téma:

Jaký problém je podle vás podceňovaný?

Během přípravy chodte mezi skupinami a pomáhejte. Promítněte na tabuli strukturu projevu, aby účastníci věděli, jak postupovat.

00:35 – 00:50 Projevy a zpětná vazba

Každá skupina představí svůj projev. Mohou vybrat jednoho mluvčího nebo si projev rozdělit – například jeden řekne úvod a přehled, druhý vysvětlení a třetí závěr. Ostatní účastníci poslouchají a poté poskytnou zpětnou vazbu. Každý napíše jednu věc, která se povedla, a jednu věc, kterou by skupina mohla příště zlepšit.

00:50 – 01:00 Závěr

Zeptejte se účastníků na jejich zkušenost s projevem. Bylo snadné mluvit zajímavě? Měli pocit, že zaujali posluchače? Co by chtěli příště zlepšit?

Možná témata

Povzbudte účastníky, aby sami navrhli podceňovaný problém. Pokud si nevědí rady, mohou použít například tato témata:

- nedostatek spánku u teenagerů
- používání umělé inteligence
- digitální dezinformace
- nedostatečné vzdělávání v osobních financích
- „grindset“ – mentalita, která podporuje produktivitu za každou cenu
- nedostatek městských prostor pro setkávání teenagerů

Témata související se zdravotním znevýhodněním:

- únava z administrativy a neustálé dokazování postižení
- veřejná místa nepřátelská k lidem citlivým na podněty
- nutnost šetřit energií i na základní činnosti
- obaly, které je těžké nebo nemožné otevřít
- stres spojený s dopravou
- přehnaná pomoc a přerušování lidí při mluvení

Pedagogické tipy a doporučení

Při zpětné vazbě se zaměřte hlavně na témata této lekce, tedy na strukturu a prezentaci projevu, ne na samotné argumenty.

Ujistěte se, že účastníci vědí, jak dávat respektující zpětnou vazbu. Zdůrazněte důležitost respektu a pozitivního hodnocení.

Struktura projevu

Pracovní list pro přípravu projevu

Úvod – Pozdravte porotu, představte téma debaty a vysvětlete tezi.

Přehled – Řekněte porotě, co ve svém projevu dokážete. Uvedte seznam argumentů.

Vysvětlení – Podrobně vysvětlete argumenty. Proč jsou pravdivé a proč jsou důležité?

Závěr – Shrňte, co jste ve svém projevu dokázali, a zakončete ho silnou závěrečnou větou.

Lekce 7: Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením

Délka: 60 minut

Cíle učení

Na konci této lekce budou účastníci schopni:

- Jednoduše vysvětlit, co je Úmluva a proč existuje.
- Uvést alespoň tři práva, která Úmluva zmiňuje a, která se vztahují na ně nebo na lidi, které znají.
- Vyjádřit, proč jsou tato práva důležitá v jejich každodenním životě.

Potřebné materiály

- Úmluva (odkaz na její celé znění najdete v první části příručky)
- Karty se scénáři

Struktura lekce

00:00–00:05 | Úvod + reflexe

Krátce se vraťte k předchozí lekci. Poté představte dnešní téma. Tato lekce je primárně zaměřená na znalosti, na rozdíl od ostatních lekcí, které se více zaměřují na budování dovedností.

00:05–00:15 | Úvod do teorie

1. Co je Úmluva?

Vysvětlete, že Úmluva o právech osob se zdravotním postižením je mezinárodní lidskoprávní smlouva přijatá OSN v roce 2006. Jejím cílem je chránit práva, důstojnost a svobodu osob se zdravotním postižením. Je právně závazná pro státy, které ji ratifikovaly (Česká republika v roce 2009).

2. Model lidských práv v oblasti znevýhodnění

Člověk není znevýhodněn svým postižením, ale společností.

Stručně vysvětlete dva modely:

- Medicínský model – postižení je vnímáno jako problém uvnitř člověka, který je potřeba odstranit.
- Sociální a lidskoprávní model – lidé jsou znevýhodněni překážkami ve společnosti. Práva musí tyto bariéry odstraňovat.

Zjednodušený příklad

Člověk, který používá invalidní vozík, není omezen tím, že nemůže chodit, ale tím, že budova má schody a nemá rampu.

3. Klíčové principy Úmluvy

Zaměřte se na 3-4 principy, které jsou nejdůležitější pro mladé lidi se zdravotním znevýhodněním:

- Důstojnost a respekt - Každý si zaslouží být brán vážně jako rovný člověk.
- Přístupnost - Budovy, doprava, informace a technologie musí být přístupné všem.
- Rozhodování - Mladí lidé mají právo podílet se na rozhodnutích o svém vzdělání, zdraví a každodenním životě.
- Inkluze - Lidé se zdravotním postižením musí být zahrnuti do školy, práce, politiky i volného času na rovnoprávném základě.

Propojte tyto principy s každodenními zkušenostmi:

- prodloužený čas u testů
- přístupné autobusy nebo učebny
- volba studijního oboru
- možnost vyjádřit se ke svému zdravotnímu stavu

4. Práva nejrelevantnější pro naše vlastní životy

Zdůrazněte 3-5 konkrétních článků Úmluvy ve snadném čtení:

Článek 9 - Přístupnost

Rampa, výtahy, přístupné a srozumitelné informace, upravené weby, inkluzivní technologie, bezbariérová doprava.

Článek 24 - Vzdělávání

Právo učit se v inkluzivním prostředí s přiměřenými úpravami, jako asistivní technologie, upravené učebny nebo prodloužený čas u zkoušek.

Článek 19 - Nezávislý život

Právo vybrat si, kde žít, mít možnost bydlet samostatně s podporou asistentů, pokud je potřeba, a účastnit se komunitního života.

Článek 20 - Osobní mobilita

Právo na kompenzační pomůcky, přístupné cestování a podporu pro samostatný pohyb.

Článek 29 - Účast na veřejném a politickém životě

Právo volit a být volen, být slyšen v rozhodování, připojit se k organizacím.

Povzbudte účastníky, aby tato práva propojili se svými vlastními zkušenostmi.

5. Proč je Úmluva důležitá

Zakončete praktickým dopadem:

- Zavazuje vládu odstraňovat bariéry.
- Dává mladým lidem právní a morální základ pro sebeobhajování.
- Ukazuje, že životy lidí se zdravotním postižením jsou rovnocenné. Diskriminace je nezákonná.
- Volitelná krátká skupinová otázka:

„Kde ve svém každodenním životě stále vidíte bariéry, které by tam neměly být?“

00:15-00:30 | Skupinová aktivita: Analýza práv

Účastníci pracují ve skupinách po 3-5.

Každá skupina dostane scénář (viz tabulka níže).

Úkol: U každého scénáře musí skupiny:

- Identifikovat, na který článek Úmluvy se vztahuje.
- Určit, zda jde o porušení práv.
- Vysvětlit proč.
- Navrhnout praktické řešení nebo krok sebeobhajování.

00:30-00:45 | Prezentace

Skupiny si vyberou jeden scénář, který dříve probíraly. Připraví max. 2 minuty dlouhé advokační sdělení, které obsahuje:

- Právo, které je porušováno
- Bariéru
- Co Úmluva vyžaduje
- Realistické zlepšení nebo přiměřenou úpravu
- Připomeňte jim, co se naučili o projevech v lekci 6, a povzbudte je, aby to využili i zde.

Podle počtu skupin dejte účastníkům cca 7-10 minut na přípravu a poté nechte jednoho člena skupiny prezentovat všem. Ostatní mají dát konstruktivní zpětnou vazbu (jedna věc, která šla dobře, jedna věc ke zlepšení).

00:45–00:55 | Reflexe

Účastníci napíší na lístek:

„Jedno právo, které je pro mě důležité, je...“

„Jedna bariéra, na kterou chci ve své komunitě upozornit, je...“

00:55–60:00 | Závěr & představení další lekce

Shrňte výsledky učení. Představte nadcházející téma.

Scénáře

„Vaše vysoká škola říká, že nemůže poskytovat podklady k přednáškám předem, protože je to příliš práce.“

„Řidič autobusu vám opakovaně říká, abyste počkali na další autobus, protože upevnění vozíku zabere čas.“

„Škola nabízí výlet do muzea bez výtahu, ale navrhuje, abyste se na místo toho podívali na vzdělávací video.“

„Váš lékař mluví pouze s vaším rodičem o léčbě, i když byste byli také rádi zapojeni“

„Sportovní klub říká, že se můžete připojit jen tehdy, pokud podepíšete prohlášení, že nenesou odpovědnost za bariéry v přístupnosti.“

Lekce 8: Jak prosazovat práva v České republice?

Délka trvání: 60 minut

Cíle učení

Na konci této lekce budou účastníci schopni:

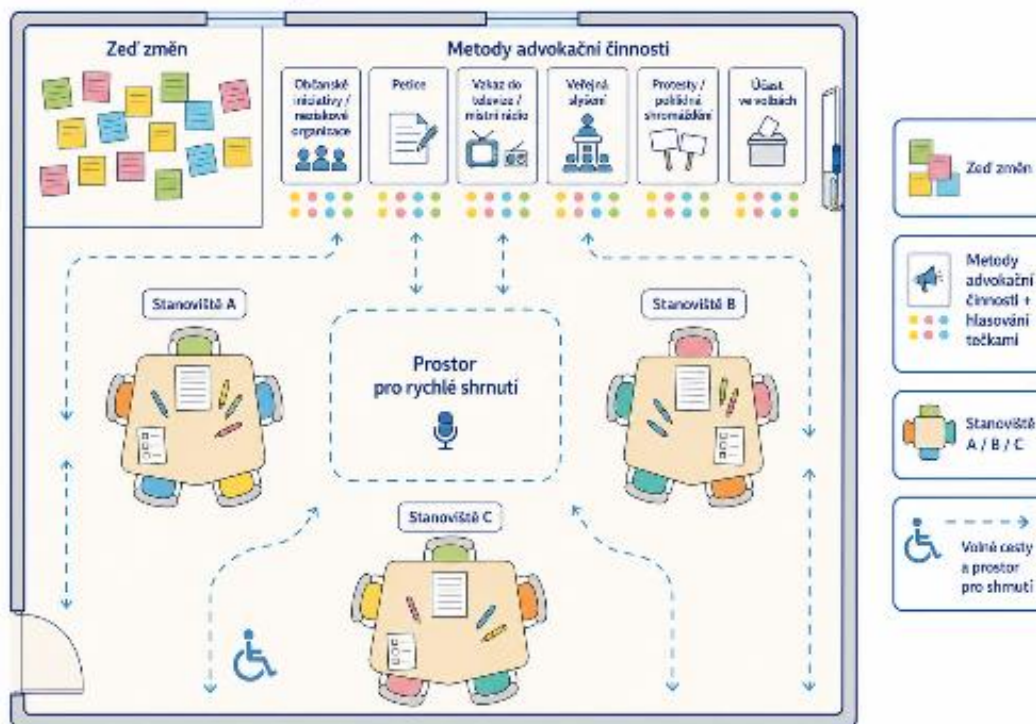
- Vyjmenovat alespoň tři reálné způsoby, jak ovlivnit rozhodovací činitele v České republice (např. zapojení do občanských iniciativ nebo neziskových organizací, petice, zpráva pro televizi nebo místní rádio, veřejná projednání na obci, protesty / shromáždění, volby).
- Připravit a přednést krátké advokační vystoupení spojené s jednou z metod prosazování práv, s využitím struktury debaty (tvrzení – důvod – příklad).
- Rozpoznat potřeby přístupnosti a úpravy potřebné k tomu, aby byly advokační aktivity inkluzivní pro osoby s různými typy znevýhodnění.

Potřebné materiály

- Projektor / velká obrazovka, reproduktory (zapnuté titulky)
- vizuální časovač
- plakát Metody prosazování práv (6) + samolepicí tečky (3 pro každého účastníka)
- samolepicí lístečky / kartičky na zeď změny a fixy
- vytištěné / snadno čitelné materiály: šablona petice, šablona projevu protestu, šablona dopisu, kontrolní seznam přístupnosti (pro každou metodu prosazování práv)

Uspořádání místnosti

Stoly uspořádané do ostrůvků (stanoviště A/B/C, každý stůl pro 4-5 osob) s volnými cestami pro osoby využívající invalidní vozík; uprostřed prostor pro vystupování. Každý ostrůvek má šablonu pro dané stanoviště, pera a kontrolní seznam přístupnosti. Na tabuli nebo stěně je místo pro tzv. zeď změny a pro hlasování tečkami pod plakáty s metodami prosazování práv (vysvětlení níže).

Struktura lekce

00:00 - 00:10 | Zahříváčka: Zeď změny a mapování tečkami

Napište na tabuli nebo promítněte na projektoru úvodní otázku:

„Co byste chtěli změnit ve své škole/práci, obci nebo v celé zemi?“

1. Účastníci napíší jednu změnu na lísteček (nebo ji nadiktují). Všechny lístečky se umístí na „zeď změn“.
2. Lektor odhalí plakáty s metodami advokační činnosti (zapojení do občanských iniciativ nebo neziskových organizací, petice, vzkaz do televize nebo kontaktování místního rádia, veřejná slyšení na úrovni města, obce nebo kraje, protesty/poklidná shromáždění, účast ve volbách).
3. Každý účastník dostane 3 samolepky ve tvaru tečky. Umístí je k těm metodám advokační činnosti, o kterých si myslí, že by mohly fungovat pro jejich změnu.
4. Rychlé shrnutí: Která metoda advokační činnosti získala nejvíce teček? Proč? (Jsou všichni stejně obeznámeni se všemi těmito metodami advokační činnosti.)

00:10 – 00:20 | Teoretický úvod

Krátké, srozumitelné uvedení od lektora:

- Kdo aktuálně vládne? (Stručně představit vládu a opozici; vyhnout se jakýmkoli stranickým názorům.)
- Kde se přijímají rozhodnutí, která ovlivňují náš život? (Poslanecká sněmovna, Senát, krajská a obecní zastupitelstva)
- Představit současnou politickou scénu (přehled 5 nejvlivnějších politických stran/skupin v České republice).
- Popište 3-5 konkrétních způsobů, jak mohou mladí lidé nebo občané obecně dát najevo svůj názor nebo ovlivnit rozhodovací procesy.
- Doplnující otázka: Jaká 2-3 témata jsou nyní pro mladé lidi nebo oblast práv osob se zdravotním znevýhodněním nejaktuálnější? (např. dostupnost veřejných služeb, inkluzivní vzdělávání, doprava)

00:20 – 00:40 | Skupinová práce: Tři advokační laboratoře

Účastníci jsou rozděleni do skupin po maximálně 4-5 lidech. Pokud je účastníků více, může mít několik skupin stejné téma.

STANOVIŠTĚ A: PETIČNÍ LABORATOŘ

Instrukce: Napište krátkou, přesvědčivou petici s jasným požadavkem pomoci struktury debatního argumentu (Tvrzení – Vysvětlení – Příklad):

1. Vyberte si jeden lísteček ze zdi změn, na kterém budete pracovat.
2. Použijte šablonu petice (s pomocí struktury debatního argumentu (Tvrzení – Vysvětlení – Příklad). Vyplňte: Název; TVRZENÍ (naš požadavek v jedné větě); Kdo rozhoduje; Vysvětlení (3 krátké důvody); PŘÍKLAD / DŮKAZ (jeden konkrétní příběh nebo fakt); Plán předání petice
3. Naplánujte, jak budete sbírat podpisy (online/offline) a jak petici předáte (výbor/slyšení/e-mail/tisk).
4. U uvedených kategorií zdravotního znevýhodnění posuďte, zda je tato metoda advokační činnosti přístupná a jak by mohla být zpřístupněna ještě více. (Své návrhy zapište do šablony pod jednotlivé kategorie formou odrážek.)

STANOVIŠTĚ B: LABORATOŘ PROTESTNÍHO PROJEVU

Instrukce: Napište a nacvičte 90sekundový projev pro poklidné shromáždění, postavený na struktuře Tvrzení-Vysvětlení-Příklad:

1. Vyberte si své téma a publikum.
2. Použijte šablonu protestního projevu ((s pomocí struktury debatního argumentu (Tvrzení – Vysvětlení – Příklad): Kdo jsem → TVRZENÍ (konkrétní požadavek) → Vysvětlení (proč je to potřeba) → PŘÍKLAD (krátký příběh nebo fakt) → Proč právě teď → Výzva k akci → Poděkování.
3. Jednou si projev nanečisto vyzkoušejte s vizuálním časovačem; rozdělte si role (řečník, hlídač času, osoba sledující přístupnost).

4. U uvedených kategorií zdravotního znevýhodnění posudte, zda je tato metoda advokační činnosti přístupná a jak by mohla být ještě více zpřístupněna. (Své návrhy запиšte do šablony pod jednotlivé kategorie formou odrážek.)

STANOVIŠTĚ C: LABORATOŘ DOPISU

Instrukce: Požádejte některou českou televizi nebo rádio, aby vám pomohlo zvýšit povědomí o vašem tématu, a to pomocí struktury Tvrzení-Vysvětlení-Příklad:

1. Použijte šablonu dopisu ((s pomocí struktury debatního argumentu (Tvrzení - Vysvětlení - Příklad): Vyberte cílovou TV nebo rádio; Kdo jsem → TVRZENÍ (co žádáte - jaký krok chcete, aby rádio nebo televize podnikly) → Vysvětlení (proč je to důležité) → PŘÍKLAD (data, případ, příběh); (Volitelné) Očekávaný výsledek & následné kroky; Požadavek na zajištění přístupnosti; Kontakt.
2. Zkontrolujte, zda je text napsaný srozumitelně a uctivě.
3. Naplánujte, kdo podání odešle, jak (portál/e-mail) a komu.
4. U uvedených skupin zdravotního znevýhodnění posudte, zda je tato metoda přístupná a jak ji lze udělat přístupnější (napište své návrhy do šablony pod jednotlivé kategorie formou odrážek).

00:40 - 00:50 | Sdílejte s ostatními.

Každá laboratoř prezentuje (2 minuty):

- Petiční laboratoř: přečte název + požadavek + jeden důvod.
- Laboratoř protestního projevu: přednese 60-90sekundový projev.
- Laboratoř dopisu: přečte navržený dopis.

Každá skupina také představí úpravy pro jednotlivé kategorie zdravotního znevýhodnění, které jsou potřebné pro advokační práci u zvolené metody. Lektor je může zapsat na tabuli vedle teček z úvodní aktivity.

00:50 - 01:00 | Reflexe a závěr

1) Kontrola vzdělávacích cílů (3 minuty) Lektor připomene dnešní cíle jednoduchým jazykem a ověří jejich splnění pomocí palců nebo kartiček semaforu:

- Umím vyjmenovat 3 metody advokační práce v ČR.
- Umím vytvořit Tvrzení-Vysvětlení-Příklad pro své téma.
- Umím pojmenovat jeden krok pro zajištění přístupnosti u své zvolené akce.

Účastníci u každého bodu ukážou 👍 / ➡ / 👎 (nebo zelená / žlutá / červená karta).

2) Jednoslovné shrnutí (4 minuty) Každý účastník řekne jedno slovo, které vystihuje, co si odnáší nebo co udělá dál (např. „petice“, „tvrzení“, „🔗 přístupnost“). Může ho říct nahlas, ukázat na kartě nebo nalepit na tabuli.

3) Závěr a další kroky (3 minuty) Lektor uzavře lekci třemi jednoduchými body:

- Dnes jsme trénovali: výběr advokačních metod a práci s Tvzení-Vysvětlení-Příklad.
- Teď máte připravený základ pro svou petici/projev/dopis.
- Příště v lekci 9...

Dodatečné materiály / pracovní listy

Stáhněte si všechny doprovodné materiály. Obsahují:

- Plakáty s metodami advokační práce (samostatné plakáty pro hlasování tečkami)
- Šablonu petice
- Šablonu protestního projevu
- Šablonu dopisu
- Kontrolní seznam přístupnosti (jedna stránka pro každou advokační metodu)

Lekce 9: Strategický výběr argumentů

Délka: 60 minut

Cíle učení

Účastníci budou schopni:

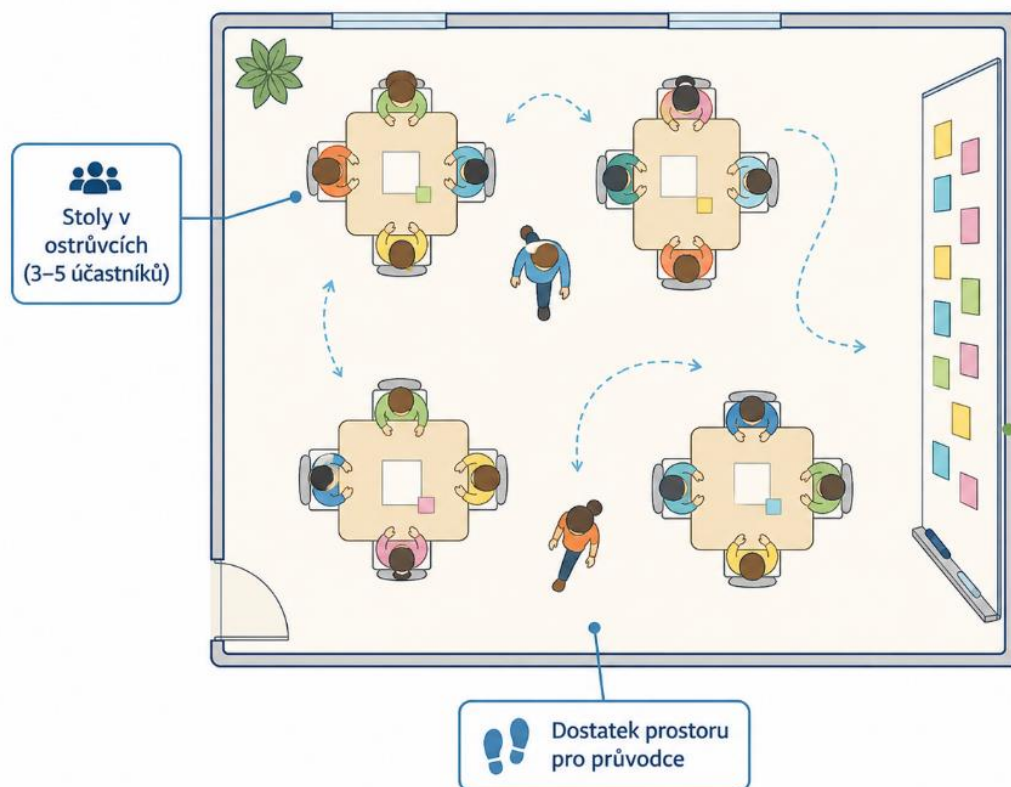
- Analyzovat tezi a určit nejvíce související a nejsilnější argumenty pro svou stranu.
- Vybrat argumenty podle kritérií jako jsou dopad, relevance k tématu a síla důkazů.
- Přizpůsobit výběr argumentů podle vyjádření oponenta nebo podle konkrétního publika (strategické myšlení v debatě).

Potřebné materiály

- Karty s tématy nebo vytištěné scénáře pro skupinové cvičení (s ukázkovými argumenty).
- Tabule nebo flipchart pro zapisování argumentů a kritérií strategie.
- Fixy, papír a propisky pro zapisování nápadů.
- (Volitelné) Lepicí lístečky nebo kartičky na jednotlivé argumenty, aby je bylo možné snadno třídit nebo řadit na tabuli.

Uspořádání místnosti

Stoly pro malé týmy (3-5 osob) nebo shluky židlí.

Struktura lekce

00:00 - 00:10 | Zahříváčka - „Co je lepší?“

Předložte dvě rychlé, zábavné argumentace na banální téma a požádejte skupinu, aby určila, který argument je silnější. Například: *Téma: „Měl by mít víkend dva nebo tři dny?“* - Argument A: „Třídenní víkendy zlepšují duševní zdraví lidí, protože poskytují více odpočinku.“ vs. Argument B: „Třídenní víkendy jsou lepší, protože všichni nesnáší pondělky.“ Nechte skupinu rozdělit se podle toho, který argument považují za lepší, a zeptejte se proč. Rozdělení přizpůsobte možnostem účastníků: přesun do jiné části místnosti, použití červených a zelených kartiček, nebo kombinace obojího, pokud je to vhodnější.

00:10 - 00:20 | Teoretický vstup - Co dělá argument strategickým?

Vysvětlete, co znamená „*vybírat argumenty strategicky*“. V debatě často existuje mnoho možností, ale je potřeba vybrat ty nejučinnější, tedy takové, které mají největší šanci přesvědčit publikum nebo porotu a nejlépe podporují vaši stranu.

- **Důležitost pro rozhodnutí:** Řeší argument hlavní problém teze? (je k věci a je důležitý)
- **Dopad:** Měl by tento argument výrazný dopad nebo přínos, kdyby byl pravdivý? (velký dopad > malý dopad)
- **Síla argumentu/důkazy:** Je logický a podložený fakty nebo příklady, nebo jde snadno vyvrátit?

Napište tato kritéria na tabuli. Můžete je ukázat na příkladu tématu: „*Měly by školy vyžadovat uniformy?*“ Možné argumenty pro „*Ano*“: (1) uniformy snižují šikanu tím, že sjednocují oblečení, (2) uniformy potlačují individualitu. Společně vyhodnoťte, který je silnější. Například: Argument 1 je strategičtější, protože řeší klíčový problém (šikanu) a nabízí jasný přínos, zatímco argument 2 může být vnímán jako nevýhoda i pro stranu, která uniformy podporuje. To ukazuje, že ne každý bod je stejně strategický.

00:20 - 00:35 | Skupinová aktivita - Řazení argumentů:

Rozdělte účastníky do malých skupin a dejte každé skupině jinou tezi spolu **se sadou 4-5 ukázkových argumentů na kartičkách** (některé silné, jiné slabší). Například: Teze: „*Veřejná doprava by měla být zdarma.*“ Ukázkové argumenty: „*Pomůže to lidem s nízkými příjmy (silný sociální dopad),*“ „*Autobusy budou přeplněné (negativní - argument pro opozici),*“ „*Mladí lidé budou více cestovat (v pořádku, ale malý dopad),*“ „*Sníží to znečištění tím, že více lidí bude jezdit MHD (silný environmentální dopad).*“

Rozdělte účastníky do malých skupin a nechte je seřadit argumenty od nejpřesvědčivějšího po nejslabší pro podporu dané teze. Instruuje je, aby si mezi sebou vysvětlili, proč je takto seřadili, a aby určili dva argumenty, které by si vybrali, kdyby měli o tomto tématu debatovat. Pokud to čas dovolí, udělejte totéž s další sadou argumentů *proti* tezi, nebo přiřadte polovině skupin stranu **PROTI**. Lektori procházejí mezi skupinami a pomáhají otázkami typu: „*Jak by tento bod skutečně*

ovlivnil lidi?" nebo „Myslíte, že by na tomto argumentu záleželo porotci/publiku?“ (Úprava: Připravte vizuální šablonu pro řazení nebo umožněte skupinám fyzicky umístit kartičky s argumenty na čáru na stole. Pro účastníka s intelektovým znevýhodněním snižte počet argumentů a použijte jednoduchý jazyk nebo obrázky na kartičkách. Pro nevidomé účastníky argumenty nahlas přečtete a nechte je určit pořadí; pro účastníky na autistickém spektru nabídněte jasnou strukturu a možnost zapisovat si myšlenky, pokud jim to vyhovuje.)

Skupiny, které na to mají kapacitu, mohou těch pět tvrzení vymyslet samy.

00:35 – 00:45 | Prezentace skupin

Každá skupina představí své vybrané nejsilnější argumenty a vysvětlí, proč si zvolila právě tyto a případně proč jiné vyřadila. Například: „*Vybrali jsme argument X, protože má velký dopad na mnoho lidí, na rozdíl od argumentu Y, který nám připadal méně důležitý.*“ Ostatní skupiny mohou pokládat otázky nebo přidat svůj pohled: *Souhlasí s tím, že právě tyto body jsou nejsilnější?* Tato zpětná vazba pomáhá upevnit kritéria (mohou říct například „mysleli jsme si, že jiný argument je relevantnější“). Během prezentací mluví vždy jen jedna skupina a ostatní poslouchají – pokud je to potřeba, použijte předmět, který určuje, kdo má slovo, aby se lépe zvládalo střídání řečníků. Pokud se někdo při mluvení ve skupině necítí dobře, může si vybrat jiného prezentujícího nebo si úkol s někým rozdělit (např. jeden přečte argumenty, druhý vysvětlí jejich výběr).

00:45 – 00:55 | Shrnutí lektora – Strategické volby

Každý shrňte společná témata, která se objevila při prezentování napříč skupinami. Zdůrazněte případy, kdy skupiny správně určily velmi silný argument se silnými dopady. Pokud si některá skupina vybrala slabší argument, proberte to citlivě: „*Skupina B zmínila X – jaký by mohl být problém s tímto argumentem?*“ (například mohl postrádat důkazy nebo byl mimo téma). Zdůrazněte hlavní zjištění: kvalita je důležitější než kvantita – dva až tři dobře zvolené argumenty mohou být silnější než dlouhý seznam slabších bodů. Uvedte také, že je v pořádku argument vypustit, pokud nefunguje; nejsilnější argumenty jsou stejně nejpřesvědčivější.

00:55 – 01:00 | Závěr:

Shrňte hlavní poznatky: *ne všechny argumenty mají stejnou váhu a přesvědčí debatéři přemýšlejí předem a kriticky o tom, které body budou nejdůležitější.* Podpořte účastníky, aby tuto strategii používali i v běžných situacích – například když chtějí přesvědčit rodiče nebo učitele, měli by se zaměřit na nejsilnější důvody. Naznačte, že v příští lekci (Lekce 10 – Příprava na veřejnou debatu) se vše propojí dohromady, včetně výběru svých nejlepších argumentů pro učaly skutečné debaty. Pograttulujte jim k tomu, že se stávají *strategičtějšími mysliteli!*

Návrhy tezí

Tyto teze jsou o něco složitější a umožňují zvažovat více různých argumentů. Používejte taková tvrzení, která odpovídají úrovni znalostí skupiny.

- Sociální sítě by měly blokovat uživatele za šíření falešných zpráv. (Mnoho úhlů pohledu: svoboda projevu, veřejná bezpečnost, proveditelnost.)
- Města by měla zakázat vjezd osobních automobilů do centra. (Environmentální dopad vs. pohodlí/přístupnost/ekonomika.)
- Měly by být zavedeny kvóty na přijímání zaměstnanců se znevýhodněním ke všem zaměstnavatelům. (Sociální spravedlnost vs. praktické fungování firem.)

Lekce 10: Příprava na veřejnou debatu

Délka: 60 minut

V tomto závěrečném tréninku si účastníci upevní své dovednosti v debatování a sebeobhajobě, aby byli připraveni debatovat veřejně. Procvičí si jednotlivé kroky přípravy na veřejnou debatu – od pochopení formátu a rolí až po zdokonalení projevu a zajištění přístupnosti pro všechny. Důraz je kladen na budování sebejistoty, týmovou spolupráci a přípravu praktických plánů, aby mladí lidé se znevýhodněním dokázali úspěšně prezentovat své argumenty na veřejnosti.

Cíle učení

Účastníci budou schopni:

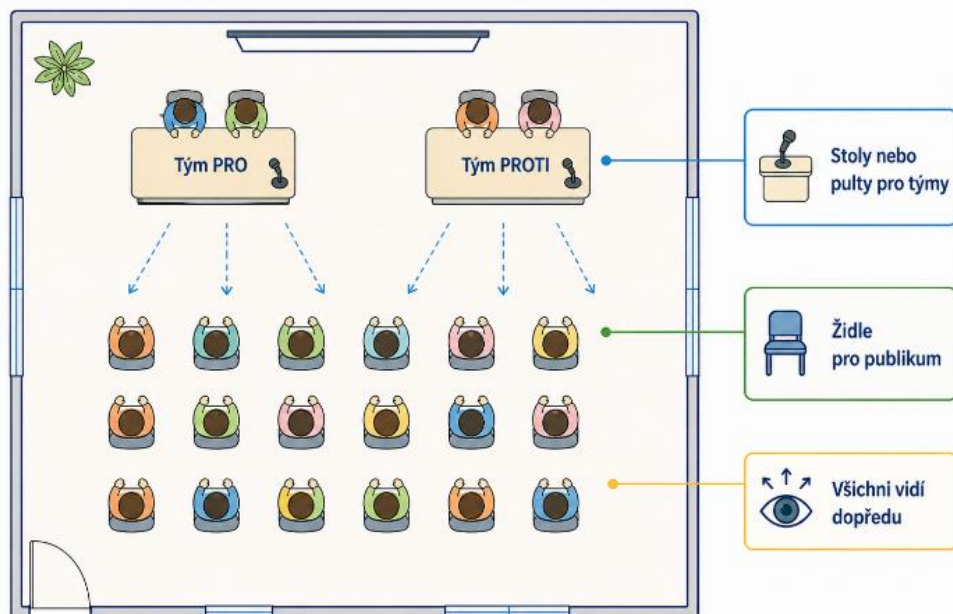
- Zorganizovat a připravit celou debatu na zadané téma (vyhledat fakta, rozdělit role, napsat poznámky k projevům).
- Uplatnit účinné techniky veřejného vystupování (zřetelný hlas, vhodné tempo, řeč těla nebo alternativní komunikační metody podle potřeby) a využít strategie pro zvládnutí trémy.
- Naplánovat inkluzivní účast ve veřejné debatě (zajistit potřebné úpravy, například asistivní technologie nebo tlumočníky).
- Spolupracovat jako tým při nácviku a zdokonalování argumentů a při předvídání protiargumentů před veřejnou debatou.

Potřebné materiály

- Téma nebo teze debaty, která bude použita při veřejné debatě (stanovená předem).
- Stručné vysvětlení formátu debaty.
- Notebooky nebo tištěné materiály pro řešerši (pokud jsou k dispozici a pokud je součástí lekce vyhledávání informací).
- Papír nebo kartičky pro každého účastníka na přípravu osnovy projevu nebo klíčových bodů.
- Časomíra (stopky nebo telefon) a zvonek či kladívko, aby bylo možné zvukem doprovázet časové signály.
- Volitelné: kamera nebo telefon pro nahrávání zkušebních projevů (pro zpětnou vazbu) a projektor pro zobrazení časového plánu nebo struktury debaty.
- Pomůcky pro zajištění přístupnosti: mikrofon, indukční smyčka (pokud je k dispozici), tlumočnický do znakového jazyka (pokud jej potřebují účastníci nebo publikum), program debaty ve velkém nebo braillovém písmem atd.

Uspořádání místnosti

Místnost upravte tak, aby připomínala skutečné prostředí pro debatu. Vpředu umístěte dva stoly nebo řečnické pulty pro týmy PRO a PROTI, otočené směrem k publiku. Za nimi uspořádejte židle do řad jako pro publikum.

Struktura lekce

00:00 – 00:10 | Úvod a práce s trémou:

Vítejte na posledním setkání před velkou veřejnou debatou. Připomeňte, že je úplně normální cítit nadšení i nervozitu. Udělejte krátké kolečko: každý účastník řekne jedno slovo, které vystihuje, jak se cítí před debatou (např. nadšeně, nervózně, připraveně...). Slova můžete napsat na tabuli nebo je jen potvrdit. Potom zařadte krátkou zahřívačku, aby se skupina uvolnila. Například „hlasové probuzení“: všichni se postaví (nebo narovnájí v sedě) a udělají pár jednoduchých hlasových a tělesných cviků – hluboký nádech, uvolnění ramen, brumendo/bručení/dělání „hmm“ od hlubokého po vysoký tón, společné zopakování nějakého jazykolamu. Pomůže to odbourat napětí a připravit hlas. (Přizpůsobení: Účastníci, kteří nemluví nebo nemohou dělat hlasová cvičení, se mohou zapojit dýcháním a poslechem. Cílem je, aby se všichni cítili klidněji a připraveněji.)

00:10 – 00:20 | Představte formát veřejné debaty:

Jasně a jednoduše vysvětlete, jak bude veřejná debata probíhat. Například: „Zítřejší (nebo samozřejmě déle v čase) debata bude mít dva týmy po třech řečnících, každý bude mluvit 5 minut a na konci bude prostor pro dotazy publika“ nebo jakýkoli jiný formát, který je naplánovaný. Popište role v týmu (kdo začne, kdo bude mít hlavní řeč, kdo zakončí) i časová pravidla (např. zvonek ve 4. minutě jako upozornění, v 5. minutě konec). Napište strukturu debaty na tabuli nebo ji ukažte na slidu, aby všichni viděli

časovou osu. Mluvte také o publiku: kdo tam bude (např. studenti, lidé z komunity, porota) a kde se debata bude konat. Zaměřte se i na přístupnost: *ujistěte se, že jsou připraveny všechny potřebné úpravy*. Například: *„Vedle pódia bude tlumočnicko do znakového jazyka pro neslyšící diváky, je připravena rampa pro přístup a projevy budou vytištěny velkým písmem pro ty, kdo to potřebují.“* Tyto informace pomáhají účastníkům cítit se jistěji a vědět, že prostředí bude inkluzivní. Nakonec vyzvěte účastníky, aby se zeptali na cokoli, co jim není jasné ohledně formátu nebo průběhu akce.

*Doporučený formát debaty je Arena debate:

2 úvodní projevy po 2 minutách. Volná diskuse, během níž může každý řečník signalizovat, že chce mluvit, a moderátor střídá strany. Tato část trvá 8 minut. 2 minuty času na diskusi v rámci týmů. A poté 2 závěrečné projevy po 2 minutách. Navrhovatelé začínají úvodní projevy a závěrečné projevy zahajuje tým, který návrhu oponuje.

00:20 – 00:35 | Týmová příprava a diskuse o strategii

Poznámka: důrazně doporučujeme, aby týmy měly jako domácí úkol připravit si nebo alespoň předem promyslet argumenty k danému tématu.

Rozdělte účastníky do debatních týmů – na stranu podporující návrh a na stranu proti návrhu, nebo podle jiného rozdělení, které používáte. Pokud byly týmy určeny už dříve, nechte je sedět pohromadě. Pokud ne, rozdělte role nyní a zohledněte přitom preference a silné stránky jednotlivých účastníků (například, kdo se hodí na úvod, kdo raději reaguje na protiargumenty a kdo zvládne závěr).

Každý tým využije tento čas k vytvoření osnovy svého vystoupení. Sepíšou si hlavní argumenty (které už pravděpodobně znají z předchozích lekcí) rozdělí si, který řečník bude prezentovat který argument, a vyberou příklady nebo důkazy, které použijí. Lektoři a asistenti by měli mezi týmy procházet a pomáhat jim s výběrem vhodných argumentů (připomínat strategii z lekce 9) a podporovat je v tom, aby přemýšleli i o tom, co může říct druhá strana, a připravili si odpovědi.

Toto je také chvíle, kdy je potřeba zajistit, aby měl každý člen týmu nějakou roli. I účastník, pro kterého je obtížné přednést celý projev, může přispět (může například přečíst úvod, uvést příklad, být spoluřečníkem s asistivní technologií nebo jinak podpořit tým). Pro příklad: mladý člověk, který nemluví, může ovládat prezentaci nebo pustit předem nahraný vzkaz jako součást vystoupení týmu. (Důležité je zdůraznit, že každý člen má svou hodnotnou roli; pokud je potřeba, lze vytvořit i roli „podpurného řečníka“, který pomáhá jinému členovi týmu například s ovládním slidů nebo tichým připomenutím dalšího bodu.)

Během této přípravy povzbuzujte týmy, aby si zapisovaly jen klíčové fráze nebo stručné body místo celého textu projevu. Pomůže jim to znít přirozeněji a umožní jim to lépe reagovat na průběh debaty. Pokud je ale někdo velmi nervózní nebo má potíže s pamětí, je naprosto v pořádku, když si připraví celý napsaný projev nebo

podrobnější poznámky. Ujistěte je, že používání poznámek nebo podpůrných technologií (například převodu textu na řeč) je během debaty zcela přijatelné. Dejte týmům vědět, kolik času jim zbývá, a upozorněte je, když se blíží konec přípravy, aby mohly dokončit svůj plán.

00:35 – 00:55 | Návčik projevů a zpětná vazba

Plynule přejděte k návčiku krátké modelové debaty nebo k tréninkovému vystoupení. Ideálně by si každý řečník (případně dvojice spoluřečníků) měl vyzkoušet část svého projevu před skupinou, která nyní funguje jako publikum. Můžete napodobit skutečné pořadí debaty: vyzvěte prvního řečníka z týmu PRO, aby přednesl svůj úvod (dejte mu dvě až tři minuty na procvičení hlavních bodů), poté může následovat první řečník z týmu PROTI a pokračujte stejným způsobem.

Po každém návčiku projevu dejte krátkou zpětnou vazbu. Začněte tím, co se povedlo, například pochvalou: „Tvůj projev šel velmi dobře slyšet a měl dobře srozumitelnou strukturu,“ nebo: „Skvěle jsi použil příklad s přístupem do nemocnice, který působil velmi přesvědčivě“. Poté přidejte jeden užitečný tip, třeba aby řečník „trochu zpomalil, aby si posluchači stihli vše lépe zapamatovat“, nebo aby „občas zvedl oči od poznámek a zvýraznil si pro připomenutí klíčová slova“. Pokud máte více času, můžete zapojit i ostatní a zeptat se, co podle nich bylo nejsilnější částí projevu. Zpětná vazba by měla být podporující, protože v této fázi je nejdůležitější posílit sebevědomí účastníků. Když se někdo zasekne nebo úplně zablokuje, můžete jako průvodce stát vedle něj a pomoci mu tak, že se budete v projevu střídat po větách nebo ho projevem povedete. Poté je dobré udělat s celou skupinou krátké uvolnění, například hluboký nádech a výdech nebo protřepání rukou, aby se zbavila napětí a nervozity. Cílem je vytvořit atmosféru, která se co nejvíce podobá skutečné debatě, aby se všichni připravili a u zítřejšího (nebo v čase pozdějšího) vystoupení se tak cítili méně ve stresu.

00:55 – 01:00 | Poslední otázky a odpovědi a logistika

Otevřete prostor pro poslední otázky nebo obavy ohledně veřejné debaty. Běžné otázky mohou být například: „Co když zapomenu, co mám říct?“ (Odpověď: Budete mít poznámky a své spoluhráče; navíc publikum neví, co jste plánovali říct, takže prostě pokračujte ve svém sdělení a bude to v pořádku!) nebo „Co mám dělat, když budu opravdu nervózní?“ (Odpověď: Je v pořádku zhluboka se nadechnout, podívat se na někoho známého v publiku a připomenout si, že jste připraveni. Všichni vám držíme palce!). Připomeňte jim praktické detaily: kdy a kde se setkat.

Ukončete lekci povzbudivě. Gratulujte účastníkům, že se dostali až sem – naučili se debatovat a prosazovat své názory během několika lekcí. Můžete udělat rychlé kolečko na posílení sebevědomí: každý řekne jednu věc, na kterou se těší v debatě, nebo něco, na co je hrdý, že se to během kurzu naučil. Nakonec společný týmový pokřik nebo potlesk.

Návrhy tezí

Měli bychom zakázat jednorázové plasty.

Aktivní volební právo by měli mít lidé od 16 let.

Vyberte jednu tezi pro veřejnou debatu s dostatečným předstihem a dejte účastníkům čas se s ní seznámit. Tento seznam lze také použít pro dřívější brainstorming témat během školení.

Tipy pro úpravy a zpřístupnění při veřejné debatě

Naplánujte přizpůsobení předem

Zajistěte, aby všechny části veřejné debaty byly přístupné. Například pokud některý debatér používá invalidní vozík, zkontrolujte, že na pódium nebo do prostoru pro řečníky vede rampa. Pokud je některý debatér nebo člen publika neslyšící, zajistěte tlumočnicka do znakového jazyka nebo živé titulky. Poskytněte materiály k debatě (například pořadí řečníků nebo text teze) v přístupných formátech (velké písmo, Braillovo písmo nebo digitálně) pro ty, kteří je potřebují. Tyto organizační kroky by měly být domluveny už během přípravy, ideálně za přítomnosti samotných účastníků. Připomeňte jim, že je v pořádku říct si o to, co potřebují: „*Nic o nás bez nás*“ platí i tady – zapojte je do plánování přizpůsobení.

Nácvik

Pokud bude přítomen tlumočnick, vyzkoušejte předem, jak budou řečník a tlumočnick spolupracovat. Pokud řečník používá augmentativní komunikační zařízení, otestujte zvukovou techniku, aby bylo jisté, že bude dobře slyšet. Tyto prvky nácviku pomohou zajistit, že během skutečné debaty nedojde k žádným nečekaným situacím.

Strach z veřejného vystupování

Mnoho mladých lidí (se znevýhodněním i bez něj) se bojí mluvit na veřejnosti. Ukažte, že strach je normální, a sdílejte několik způsobů, jak ho zvládnout. Například: **soustředit se na známé nebo vřelé tváře v publiku** (můžete je povzbudit, aby pozvali jako podporu kamaráda nebo člena rodiny, který bude sedět tak, aby ho viděli), používat **kartičky** s hlavními body napsanými velkým písmem jako oporu a pamatovat na to, že je dobré **dýchat** a mluvit pomaleji, než se zdá přirozené. Připomeňte, že i zkušení řečníci jsou nervózní, a je to v pořádku. Pokud má některý účastník silné úzkosti nebo jinou potíž, která ho výrazně svazuje, domluvte si předem signál, který může použít, když se během debaty bude cítit přetížený. Spoludebatér, průvodce nebo moderátor pak může zasáhnout nebo poskytnout mluvčímu prostor. Také dejte na řečnický pult láhev s vodou, napítí se může být dobrá krátká pauza na srovnání myšlenek.

Týmová podpora

Zdůrazněte, že členové týmu by se měli navzájem podporovat. Například, pokud jeden řečník na něco zapomene, jiný mu může nenápadně podat lístek nebo tiše napovědět. Je to týmová práce, ne jen individuální výkon. Vědomí, že na to nejsou debatéři sami, může výrazně snížit stres, zvláště u těch, kteří mají psychosociální nebo emoční potíže.

Vyzdvihujte silné stránky

Během přípravy se zaměřte na silné stránky každého účastníka. Někdo může skvěle vyprávět příběhy, nechte ho tedy uvádět příklady. Jiný může být velmi faktický, může tedy prezentovat data, pokud jsou k dispozici. Další může vynikat výraznou řečí těla nebo humorem, podpořte to na vhodných místech. Když rozdělíte role podle silných stránek, účastníci se budou cítit jistější. Zaměřujme se na to, co dokážeme, ne na to, co nedokážeme. Tento pozitivní přístup dokáže účastníky namotivovat a dodat jim odvalu.

Fyzické zpřístupnění

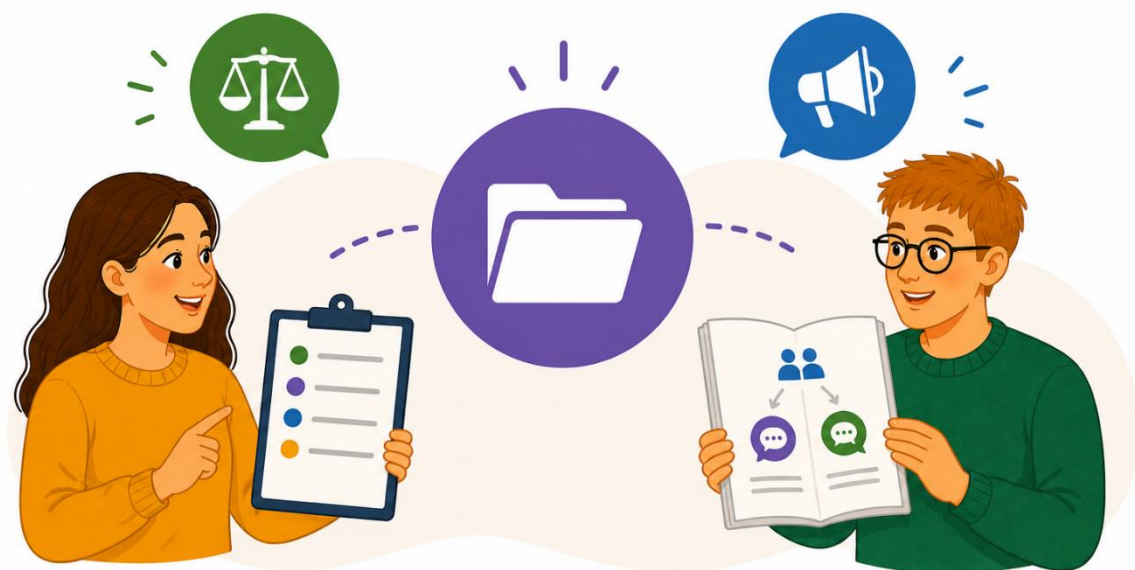
Pokud má některý účastník omezenou výdrž nebo chronickou bolest, naplánujte formát debaty s přestávkami. Například zajistěte krátkou přestávku po úvodních projevech nebo mějte u řečnického pultu k dispozici židli. Nikdo by se neměl bát, že debatu fyzicky nezvládne. Nabídněte flexibilitu: „Pokud potřebujete při projevu sedět místo stání, je to naprosto v pořádku.“ Taková ujištění je dobré říct otevřeně, aby se narušila představa, že člověk musí stát u řečnického pultu.

Smyslové zpřístupnění

Veřejné akce mohou být přetěžující. Zkontrolujte osvětlení a zvuk v místě konání. Ostré světlo nebo zpětná vazba z mikrofonu mohou být problém. Pokud je někdo citlivý na hluk, zvažte nabídnout mu, aby si dal špunty do uší, když zrovna nemluví (aby ztlumil intenzitu potlesku nebo jiného hluku z publika). Také pracujte s publikem: nastavte očekávání, že jde o inkluzivní debatu, takže by měli být respektující a netleskat nebo nepovzbuzovat příliš nahlas nebo tak, že to ruší, případně až na konci nebo mezi projevy (náhlý hlasitý zvuk může některé neurodivergentní nebo úzkostné účastníky polekat). Případně lze použít potlesk neslyšících. Příprava publika je také součástí inkluzivní přípravy.

Podporujte sebeobhajobu

Tato lekce je sama o sobě příležitostí ukázat, jak prosazovat své potřeby. Pokud někoho něco trápí (například „Co když je mikrofon pro mě na vozíku moc vysoko?“), povzbuďte ho, aby to hned řekl, a pak na to reagujte (například zajistěte nastavitelný stojan na mikrofon nebo mikrofon na stole). Tím ukážete, že rozpoznání překážek a hledání řešení je přesně to, o čem sebeobhajoba je – a že jejich názor může ovlivnit uspořádání (což posiluje jejich sebevědomí při prosazování vlastních potřeb).

Přílohy

V sekci příloh najdete seznam doporučených tezí seřazených podle náročnosti a také konkrétně vysvětlená pravidla formátu Arena debate, která můžete účastníkům debat třeba i vytisknout, aby pro ně bylo jednodušší se v pravidlech orientovat.

Příloha I: Teze

Níže je úplný seznam debatních tezí vhodných pro mladé lidi. Teze pokrývají různá témata: práva osob se zdravotním znevýhodněním, udržitelnost, pracovní práva, zdravotní péči, vzdělávání a další společenské otázky, aby poskytly relevantní materiál k tréninku. Jsou rozděleny podle úrovně obtížnosti: začátečnické, středně pokročilé a pokročilé. Začátečnické teze jsou jednodušší a blíže každodenní zkušenosti, středně pokročilé teze zasahují více do politiky nebo abstraktního uvažování a pokročilé teze se týkají složitějších témat, která vyžadují hlubší analýzu.

Teze lze ještě dělit na ty, které navrhují nějaké opatření (měli bychom, měli by) a ty, které svou formulací vyjadřují nějaké přesvědčení (věříme, že).

Teze pro začátečníky

1. Všichni žáci by se ve škole měli učit znakový jazyk.
2. Součástí školní výuky by mělo být zvyšování povědomí žáků o problematice lidí se znevýhodněním.
3. Sociální sítě způsobují více škody než užitku.
4. Měli bychom zakázat jednorázové plastové tašky.
5. Recyklace by měla být povinná pro každou domácnost.
6. Domácí úkoly by měly být zrušeny.
7. Škola by měla začínat později.
8. Každý by měl mít domácího mazlíčka.
9. Žákům by mělo být při vyučování povoleno používat mobilní telefon.
10. Všichni bychom měli být vegani.
11. Kouření by mělo být zakázáno ve všech veřejných prostorách.
12. Ve školách by se měly vyučovat základy první pomoci.
13. Měly by být zavedeny školní uniformy.
14. Studenti by měli mít možnost podílet se na tvorbě svého učebního plánu.
15. Žáci by měli být ve škole hodnoceni průběžně místo psaní velkého testu jednou za čas.
16. Studenti do 26 let by měli mít MHD zdarma.
17. Tělocvik je stejně důležitý jako klasické předměty.
18. Dětem by měl být čas u obrazovky omezen na 2 hodiny denně.
19. Rodiče by měli kontrolovat aktivity na internetu svých dětí.
20. Výuka ve škole by měla pravidelně probíhat venku.
21. Zoologické zahrady by měly být zrušeny.
22. Mělo by být zakázáno servírovat ve školních jídelnách nezdravé jídlo.

23. Školy by měly mít více kratších prázdnin místo jedněch dvouměsíčních letních prázdnin.
24. Inkluze ve vzdělávání prospívá všem.
25. Každý mladý člověk by měl při studiu chodit na brigádu.
26. Měli bychom místo známek zavést slovní hodnocení.
27. Online výuka by měla být běžnou součástí vyučování.

Začátečnické teze se často týkají osobní zkušenosti, školního života nebo základních společenských otázek. Pomáhají novým debatérům, včetně těch se znevýhodněním, čerpat z každodenních znalostí a budovat sebevědomí.

Středně náročné teze

1. Právo volit by měli mít lidé od 16 let.
2. Vysoké školství by nemělo být bezplatné.
3. Měli bychom zrušit jednotné přijímací zkoušky na střední školy.
4. Pro všechny zaměstnavatele by měly být zavedeny kvóty na přijímání zaměstnanců se znevýhodněním.
5. Měli bychom zakázat vjezd automobilů do center měst.
6. Stát by měl garantovat všem občanům zdravotní péči.
7. Podpora jaderné energie je krok správným směrem.
8. Sociální sítě by měly mazat příspěvky obsahující dezinformace a fake news.
9. Neplacené stáže by měly být zakázány.
10. Všechny hlavní televizní zpravodajské pořady by měly být v reálném čase překládány do znakového jazyka.
11. Speciální školy by měly být zrušeny.
12. Měla by být uvalena daň na nezdravé potraviny.
13. Bohaté země mají povinnost bojovat proti změně klimatu více než chudé země.
14. Násilné videohry by měly být zakázány.
15. Role v seriálech a filmech by měly být více obsazovány herci se znevýhodněním.
16. Výchovy (výtvarná, hudební nebo tělesná) by se neměly známkovat.
17. Soukromé školy by se měly zakázat.
18. Zakázková ekonomika přináší více škody než užitku. (v angličtině tzv. gig economy, např. služby pro rozvoz jídla).
19. Orgány pro transplantaci by měly být přednostně poskytnuty lidem se zdravým životním stylem.
20. Očkování dětí by mělo být povinné.
21. THBT cenzura nenávistných projevů na sociálních sítích je oprávněná. (Svoboda projevu vs. ochrana – regulace škodlivého obsahu)
22. Rozvinuté země by měly přijímat více uprchlíků.
23. Umělecké předměty jsou stejně důležité jako biologie nebo matematika.

24. K testům ve škole by mělo být povoleno používat materiály (např. sešit nebo učebnici).
25. Na všech středních školách by se měly povinně vyučovat praktické dovednosti, např. hospodaření s financemi, vaření nebo základy práva.
26. Umělá inteligence přináší více škody než užitku.
27. Stát by měl omezit monitorování svých občanů.
28. Školní parlamenty by měly mít zásadní vliv na rozhodování při určování chodu školy.
29. Volby by měly být povinné.
30. Závislost na drogách by měla být považována za zdravotní problém, nikoliv za trestný čin.

Teze střední úrovně vyžadují, aby debatěři zvažovali dopady politických rozhodnutí a více různých perspektiv jednoho problému. Jsou skvělé pro trénink strukturovanějšího vyhledávání informací a pro využití znalostí z přírodních věd nebo společenských věd.

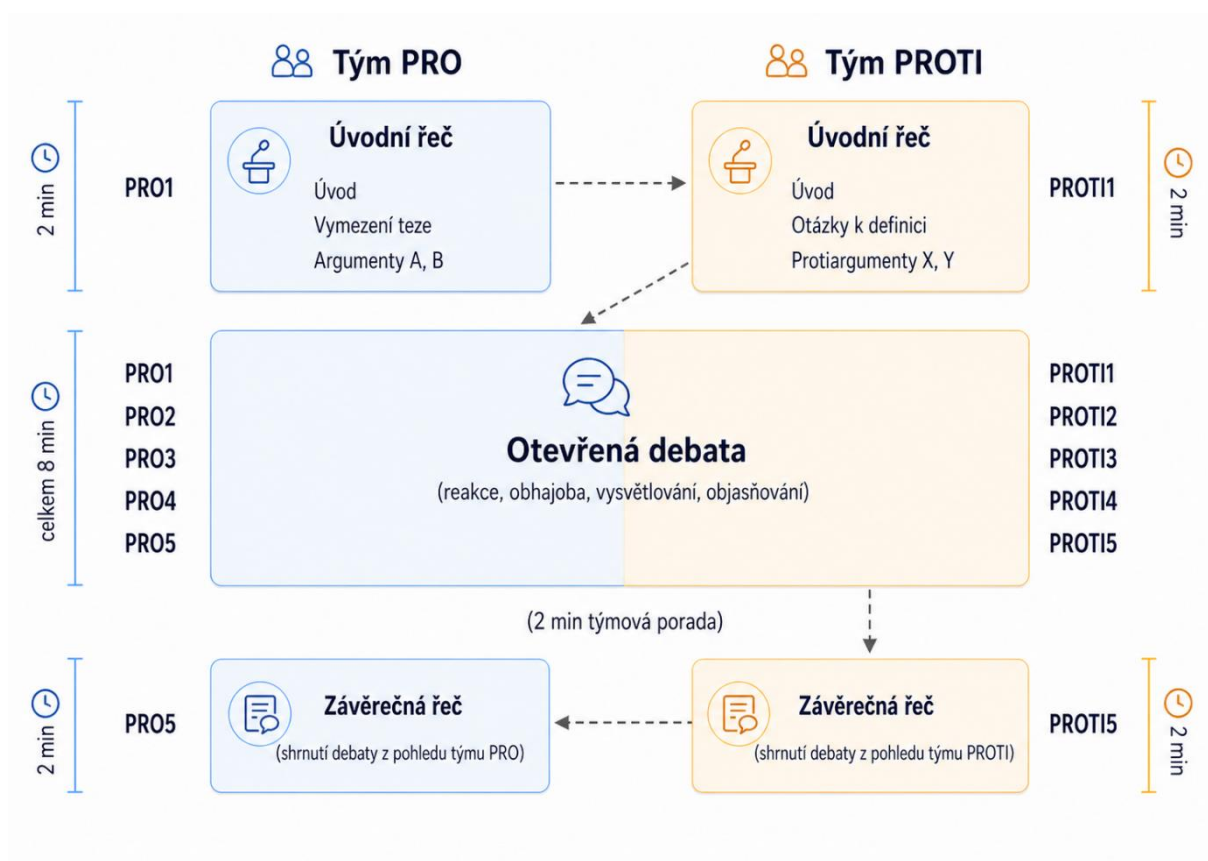
Teze pro pokročilé

1. Eutanázie by měla být pro pacienty v terminálním stádiu legalizována.
2. Prioritou politiků vůči osobám se zdravotním znevýhodněním má být odstraňování společenských bariér, nikoli zastávání medicínského přístupu ke znevýhodnění.
3. Vlády rozvinutých zemí by měly přijímat opatření poškozující ekonomiku (zastavení těžby černého uhlí, omezení těžkého průmyslu), pokud přispějí k řešení klimatické krize.
4. Měli bychom zavést základní univerzální příjem.
5. Měli bychom zavést čtyřdenní pracovní týden bez snížení mzdy.
6. Ve správních radách komerčních společností by měla být povinně alespoň jedna osoba se zdravotním znevýhodněním.
7. Měly by být zavedeny kvóty na minimální počet osob se znevýhodněním v Poslanecké sněmovně.
8. Nové projekty na těžbu fosilních paliv by měly být zakázány.
9. Patenty na léky, které zachraňují život, by měly být zrušeny.
10. Hnutí za práva osob se znevýhodněním by měli vždy vést sami lidé se znevýhodněním.
11. Občanská neposlušnost je vhodnou formou protestu v rámci řešení klimatické krize.
12. Sociální sítě jsou hrozbou pro demokracii.
13. Považovat lidi se zdravotním znevýhodněním za inspirativní jen proto, že zvládají běžné každodenní činnosti, je škodlivé.
14. Úprava genů embrya za účelem vylepšení člověka, který se má narodit, není žádoucí.
15. Automatizace výroby a zavedení robotů jsou krokem správným směrem

16. Rozvinuté země by měly odpustit dluhy rozvojovým zemím.
17. Lidem, kteří museli opustit svou zemi z důvodu klimatické krize, by měl být přiznán status uprchlíka.
18. Lékaři by měli při léčbě pacientů upřednostňovat kvalitu života před jeho délkou.
19. Měli bychom zavést trest smrti.
20. Pro všechny země by měla být zavedena povinná uhlíková daň.
21. Měla by být zrušena patentová ochrana zelených technologií.
22. Státy by měly uvalit „daň z robotů“ na firmy, které nahrazují lidské pracovníky automatizací.
23. Duševní onemocnění by měla mít v léčbě stejnou prioritu jako fyzická.
24. Nacionalismus dnes způsobuje více škody než užitku.

Pokročilé teze nutí debatéry zabývat se složitějšími etickými dilematy, politikami a citlivějšími společenskými otázkami. Tyto teze jsou vhodné pro veřejné debaty nebo soutěže, kde mohou mladí debatéři ukázat svou schopnost vytvářet ucelené argumenty k náročným tématům.

Příloha II: Formát debaty Arena debate

Průběh debaty formátu Arena debate

Arena debate je formát, ve kterém vystupují dva týmy. Každý tým může mít až deset debatérů. Debata, včetně hodnocení, je rozdělena do osmi fází:

1. Přivítání

Průvodce nebo rozhodčí přivítá týmy a zahájí debatu.

2. Úvodní projev týmu PRO (2 minuty)

Pronáší zástupce týmu PRO. Členové týmu sami volí, kdo projev přednese.

3. Úvodní projev týmu PROTI (2 minuty)

Pronáší zástupce týmu PROTI. Členové týmu sami volí, kdo projev přednese.

4. Otevřená debata (8 minut)

Zástupci týmů PRO a PROTI se ve svých projevech pravidelně střídají. Jeden projev by neměl přesáhnout 30 sekund. Pokud chce mluvit někdo z týmu, který je na řadě, přihlásí se. Moderátor z přihlášených vybere jednoho zástupce, který dostane slovo. Vybírá rovnoměrně tak, aby se v této fázi debaty vyjádřilo co nejvíce účastníků. .

5. Čas na poradu (2 minuty)

Týmy se mohou poradit, co chtějí říct ve svém závěrečném projevu.

6. Závěrečný projev týmu PROTI (2 minuty)

Pronáší zástupce týmu PROTI. Ideálně ten, kdo ještě nemluvil. Tým ale může zvolit někoho jiného.

7. Závěrečný projev týmu PRO (2 minuty)

Pronáší zástupce týmu PRO. Ideálně ten, kdo ještě nemluvil. Tým ale může zvolit někoho jiného.

8. Zpětná vazba

Průvodce vede s účastníky debaty reflexi a poskytuje zpětnou vazbu. Pokud řídí debatu rozhodčí a je organizována jako soutěž, pak také volí vítěze a svou volbu odůvodní. Zpětná vazba se však zaměřuje na stejné oblasti, ať již v případě soutěžního debatování nebo nesoutěžního.

Poznámky k formátu

Každá debata se zaměřuje na jedno téma: tezi. Ta vždy vyjadřuje kontroverzní návrh nebo postoj. O tom, který tým bude PRO, a který PROTI, rozhoduje los. Osobní názory na tezi tedy nehrají roli.

Arena debate se skládá ze čtyř projevů a otevřené debaty. Všichni debatéři mluví k průvodci (případně rozhodčímu nebo obecně k publiku). Nikdy nemluví přímo na sebe navzájem. Projevy se pronášejí za řečnickým pultem. Během projevů ostatní debatéři nesmí přerušovat ani doplňovat řečníka.

Během otevřené debaty může kdokoli z debatérů vstát nebo se přihlásit a požádat o slovo. Moderátor (průvodce debatou) střídavě uděluje slovo týmu PRO a týmu PROTI. V této fázi debatéři mluví ze svých míst (tedy ne od pultu). Debata končí dvěma závěrečnými projevy.

V debatě se mluvčí snaží přesvědčit třetí stranu: průvodce/rozhodčího/posluchače. Ten je v rámci debaty nestranný (ať už zastává vlastní názor na tezi debaty jakýkoli) a týmy se snaží argumentovat tak, jako by chtěly ovlivnit jeho postoj. Pokud se v debatě vyhodnocuje vítěz, rozhodčí ho po debatě zvolí na základě toho, kdo ho dokázal (nebo spíše čí argumenty ho dokázaly) lépe přesvědčit.

Třetí část: Průvodce turnajem

Tento průvodce vám pomůže uspořádat debatní turnaj. Věnuje se jak přípravě turnaje, tak samotnému průběhu.

Co je debatní turnaj

V rámci brožury se celou dobu dotýkáme toho, že v debatování se dá i soutěžit. Nejen v České republice, ale i v zahraničí, jsou stěžejním prvkem debatních vzdělávacích programů debatní turnaje. Jedná se nejméně o celodenní, ale často i o vícedenní soutěž, které se účastní větší množství týmů (může to být i méně než deset, ale nejčastěji jsou to nižší desítky). Tyto týmy se utkávají v několika kolech debat, typicky nejprve v základních kolech, kterých se účastní všichni, a poté ve vyřazovacích kolech, kde se setkají už jen týmy s nejlepšími výsledky. Nakonec z turnaje vzejde jeho vítěz.

Vítěze debat volí rozhodčí, kteří například v ČR prochází akreditační zkouškou. Jsou tedy kvalifikovaní, rozumí pravidlům debat, znají kritéria jejich posuzování, jsou proškoleni v dávání zpětné vazby a často mají sami i mnoho zkušeností s debatováním.

Debatní turnaj je ale možné uspořádat i bez soutěžních prvků. Nemusí se určovat vítězové debat ani absolutní vítěz. Turnaj může být příjemnou zkušeností, jak si v bezpečném prostředí vyzkoušet debaty proti lidem, které ještě neznám. Může být příležitostí pro setkávání a seznamování lidí. Nebo může být výukovou zkušeností, která pomůže účastníkům zlepšit se v debatních dovednostech.

Pokud vás zajímá, jak může atmosféra debatního turnaje vypadat, můžete se podívat do [fotogalerie Asociace debatních klubů](#), která v ČR debatní programy pořádá.

Před turnajem: plánování a příprava

Časový horizont pro konání turnaje a výběr termínů

Prvním krokem při organizaci akce je přibližně stanovit, kdy se turnaj uskuteční. To vám pomůže určit, kolik času máte na přípravu. Při výběru časového rámce přemýšlejte nad časovou dostupností všech, kdo by se mohli zúčastnit. Například pokud pořádáte turnaj pro mladší debatéry, kteří ještě chodí do školy, berte v úvahu prázdniny nebo zkoušky. Snažte se vybrat čas, kdy se může zúčastnit co nejvíce účastníků.

Jakmile určíte přibližný časový rámeček, vyberte několik konkrétních termínů, které by vám vyhovovaly. Ty pak můžete použít ke zjištění dostupnosti potenciálních míst konání (*místo konání níže*).

Finance

Každá akce musí být financována z nějakého zdroje. Začněte vytvořením rozpočtu, který stanoví vaše očekávané výdaje. Poté zvažte, jak mohou být tyto náklady pokryty. Běžné možnosti zahrnují registrační poplatky účastníků, sponzorství a dotace.

Mějte na paměti, že dotace často vyžadují podání žádosti předem a nejsou zaručené, dokud nejsou formálně schváleny. Registrační poplatky naopak mohou vytvořit

bariéru účasti a snížit dostupnost vašeho turnaje. Je proto důležité najít rovnováhu mezi finanční udržitelností a dostupností.

Místo konání

Na základě rozpočtu byste nyní měli mít přibližnou představu o tom, kolik můžete za místo konání utratit. S tímto a s vašimi možnými termíny začněte hledat místa, která splňují vaše potřeby. Debatní turnaje obvykle vyžadují velký počet samostatných místností: obvykle jednu místnost na každou debatu (tedy jednu místnost na dva týmy) a alespoň jednu další místnost pro oznámení nebo společná setkávání (většinou se všichni účastníci v prostojích sejdou na jednom místě, např. v aule nebo ve větším sále, tam se oznámí organizační informace, a pak se teprve rozejdou do samostatných místností).

Často těmto potřebám vyhovují školy a jiné vzdělávací instituce, protože mohou poskytnout mnoho místností. Problém zde však může někdy nastat s přístupností. Konferenční nebo komunitní centra a podobná místa bývají dražší a mohou nabídnout méně místností, ale mají výhodu v tom, že mají zkušenosti s pořádáním velkých akcí. Protože za jejich služby platíte, bývají flexibilnější a mohou poskytnout další podporu. Tato místa také obvykle splňují komplexní standardy přístupnosti, což znamená, že například bezbariérový přístup a toalety jsou obvykle k dispozici.

Další aspekty týkající se přístupnosti najdete v našem *Průvodci realizací inkluzivních aktivit práce s mládeží*.

Po porovnání možností budete pravděpodobně mít užší výběr vhodných míst. Zjistěte, zda a v jakých termínech by bylo možné pořádat zde turnaj. Pokud se nejedná o školu, ptejte se, kolik oddělených místností může prostor nabídnout (požadavek na více oddělených místností totiž není obvyklý). Na základě vašich zjištění pak vyberte nejvhodnější možnost.

Harmonogram

Místo konání obvykle stanoví určité parametry vaší akce, například začátek a konec, pokud má daný prostor pevnou otevírací dobu. Tyto informace budou tvořit základ vašeho denního programu a měly by být s místem konání předem projednány.

Poté vytvořte podrobný harmonogram dne. Je užitečné připravit dvě verze: jednu pro účastníky a jednu pro organizační tým, která obsahuje podrobnější logistické informace.

Nábor účastníků a propagace akce

Jakmile máte klíčové informace připravené, můžete začít akci propagovat. Zvažte, které komunikační kanály nejlépe osloví vaši cílovou skupinu. Účinné metody mohou zahrnovat kontaktování škol a organizací pracujících s mládeží ve vašem okolí e-mailem a sdílení informací na vašem webu a sociálních sítích.

Připravte registrační formulář např. v aplikaci Google Forms, aby se zájemci mohli snadno přihlásit a vy jste měli přehled o přihláškách. Jasně stanovte datum uzávěrky

registrace (musíte předem vědět, kolik skupin se přihlásilo, abyste domluvili pronájem dostatečného počtu jednotlivých místností) a uveďte všechny podmínky účasti.

Můžete také pozvat média, aby se akce zúčastnila, což může pomoci zvýšit viditelnost a publicitu po skončení akce.

Kdo se podílí

Organizace akce takového rozsahu vyžaduje ideálně celý tým a ne jen jednotlivce. Pro debatní turnaj se doporučuje vybrat jednoho vedoucího, který je zodpovědný za koordinaci, a jednu osobu se zkušenostmi s debatou, která dohlíží na obsahové záležitosti. V závislosti na velikosti akce mohou pomoci i další členové týmu. Pro jasnou komunikaci a rozhodování je však důležité mít určené vedoucí.

Kromě toho budete potřebovat domluvit několik dalších rolí, aby mohla akce proběhnout. Kdo je bude zastávat, je možné stanovit až s blížícím se datem konání turnaje, ale měli byste mít všechny členy týmu osloveny již během přípravy:

- **Moderátor:** osoba, která provází účastníky celým dnem a zajišťuje hladký průběh programu. Měla by to být osoba, které důvěřujete a která je schopná mluvit před skupinou. Zde se nejedná o průvodce/rozhodčí jednotlivých debat, ale moderátora v pravém slova smyslu, tedy např. při společných setkáních posouvá dál program.
- **Hostující řečník:** pozvěte místního politika nebo významnou osobnost, aby na vaší akci promluvila nebo vedla s účastníky krátkou diskuzi. To může také pomoci propojit mladé lidi s politiky.
- **Fotograf:** možná budete chtít mít z akce fotografie, ať už na památku pro vlastní organizaci nebo pro publicitu. Pokud se rozhodnete mít fotografa, ujistěte se, že máte také příslušné souhlasy od účastníků.

Zvažte také další požadavky: potřebujete někoho s kurzem první pomoci, školením požární bezpečnosti nebo podobnou kvalifikací? V některých případech může personál pro tyto role zajistit samotné místo konání, jindy je musíte zajistit sami.

Zařidte vše potřebné na místě

Navštivte místo konání předem (pokud je to možné)

Pokud je to možné, domluvte si předem návštěvu místa konání. Umožní vám to seznámit se s prostorem, osobně si prohlédnout místnosti a ověřit prvky přístupnosti. Je to také dobrá příležitost probrat praktické detaily, jako je rozdělení místností a značení.

Jídlo

Rozhodněte se, zda chcete účastníkům zajistit jídlo. I když může catering zatížit váš rozpočet, může být zároveň důležitou podporou pro mladé lidi během dlouhého dne.

Pokud se rozhodnete jídlo zajistit, nezapomeňte se v registračním formuláři zeptat na stravovací omezení. Můžete se také zeptat místa konání, zda může zajistit kávu, čaj nebo vodu. I když nenabízíte plnohodnotné jídlo, poskytnutí drobného občerstvení, jako je ovoce nebo sušenky, může být pro účastníky příjemné.

Ceny

Pokud pojmáte debatu jako soutěž, rozhodněte se, jaké ceny chcete udělovat. Kromě vítězných týmů můžete také ocenit například fair play. Někteří organizátoři také poskytují malé ceny za účast, například medaile nebo čokoládu, pro všechny účastníky. Ujistěte se, že ceny objednáte s dostatečným předstihem, abyste měli jistotu, že dorazí včas.

Sestavte a zkontrolujte týmy

Jakmile se uzavře registrace, projděte seznam účastníků a týmů. Pokud se zájemci o debatování přihlašovali jako jednotlivci a ne jako týmy, v této fázi z nich týmy sestavte.

Závěrečná kontrola

Několik dní před turnajem proveďte závěrečnou kontrolu s místem konání (že s vámi počítají), vedoucím týmu, stejně jako s dalšími klíčovými osobami, například moderátorem. Ujistěte se, že všichni znají harmonogram a vědí, co mají během dne dělat a za co nesou zodpovědnost.

Připravte materiály na den konání

Připravte si všechny prezentace, které budete během dne potřebovat, a také seznam věcí s nezbytnými materiály a vybavením.

Mějte po ruce kontaktní údaje

V den akce mohou nastat situace, které vyžadují rychlou komunikaci. Ujistěte se, že máte k dispozici všechna důležitá telefonní čísla: účastníci a jejich podpůrci/pedagogové/vedoucí, členové organizačního týmu nebo kontaktní osoba místa konání.

Den turnaje: průběh vaší akce

Ideálně není v den samotného turnaje potřeba řešit žádné zásadní problémy. Právě zde se projeví důkladná příprava a jasná komunikace předem. Přesto existuje několik praktických bodů, které mohou pomoci zajistit, aby den proběhl co nejlépe.

- **Přijďte brzy.** Snažte se být na místě první, abyste mohli při příchodu všechny přivítat a zjistit, zda přišli všichni. Naplánujte si příchod s dostatečným předstihem, abyste mohli vše připravit a v klidu případně cokoli vyřešit.
- **Proveďte zvukovou a technickou zkoušku.** Než dorazí účastníci, otestujte veškeré vybavení a ujistěte se, že víte, jak funguje. To zahrnuje mikrofony, projektory a další techniku, kterou plánujete použít.

- **Zajistěte jasné značení.** Umístěte jasné a viditelné cedule, které účastníky navedou do správných místností a zabrání zmatkům nebo zpožděním.
- **Držte se harmonogramu.** Některé části programu mohou trvat déle, než se očekávalo, a dobře připravený harmonogram by s tím měl do určité míry počítat. I když mohou existovat oprávněné důvody pro drobná zpoždění, povzbuzujte všechny, aby se, pokud možno, drželi plánovaných časů. Pomůže to vašemu organizačnímu týmu, ale také účastníkům a místu konání, které může zavírat v konkrétní čas nebo vám poskytovat pronájem jen na určitou dobu.
- **Zajistěte jasné komunikační kanály.** Účastníci, průvodci, rozhodčí, pronajímatel – všichni by měli vědět, na koho se obrátit s jakými otázkami a jak to udělat (osobně/po telefonu).
- **Pokud je to možné, zřídte místnost pro organizátory.** Vyhrazený prostor, kde si organizátoři, porotci a další pomocníci mohou odložit tašky a kabáty, pomáhá předcházet ztrátám věcí a udržuje společné prostory uklizené a organizované.

Po turnaji: evaluace

Hodnocení vašeho turnaje je důležitým krokem ke zlepšení budoucích akcí. Je užitečné získat zpětnou vazbu z různých úhlů pohledu: od účastníků, vašeho organizačního týmu nebo doprovázejících osob.

Účastníci

Nejjednodušší chvíle pro získání zpětné vazby od účastníků je samotný den turnaje. Do své prezentace můžete přidat QR kód odkazující na evaluační formulář a na konci programu vyhradit čas, aby jej účastníci mohli vyplnit. Také můžete po akci poslat evaluační formulář e-mailem všem účastníkům.

Sdílení fotografií pořízených během turnaje je také hezký způsob, jak navázat kontakt s účastníky, fotky můžete připojit do stejného e-mailu.

Organizační tým

Naplánujte si samostatnou evaluační schůzku se všemi, kdo se podíleli na organizaci akce. Vytvořte prostor, kde se všichni členové týmu budou cítit bezpečně a bude pro ně v pořádku sdílet své zkušenosti a názory. Během schůzky si dělejte poznámky, abyste všechny body zaznamenali a mohli z nich těžit při organizaci příští akce. Je to také cenný moment k zamyšlení nad tím, co se povedlo! Sdílejte pozitivní zpětnou vazbu od účastníků a věnujte čas ocenění úspěchů a efektivní spolupráce v týmu.

Dotace/Sponzoring/Financování

Pokud jste využili dotace, sponzorství nebo jiné finanční zdroje, často budou vyžadovat evaluační nebo závěrečnou zprávu. Konkrétní požadavky se liší podle poskytovatele financí, ale obecně je nejlepší vypracovat tuto zprávu krátce po akci,

dokud máte detaily ještě v živé paměti. Zařazení fotografií může vaši zprávu také posílit.

Ujistěte se, že máte přehledně uložené výsledky všech evaluací. Tyto poznatky poskytují cenné vodítko pro vás i pro ostatní ve vaší organizaci, kteří mohou v budoucnu pořádat podobné akce.